

deKanttekening

OKTOBER 2022 | DEKANTTEKENING.NL | PRIJS €5,99

Vrij, moedig & inclusief

Kaalslag in tolkenland tart de rechtsstaat

Hoe een voormalig extreem-rechts politicus slachtoffer werd van institutioneel racisme

Turkije flirt weer met het Syrië van Assad, na jaren van vijandschap

Inhoudsopgave

de Kanttekening MAGAZINE

COLOFON

Oktober 2022
Jaargang 5 - nr. 57

UITGEVER
De Kanttekening B.V.

HOOFDREDACTEUR
Mehmet Cerit

EINDREDACTEUR
Arnout Maat

AAN DIT NUMMER WERKTEN MEE
Chris Aalberts, Tayfun Balcik,
Shawintalala Banwari, Ahlam
Benali, Hizir Cengiz, Thomas von
der Dunk, Jaswina Elahi, Anne-Rose
Hermer, Lody van de Kamp, Ewout
Klei, Caspar van de Poel, Gijs de
Swarte, Jesse Voorn, Marco de Vries

CONTACT / INFORMATIE
010-2013740
info@dekanttekening.nl
www.dekanttekening.nl

Vrij, moedig & inclusief

De uitgave van dit blad wordt
mede mogelijk gemaakt door:

Derman Projects B.V.

Kaalslag in tolkenland tart de rechtsstaat: 'Goede tolken zijn onmisbaar'

● OP DE COVER

6

10

Hoe een voormalig extreemrechts politicus slachtoffer werd van institutioneel racisme

● SAMENLEVING

● OP DE COVER

- 6 Kaalslag in tolkenland tart de rechtsstaat: 'Goede tolken zijn onmisbaar'

● SAMENLEVING

- 10 Hoe een voormalig extreemrechts politicus slachtoffer werd van institutioneel racisme
- 12 'Wat is dit voor sekte?' Ook Nederland kent soennitisch-sjiitische spanning
- 16 Minister Yesilgöz bewijst de witte arrogantie weer eens een goede dienst

- 17 Chris Aalberts - Een minister van Justitie die de rechtsstaat én de actuele politiek niet begrijpt
- 18 Gedonder om Peerke Donders: katholiek beeld in Tilburg zou racistisch zijn
- 20 Thomas von de Dunk - Staat 'woke' succes van migranten in de weg?
- 21 Hizir Cengiz - Kunst doet wat religie nalaat
- 22 Nederland vol? Onzin, vindt ons panel: 'Zorg voor evenredige asielopvang'

Turkije flirt weer met het Syrië van Assad, na jaren van vijandschap

● WERELD

26

30

Historicus David Wertheim: 'Joden zijn een vehikel om te bepalen waar je zelf staat'

● INTERVIEW

Cineast Yazan Rabee vluchtte uit Syrië, maar bleef dromen over de dictatuur

● KUNST & CULTUUR

40

24 Lody van de Kamp - Over mensen, Moabieten en monsters

25 Jaswina Elahi - De Nederlandse selectieve empathie met vluchtelingen

● WERELD

26 Turkije flirt weer met het Syrië van Assad, na jaren van vijandschap

28 Wat Nederland en Iran gemeen hebben: moslima's verdienen meer vrijheid

● INTERVIEW

30 Historicus David Wertheim: 'Joden zijn een vehikel om te bepalen waar je zelf staat'

34 Pro-Palestijnse rapper Lowkey: 'Tweestatenoplossing is geen optie'

36 Samira Rafaela (D66 Europa): 'Monitor lidstaten op hun racismewetgeving'

● KUNST & CULTUUR

40 Cineast Yazan Rabee vluchtte uit Syrië, maar bleef dromen over de dictatuur

42 Film *White Berry* draagt bij aan meer begrip voor albinisme

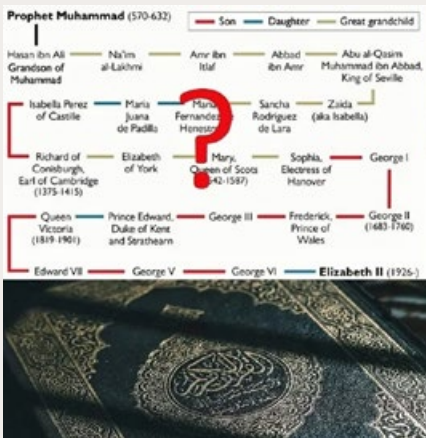
● DE SWARTE BLADZIJDEN

44 Gilbert Williams: 'Ik zie hier parallellen met de burgerrechtenbeweging in de VS'

● NIEUW IN NEDERLAND

46 'Als Nederland geen actie had ondernomen, had ik niet meer geleefd'

In het kort.

BEELD: TWITTER, PIXABAY, WIKIMEDIA COMMONS / PRESIDENCIA DE LA REPÚBLICA MEXICANA

Factcheck: stamde Queen Elizabeth af van de profeet Mohammed?

Op social media circuleert de bewering dat de overleden Britse koningin Elizabeth II een afstammeling was van de profeet Mohammed. Deze claim gaat soms zelfs vergezeld van een kaart met daarop haar 'stamboom'. Hoe zit dit?

Volgens de Facebookpagina van de *IslamOmroep*, die twee jaar geleden vergeefs een poging deed om in het omroepbestel te komen, gaat het hier niet om zomaar een roddel. De *IslamOmroep* wijst op een interview uit 2018 van de Britse krant *the Times* met Jerome Starkey, een Britse historicus, die beweert dat de theorie, jawel, waarschijnlijk waar is.

Dat zit zo: de islamitische en christelijke vorstenhuizen in het middeleeuwse Spanje waren via huwelijken aan elkaar verbonden. Elizabeth zou afstammen van een islamitische prinses met de naam Zaïda, die, via haar vaders kant, via een lange lijn zou afstammen van Hassan Ibn Ali, kleinzoon van de profeet.

Zaïda, die leefde in de elfde eeuw, staat bekend als een moslimvluchteling die Sevilla ontvluchtte, zich bekeerde tot het christendom en haar naam veranderde in Isabel. Ze wordt door sommigen beschouwd als de dochter van Sevilla's heerser Al-Mutamid Ibn Abbad, en werd een minnares van koning Alfonso VI van het Noord-Spaanse Castilië, tevens de aartsvijand van haar 'vader'.

Naar verluidt zou een van Zaïda's nakome-

lingen in de veertiende eeuw trouwen met Richard van Conisbrough, graaf van Cambridge, waarvan op zijn beurt wordt gezegd dat hij een voorouder van koningin Elizabeth is.

Maar bewijs voor deze lijn ontbreekt, zegt de Amerikaanse historica Patricia Grieve (Columbia University) tegen de website *Middle East Eye*. 'Er zijn nogal wat veronderstellingen en gissingen en wat legendarisch materiaal...'

Een van de verhalen is dat de Castiliaanse koning Alfonso VI prinses Zaïda 'won' in een schaakwedstrijd tegen haar 'vader' al-Mutamid, de islamitische vorst van Sevilla. 'Dit is een legende, die probeert vrouwen en land gelijk te stellen en te rechtvaardigen dat Alfonso geen land had gewonnen tegen al-Mutamid, maar wel de dochter', aldus Grieve.

Het is uit de de historische bronnen niet duidelijk of Zaïda daadwerkelijk al-Mutamids dochter was. Sommige bronnen spreken erover dat ze 'slechts' zijn schoondochter was. Het is volgens historica Grieve ook niet duidelijk of ze Alfonso's vrouw Isabel werd, of slechts een minnares was.

'Zaïda is een mysterieuze figuur, omdat we vooral speculaties en legenden hebben en niet zoveel harde historische feiten als we zouden willen.'

Toch houdt de historica de deur op een kiertje. Misschien is Elizabeth toch verwant aan de profeet: 'Niets zou mij verbazen over bloedverwantschappen, hoe ver weg in de tijd en klein in verband, tussen een willekeurig aantal mensen, waaronder koningin Elizabeth en de profeet Mohammed.'

Syrië: rapport onthult gruwelijke details over de 'zoutkamers' van Assad

In een rapport over de beruchte Sednaya-gevangenis in Syrië doen Syrische ex-gedetineerden voor het eerst gedetailleerd een boekje open over het bestaan van 'zoutkamers' waarin lijken werden bewaard. Het Assad-regime gebruikte de kamers als conserveerplek om de 'industriële schaal van het doden' bij te kunnen houden, meldt het Franse persbureau *AFP*.

Abdo (30, vluchteling in Oost-Libanon) was vol verbazing toen hij in een kamer vol met zout werd gegooid in 2017. Zijn eerste gedachte: 'Ze hebben zoveel zout, maar deden helemaal niks in ons eten.' Hij zat toen al twee jaar gevangen in Sednaya. 'Toen stapte ik op iets kouds. Het was iemands been.' Hij zag een gemergeld en half verbrand lijk en kwam er nog twee tegen.

Volgens de Vereniging voor Gedetineerden en Vermisten in de Sednaya Gevangenis, dat het rapport heeft geschreven, zijn er tenminste twee van zulke zoutkamers in Sednaya. Meer dan honderdduizend mensen zijn er sinds 2011 in de Syrische gevangenschappen gestorven. Dat is een vijfde van het totale aantal doden in de Syrische oorlog, aldus het Syrische Observatorium van Mensenrechten.

Volgens de vereniging gaan de zoutkamers terug tot 2013, een van de dodelijkste jaren van het conflict. Ze zijn ontstaan om het 'geïndustrialiseerde tempo van het doden' bij te houden.

'De lijken gingen pas twee tot vijf dagen na overlijden naar een zoutkamer. Ze bleven daar totdat er genoeg lijken waren om een vrachtwagenlading te vullen. De volgende stop was dan het militaire ziekenhuis, om doodscertificaten op te halen. Daarbij werd vaak 'hartfalen' als doodsoorzaak genoteerd. Daarna werden ze massaal begraven.'

'De zoutkamers waren bedoeld om de lichamen te conserveren, de stank te onderdrukken, en om de beveiliging en gevangenispersonnel te behoeden voor bacteriële infecties. Sednaya heeft op een industriële schaal de dood geproduceerd. Het regime wilde dat Sednaya een zwart gat werd, dat niemand er ooit iets van zou afweten. Dit rapport laat dat niet gebeuren', aldus de directeur van de vereniging.

Het is onduidelijk of de zoutkamers nu nog steeds bestaan. Sednaya is slechts één van de vele complexen waar dissidente Syriërs, vaak voor onbepaalde tijd, werden vastgehouden en ook werden gemarteld en geëxecuteerd. Het gaat hier om kampen die zijn verspreid over het hele land. De Turks-Nederlandse professor Ugur Ümit Üngör (NIOD), die onderzoek doet naar grootschalig geweld, maakte eerder de vergelijking met het goelagstelsel in de Sovet-Unie.

Waarom wij het n-woord niet opschrijven

MEHMET CERIT

Hoofdredacteur / Directeur.

Het 'n-woord'. De term kwam de afgelopen weken veelvuldig voorbij in de media. Oorzaak: ophef over het veelbesproken tv-item van omroep *Ongehoord Nederland* over 'blankofobie'. Presentatrice Raisa Blommestijn toonde van social media geplukte filmpjes waarin zwarte mannen witte mannen molesteren. Om daarna te zeggen: 'Werkelijk schokkende beelden, je ziet dat blanken in elkaar worden geslagen door n*g*rs.' 'Waarom horen we hier nu zo weinig over?', vroeg ze. Maar bij deze video's zijn nooit racistische motieven bewezen.

De ophef ging, los van de kwalijke inhoud, over de door Blommestijn gebruikte racistische term. Terecht. Deze term duidt vaak doelbewust op een vermeende inferioriteit van zwarte mensen. En zelfs al bedoelen mensen er geen kwaad mee, de term reduceert zwarte mensen tot een kleur. Veel zwarte Nederlanders vinden ook dat het woord hen herinnert aan het slavernijverleden van hun voorouders. Dit steeds moeten uitleggen, is voor hen vermoeiend en extra kwetsend. Dit woord hoort niet thuis in een inclusieve samenleving.

Bovenstaande overwegingen kwamen ook voorbij in een interne discussie binnen onze redactie over dit woord, die vlak voor de zomer plaatsvond.

Natuurlijk gebruikten we allang de term 'n-woord' in plaats van de racistische term. Zie bijvoorbeeld wanneer we, zoals in het geval van de *ON*-ophef, in stukken

We willen, als uitgesproken crosscultureel medium, uitdrukking geven aan de extreme gevoeligheid rond dit woord. Een statement: dit woord is giftig taalgebruik

probeerden te verwoorden over welk woord deze ophef nu precies gaat. Daarover ging de discussie bij ons dus niet. Wel hierover: als je iemand als Blommestijn citeert, zoals in de eerste alinea van het artikel dat u nu leest, schrijf je dan het gewraakte woord alsnog voluit?

Allereerst: je kunt citaten niet zomaar veranderen. Als medium wil je weergeven wat iemand zegt, hoe gruwelijk soms ook. En het is nu eenmaal de taak van de *Kantte-*

kening om verslag te doen van gebeurtenissen en debatten in en rond de multiculturele samenleving. Betrouwbaar, helder en nauwkeurig. Soms wil je daarom het gewraakte woord citeren in een zin, omdat de lezer dan precies weet waar de ophef over gaat en wat de context is.

Racistisch uitspraken gewoonweg *niet* meer citeren, dat is ons dus een brug te ver. Wel vervangen we het woord deels door sterretjes.

Zie, wederom, de eerste alinea van dit artikel.

Sterretjes, dus. Er gaat zo niets verloren aan duidelijkheid. Wel geven we, als uitgesproken crosscultureel – dus verbindend – medium, uitdrukking aan de extreme gevoeligheid rond dit woord. Een statement: dit woord is giftig taalgebruik. *De Kanttekening* neemt graag dat extra stukje verantwoordelijkheid om dit woord niet te normaliseren. We drukken dit woord dus zelfs in citaten niet meer af.

Is dit nu een voorbeeld van 'woke', een stroming die alle het onwelgevallige zou willen cancelen, iets waartegen justitieminister Dilan Yesilgöz onlangs fulmineerde? Dat is aan u.

Wijzelf willen ons niet blind staren op deze semantische discussie in het opkomende debat over 'woke', dat wij alsnog graag voor u verslaan. Wij bepalen onze eigen koers, waarbij wij laveren binnen de veranderende kaders die de samenleving bepaalt.

Een samenleving waarin waarschijnlijk volgend jaar excuses komen voor de slavernij. Een samenleving ook waarin zwarte kinderen, vol jeugdig ongelooft, kennismaken met een zwarte zee-meermin. Eindelijk hebben ze een sprookjesfiguur waarin ook zij zich kunnen herkennen. Eindelijk mogen zij er ook zijn.

Dit zijn stappen naar een meer inclusieve samenleving, waarin *de Kanttekening* zichzelf continu blijft positioneren als crosscultureel medium. En zo'n medium past het niet om ronduit racistische termen als het n-woord een podium te geven. ●

Op de cover.

Kaalslag in tolkenland tart de rechtsstaat: ‘Goede tolken zijn onmisbaar’

Beëdigde tolken, die cliënten die het Nederlands onmachtig zijn helpen communiceren met de staat, eisen hogere tarieven en aanpassing van het nieuwe aanbestedingssysteem. De rechtsstaat lijdt eronder. ‘Het gaat soms om leven of dood, levenslang of tbs. Het is belangrijk dat iemands verhaal precies overkomt, dat de cliënt snapt wat wordt gezegd.’

● CASPAR VAN DE POEL

Ruth Bachrach, C1-tolk (het hoogste niveau qua tolken en vertalers) Hebreeuws, is emotioneel als ze over haar werk praat. ‘Ik volg de regels, hún regels, ook al zijn ze zot.’

Feitelijk kan de rechtstaat zonder haar diensten niet functioneren. Als iemand terecht staat die geen Nederlands spreekt, moet een tolk aanwezig zijn om de juridische procedure te vertalen. Ze ontvangt vooraf aan een rechtszaak graag de stukken, zodat zij zich kan voorbereiden. Laatst ontving ze niets.

‘Toen ik achteraf klaagde, zei de rechter: ‘Ja, nou, je bent hier toch voor de verdachte?’ Ik ben hier niet voor de verdachte! Ik ben hier voor de rechtsstaat. Ik moet zorgen dat het over en weer goed begrepen wordt.’

Ze is verbolgen, net als veel andere C1-tolken. Onder aanvoering van de Orde van Registrertolken en -vertalers (ORT&V) voeren

‘Als een C1-tolk 100 euro vraagt en een andere C1-tolk 60 euro, dan kies je natuurlijk voor de goedkoopste. Dat is marktwerking’

tolken en vertalers al nagenoeg twee jaar actie voor betere arbeidsvoorwaarden. Ze hebben een aantal keer het werk neergelegd, waardoor de Nederlandse rechtspraak deels kwam stil te liggen.

Want die invloed hebben ze: tolken en vertalers zorgen ervoor dat een persoon kan communiceren met de Nederlandse staat en

vice versa. Bijvoorbeeld met de Immigratie- en Naturalisatiedienst, de politie, de marechaussee of in de rechtszaal. Meer stakingen liggen in het verschiet, geeft Bachrachs collega Fedde Dijkstra, tolk Duits en voorzitter van de Orde, aan.

Wat hopen de tolken daarmee te bereiken? Betere tarieven, dat

vooropgesteld. Volgens Bachrach en Dijkstra betaalt het Rijk tolken al sinds jaar en dag 43,89 euro per uur, zonder dat er indexatie heeft plaatsgevonden. In april kondigde justitieminister Dilan Yesilgöz aan dat de tarieven naar 55 euro per uur worden verhoogd per 1 januari 2023. Ook worden de voorrijkosten – een vergoeding voor de reiskosten – voor rechtbanktolken afgeschaft. Die bedragen 20,23 euro per opdracht. De loonsverhoging is daardoor volgens de Orde goed voor tolken die veel uren achter elkaar maken, bijvoorbeeld bij de IND of politie, maar betekenen een loonsverlaging voor rechtbanktolken.

Hun diensten en zittingen, duren geregeld niet langer dan een half uur, zegt Dijkstra. Ze krijgen per half uur uitbetaald en ontvangen dus de helft van het nieuwe tarief, zonder dat daar voorrijkosten bij worden opgeteld. Dat is minder dan het huidige tarief plus voorrijkosten: het is volgens de Orde een tariefverlaging van 35 procent. In juli werd in de Tweede

Kamer wel een motie aangenomen, 'om het schrappen van de voorrijkosten te ondervangen': zij mogen er qua tarief niet op achteruit gaan. Hoe het ministerie van Justitie en Veiligheid dit wil aanpakken wordt dit najaar bekend, zegt een woordvoerder.

Race to the bottom

Verder zijn Dijkstra en de Orde ontevreden over het huidige systeem waarin tolken hun opdrachten moeten zien te vergaren. Twee jaar geleden besloot de overheid dat commerciële partijen de tolken vertaaldiensten voor de overheid zou gaan regelen: ze werden aanbesteed. Er kwamen zogenaamde intermediairs – bemiddelaars – tussen de tolken en het Rijk te staan.

Iedere intermediair zou een eigen domein krijgen voor wie het tolk- en vertaaldiensten gaat faciliteren. Bijvoorbeeld: AVB Language Group zorgt voor tolken bij de gesubsidieerde rechtspraak in Noord-Nederland, Global Talk in Zuid; Thebigword regelt interpretatie tolken voor de politie; Global Talk voorziet de politie van telefonische tolken. Het merendeel van de tolk- en vertaaldiensten voor het Rijk is echter nog niet aanbesteed, dat staat nog te gebeuren.

Bij deze intermediairs kunnen tolken zelf aangeven voor welk uurtarief ze willen werken. Omdat het er legio zijn, zou er marktwerking moeten ontstaan in het voordeel van de tolken. Dat zou volgens toenmalig justitieminister Ferdinand Grapperhaus leiden tot hogere tarieven en een goede kwaliteit.

Tot dusver heeft Bachrach daar nog niet zo veel van gemerkt. Ze wordt nog altijd geacht te werken voor het minimumtarief van 43,89 euro per uur zegt ze, en dat schuurt. Bachrach kan weliswaar meer geld vragen bij intermediairs, maar daardoor komt ze niet aan de bak, merkt ze. Intermediairs kiezen dan simpelweg een goedkopere tolk uit.

Veel C1-tolken, waaronder Bachrach en Dijkstra, willen 85 euro per uur verdienen, zoals tolken in Duitsland. Gabor Landman,

'Het vak van tolk wordt helemaal niet gewaardeerd, er is geen enkel respect voor'

tolk Hongaars, wil dat eveneens. Hij heeft dat tarief bij de intermediairs aangegeven: hij gaat niet werken voor minder, ook al krijgt hij daardoor op maandbasis slechts een aantal opdrachten. Maar dat geld is hij waard, vindt hij: hij heeft er jaren voor gestudeerd en houdt zijn vakkenis op peil – dat is een investering.

'Ik heb alle diploma's en kan op het allerhoogste niveau tolken. Tolken is een zwaar, intellectueel beroep. Probeer je voor te stellen dat je morgen wordt aangehouden in Hongarije, maar met behulp van een tolk geen enkel nadeel ondervindt van de taalbarrière.'

Er zijn tolken die best voor minder dan 85 euro werken. Voornamelijk B2-tolken, die op een lager taalniveau werken dan C1-tolken, denkt Dijkstra. Om te mogen werken als tolk voor overheidsinstanties moet je beëdigd zijn. Tot twee jaar geleden konden alleen C1-tolken beëdigd worden, maar sinds 2020 komen B2-tolken hier ook voor in aanmerking. Zij zijn niet tot tolk opgeleid en beschikken doorgaans over een lagere taalvaardigheid.

Het zijn tolken met het 'niveau van een middelbare scholier', zegt Dijkstra. 'Als jij je havo of vwo hebt gehaald, en je denkt 'ik spreek redelijk Engels', dan kan je een test doen en dan wordt er vastgesteld of je minimaal B2-niveau hebt. Als dat zo is, dan mag je je inschrijven en kan je beëdigd tolk worden.'

Intermediairs zijn wettelijk gezien afnameplichtig: zij moeten C1-tolken inzetten. Pas als er geen beschikbaar is, mag worden gekeken naar een B2-tolk en in extreme gevallen naar een niet-beëdigde tolk, eentje van de noodlijst. Is er maar één tolk in een taal beschikbaar, maar vraagt die een excessief uurtarief? Wettelijk gezien moet die dan gewoon worden ingehuurd door de intermediair, zoals de marktwerking het bedoeld heeft.

Dijkstra, Landman en Bachrach vragen allen 85 euro per uur en komen, naar eigen zeggen, niet aan de bak. Zij beschuldigen de intermediairs ervan hen expres niet in te huren, omdat ze te duur zijn. Ze denken dat er B2-tolken worden ingezet die tegen een lager tarief werken, terwijl er gewoon C1-tolken beschikbaar zijn. Alle drie hebben wel een verhaal waarin zij beschrijven hoe een B2-collega werd ingehuurd door een intermediair, terwijl zij gewoon beschikbaar waren. Dat zou betekenen dat de wet wordt overtreden.

Intermediairs weerspreken die aanklacht. Intermediair Thebigword reageerde niet op vragen; een andere intermediair, Global Talk, deed dit wel. Het bedrijf zegt zich aan de eisen van de overheid te houden: er wordt eerst naar een C1-tolk gezocht, pas als die niet kan worden gevonden wordt er overgeschakeld naar een B2-tolk. Maar hoe komt het dat sommige

C1-tolken minder werk hebben? 'Er zijn veranderingen te zien in de aangevraagde talen. Het kan dus best zo zijn dat in bepaalde talen de vraag naar tolken is afgenomen en in andere talen juist is gestegen.'

Global Talk kan geen cijfers overleggen die bewijzen dat zij inderdaad zo veel mogelijk C1-tolken inzetten, maar zegt dat het 'voldoet aan de door de overheid gestelde eis rondom de inzet van C1-tolken.'

Intermediair AVB biedt wel een kijkje in zijn cijfers. Uit het laatste rapport, uit mei, wordt duidelijk dat AVB in 88 procent van de gevallen waar een C1-tolk nodig was ook daadwerkelijk een C1-tolk heeft ingezet. 'Over vier jaar moet dat 95 procent zijn', zegt AVB-directeur Isabella van Rooij. Het liefst zet ze alleen maar C1-tolken in. 'Daar hebben wij alleen maar baat bij. We moeten voldoen aan bepaalde eisen, we liggen onder een vergrootglas.'

Toen het systeem met aanbestedingen bekend werd gemaakt, vreesden de tolken al voor een *race to the bottom*: dat de goedkoopste tolk de meeste opdrachten op zijn of haar bord zou krijgen. Volgens Grapperhaus zou een billijk minimumtarief dit voorkomen, en tolken die hoog zijn opgeleid of over speciale kwaliteiten beschikken zouden simpelweg meer geld voor hun diensten kunnen vragen.

Maar het is de marktwerking die tolken juist tegenwerkt. Van Rooij: 'Tolken mogen bij ons aangeven hoeveel ze willen verdienen. Sommigen willen 85 euro, maar er zijn heel veel C1-tolken die 50 euro vragen, 60 euro of 75 euro. Dat is onze *blend*. De ene keer zet je een tolk van 50 euro in, de andere keer, als het niet anders kan, een tolk van 80 euro.' Want hoe minder een tolk per uur vraagt, hoe groter de marge die intermediairs zoals AVB verdienen. 'Als een C1-tolk 100 euro vraagt en een andere C1-tolk 60 euro, dan kies je natuurlijk voor de goedkoopste. Dat is marktwerking.'

Alleen: tolken als Dijkstra, Landman en Bachrach willen niet minder dan die 85 per uur verdienen. 'Gezien het tarief van advoca-

ten, gezien het tarief van rechters, gezien alle opleidingskosten die ik maak als professional, is het eigenlijk vrijwilligerswerk', zegt Landman gekwetst. Hij tolkt slechts parttime, minder dan hij zou willen, en heeft ernaast een baan als CRM-consultant. 'Het vak van tolk wordt helemaal niet gewaardeerd, er is geen enkel respect voor.'

Belang voor de rechtsstaat

Dat sentiment, waar gebrek aan erkenning uit spreekt, leeft bij meer tolken. Ook bij Bachrach en Dijkstra. 'In artikel 6 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens staat dat een verdachte recht heeft op een goede vertolking als je de taal niet spreekt. Er staat niet in dat het een C1-tolk moet zijn, maar er staat in dat je recht hebt op een eerlijk proces en dus een goede tolk. Dus dat volgt daaruit.'

B2-tolken maken meer fouten dan C1-tolken, zeggen advocaten. 'Zonder goede tolken komt de hele rechtsgang stil te liggen. Ze zijn volstrekt onmisbaar', zegt asieladvocaat Marq Wijngaarden, die werkzaam is bij het Amsterdamse advocatenbureau Prakken d'Oliveira.

Wijngaarden wil daarom het liefst een C1-tolk. 'Ik kan de kwaliteit van een tolk maar voor de helft controleren - namelijk zijn Nederlands, niet de vreemde taal. Bij een C1-tolk weet je dat er bepaalde opleidingseisen zijn en ze moeten hun vakkennis onderhouden, waardoor je er makkelijker op kunt vertrouwen dat ze goed zijn. Het gaat in asielzaken soms om leven of dood, in strafzaken om twintig jaar of levenslang of tbs. Dan is het heel belangrijk dat iemands verhaal heel precies en kundig wordt overgebracht. En dat de cliënt heel goed begrijpt wat er over hem wordt gezegd.'

De (asiel)advocaten die *de Kanttekening* sprak, benadrukken allemaal dat tolken van elementair belang zijn voor de rechtsstaat en voor hun werk - ze kunnen niet zonder. Maar iedere advocaat geeft ook aan problemen te hebben ervaren vanwege het niveau van de

BEELD: ISTOCK

‘Zonder goede tolken komt de hele rechtsgang stil te liggen’

tolken, of kent collega's bij wie dit het geval was. Zo vertelt Wijngaarden dat tolken in Nederland over het algemeen goed zijn, maar dat je 'moet oppassen of je een C1-tolk hebt'. Hij weet: in sommige talen zijn er simpelweg geen C1-tolken - dat beaamt intermediair Isabella van Rooij ook -, dus dan ben je aangewezen op een B2-tolk of een niet-beëdigde tolk.

Vanwege slechte ervaringen met tolken laat Sonya Taheri van Advocatenkantoor Bostan haar cliënten alle gesprekken opnemen. Als iemand vanwege een vertaalfout in de problemen komt, dan heeft ze bewijs. Vivian Olina van Noordstern Advocaten heeft zelfs

meermaals een gesprek afgekappt en een tolk weggestuurd. Ze merkte dat lange zinnen slechts in enkele woorden werden vertaald, terwijl bij asielzaken details juist belangrijk zijn. 'Toen zijn we maar in het Engels verder gegaan.'

Sjoerd Thelosen van het Amsterdamse advocatenbureau Cleerdin & Hamer merkt het verschil tussen C1- en B2-tolken. 'Als er een B2-tolk komt, dan verloopt het gesprek moeizamer, want die spreekt één van de talen vaak niet vloeiend. Dat is lastig wanneer het om ingewikkelde zaken gaat.' Thelosen is tevens bestuurslid van de Vereniging Asieladvocaten & -Juristen Nederland (VAJN), de

belangenvereniging voor de beroepsgroep. Daar galmt een klacht in de rondte die ook tolken en vertalers kennen: intermediairs zouden expres B2-tolken ten faveure van C1-tolken inzetten.

Wijngaarden en Olina bevestigen deze klacht, net als Thelosen. 'Mijn portefeuille bij de VAJN zijn de tolken', zegt Thelosen. 'Dus ik zie de klachten binnenkomen. Het zal vast terecht zijn, maar in mijn persoonlijke ervaring heb ik daar geen last van.' Maar volgens Isabella van Rooij van intermediair AVB ligt het aan advocaten zelf dat zij B2-tolken krijgen: ze proberen te *last minute* een tolk te regelen, 'één of twee dagen van tevoren'.

Het ministerie van Justitie en Veiligheid zegt dat er op dit moment 'nog geen uitspraken worden gedaan over de uitwerking van de vernieuwde systematiek bij gerechtstolken'. Het werkelijke systeem met marktwerking, waarin het minimumtarief 55 euro wordt, wordt pas in 2023 volledig geïmplementeerd. Het nieuwe model is dus nog niet volledig ingevoerd, maar er zijn al wel meerdere intermediairs die eraan meedoen en tolken die eraan moeten meewerken.

Er zijn te weinig intermediairs om daadwerkelijk marktwerking te genereren, concludeert Fedde Dijkstra. Daar lijkt ook het zeer te zitten: het marktwerkingsmodel is niet in zijn volledigheid ingevoerd, waardoor het niet naar behoren functioneert. Maar om voor sommige Rijksdiensten te kunnen werken, moeten tolken er al wel gebruik van maken. Ook de voorrijkosten worden afgeschaft omwille van marktwerking: 'Het is aan een individuele zelfstandig werkende tolk om deze kosten in de onderhandelingen met de intermediairs mee te nemen', aldus het ministerie.

Ondertussen kijkt Ruth Bachrach verder dan het tolken, met frisse tegenzin. 'Het was als hoogopgeleide buitenlander vrij lastig om werk te vinden. Een heleboel mensen, vooral vrouwen, werden toen tolk.' Net zoals zij. 'Het was een toevluchtsoord. Dat kwijtra- ken, doet pijn.' ●

Hoe een voormalig extreemrechts institutioneel racisme

Wim Vreeswijk, voormalig politicus van de extreemrechtse Centrumpartij en belastingadviseur, hielp biculturele Nederlanders bij hun belastingaangifte. Ook hij werd slachtoffer van doorgeschoten fraudejacht, net als de toeslagengouders.

● MARCO DE VRIES

BEELD: WIKIMEDIA COMMONS / BIC

Het Utrechtse oud-raadslid voor de Centrumpartij Wim Vreeswijk deed tientallen jaren aangifte Inkomstenbelasting voor duizenden cliënten met een migratieachtergrond. In 2017 kreeg hij veertien maanden cel, omdat sommige aangiftes niet zouden kloppen. Maar na cassatie werd hij eerder dit jaar vrijgesproken. Nu eist hij tonnen schadevergoeding van de staat. De reden is dat hij het slachtoffer van doorgeschoten fraudejacht meent te zijn, zoals de toeslagengouders.

De ironie ontgaat hem dat uitgerend hij slachtoffer werd van 'institutioneel racisme' bij de Belastingdienst. 'Migratie kost geld, dat vind ik nog steeds.' Wim Vreeswijk (1950) neemt plaats achter een eikenhouten werktafel met ordners en postzegelalbums. 'Ik snap best dat arbeidsmigranten hierheen komen', zegt hij, 'en werk-

gevers zijn blij met goedkope arbeidskrachten. Maar de samenleving betaalt de prijs. Woningnood, integratieproblemen. Dat zag de Centrumpartij al in de jaren tachtig en dat is nu nog steeds zo.'

Hij zat vier jaar in de Provinciale Staten en zestien jaar in de gemeenteraad van Utrecht, tot het jaar 2000. De kost verdiende hij ondertussen als makelaar en belastingadviseur voor mensen met een kleine beurs. 'Ik hielp mensen aan een betaalbaar huisje. In de mindere wijken zoals Utrecht Overvecht waren de prijzen toen nog heel schappelijk. Daarna hielp ik de klant met hypotheekaanvraag, de loonbeschikking en de aangifte Inkomstenbelasting. Ook als belastingadviseur rekende ik een zacht prijsje van 25 euro per aangifte.'

Eind jaren zeventig zag Vreeswijk de wijken en daarmee zijn klantenkring in een rap tempo verkleuren. 'Als je een keer een allochtoon goed en netjes helpt, dan gaat

dat rond onder familie en in de moskee. Iedereen had een huis nodig voor gezinshereniging. Mijn autochtone klanten kwamen er niet meer tussen. Jammer, maar dat was nu eenmaal de markt. Het gaf natuurlijk spanningen in de wijken. De Centrumpartij vroeg daar als eerste aandacht voor. Daarom werd ik in 1980 gelijk lid.'

Namens zijn witte achterban ageerde hij als raadslid tegen de probleemwijken die hij zelf mede veroorzaakte, tegen de migranten waaraan hij als makelaar en belastingadviseur een modale boterham bleef verdienen. 'Sommige klanten wisten dat ik in de raad zat, anderen niet. Het maakte niet uit, als ik ze maar netjes hielp.'

Belastingmannetje

Ruim tweehonderd belastingadviseurs werden tussen 2013 en 2020 aangepakt door het opgeheven Combiteam Aanpak Facilitators (CAF) van de Belastingdienst, dat

ook een grote rol speelde bij het ontstaan van het toeslagenschandaal. Dit algoritme van het CAF speurde naar belastingconsulenten met veel klanten met dubbele nationaliteit, een laag inkomen, giften aan moskeeën en relatief hoge zorgkosten. Adviseurs zoals Vreeswijk werden door het CAF weggezet als incompetente 'belastingmannetjes', die laaggeletterde klanten voor een vriendenprijsje hielpen met de aangifte.

De 'belastingmannetjes' en hun cliënten werden op basis van risicoprofielen vooringenomen bejegend, zo bleek uit rapporten van de Autoriteit Persoonsgegevens en het internationaal accountants- en belastingadviseursbedrijf PricewaterhouseCoopers (PwC). De cliënten belandden – vaak onschuldig – op de zwarte lijst van de Fraude Signaleringsvoorziening (FSV). Zo'n dertig adviseurs werden strafrechtelijk aangepakt. De meesten kwamen er – door rammelende dossiers en verzachtende omstandigheden – vanaf met een taakstraf.

Maar Vreeswijk werd – met jaarlijks 2.500 cliënten – in 2017 veroordeeld tot veertien maanden cel, waarvan tien onvoorwaardelijk. Hij is ook een van de weinige belastingmannetjes die de veroordeling aanvocht. Na vijf jaar doorprocederen, tot aan de Hoge Raad, werd hij in januari dit jaar definitief vrijgesproken. Een belastingadviseur is hoogstens medeplichtig aan eventuele fouten, vond de cassatierechter, de cliënt blijft zelf verantwoordelijk voor de juistheid van de aangifte.

Nu wil Vreeswijk rehabilitatie en compensatie. 60.000 euro aan advocatenkosten heeft hij al vergoed gekregen. Nu eist hij de rest van zijn schade: inkomensderving door een beroepsverbod van vier jaar, een verwoeste praktijk en smartengeld voor de stress van de jarenlange strijd tegen een machtige tegenstander. Zijn oud-clie-

politicus slachtoffer werd van

BEELD: WIM VREESWIJK

‘Die toeslagenaffaire vind ik vreselijk, dat selecteren op naam en nationaliteit. Dat deden ze in de oorlog ook’

ten en een kwart miljoen andere gedupeerden op de zwarte lijst van het FSV moeten het doen met een excuusbrief van de Belastingdienst, zo werd in juni duidelijk. Er komt geen compensatieregeling van de fiscus, tenzij mensen aantoonbare schade hebben geleden door de discriminatie.

Ondanks zijn politieke kleur zegt Vreeswijk tegenstander te zijn van het soort etnisch profileren waaraan de Belastingdienst zich tussen 2013 en 2020 schuldig maakte. ‘Die toeslagenaffaire vind ik vreselijk, dat selecteren op naam en nationaliteit. Dat deden ze in de oorlog ook.’

Vreeswijk hielp iedereen netjes en efficiënt al die jaren, betoogt hij. Vier klanten per uur, tien uur per dag, zeven dagen per week. Zo kon hij elk voorjaar zoveel aangiftes afwerken. Het was een komen en gaan in het verder zo rustige straatje bij het Utrechtse Wilhelminapark.

‘Ik heb er weleens iemand letterlijk moeten uittrappen, die wilde voordringen’, vertelt zijn vrouw Irene. ‘Het was een strakke planning, dus dat gaf wel eens gedoe. Maar de meesten waren stipt en correct.’

Juist dat tempo deed Vreeswijk in 2017 de das om. ‘De cliënteel van verdachte bestond uit een kwetsbare doelgroep’, overwoog de rechtbank, ‘te weten overwegend allochtonen die de Nederlandse taal niet, dan wel nauwelijks machtig waren en/of niet konden lezen

of schrijven. Deze mensen klopten zonder enige kennis van zaken bij verdachte aan om hun belastingaangifte conform de regels in te dienen, hetgeen veelvuldig niet gebeurde, nu verdachte zomaar bedragen invulde of kostenposten opvoerde... (...) Het lijkt erop dat verdachte met zijn diensten vooral zijn eigen financiële belang in het vizier had.’

‘Natuurlijk verdiende ik eraan’, reageert Vreeswijk, ‘maar veel minder dan andere belastingadviseurs. Ik vroeg maar 25 euro en ik vulde nooit zomaar bedragen in. Het was allemaal transparant. De mensen konden meekijken via een dubbel scherm. Ik ging af op de informatie en papieren die zij meebrachten. Als die niet klopten, dan kon ik daar niets aan doen.’

Toen een van hen, een slager uit de Utrechtse wijk Lombok, in de cel belandde, wist Vreeswijk de straf om te zetten naar huisarrest met enkelband. ‘Dat gezin lag in puin, zijn vrouw was analfabeet en sprak geen Nederlands. Met twee telefoontjes had ik hem vrij. Terwijl ik tegen mijn eigen veroordeling zeven jaren heb moeten vechten.’

Wilders

Een deel van zijn cliënten heeft destijds navorderingen gekregen vanwege vermeende fouten. Toch wordt Vreeswijk naar eigen zeggen nog vaak door hen gevraagd. Maar, inmiddels 72, begint hij niet meer aan een doorstart van zijn praktijk.

Politiek blijft hij achter de schermen nog wel actief.

Vorig jaar signaleerde onderzoeksgroep Kafka hem nog als spreker op de jaarlijkse, door het ‘volksnationalistische’ Voorpost georganiseerde herdenking van de aanslag bij Kedichem. Daar werd in 1986 een uitgelekte lijmpoging tussen Centrum Partij en de afgesplitste Centrum Democraten verstoord door een brandbom van demonstrerende Antifa's. Het latere Tweede Kamerlid Wil Schuurman, de partner van Hans Janmaat, verloor bij deze aanslag een been. Ook Vreeswijk zelf raakte gewond, bij de sprong uit het brandende hotel. ‘Sinds die tijd heb ik suikerziekte en slik ik vijftien pillen per dag’.

Dat brak hem een paar jaar later op, toen hij een Nederlandse pendant van het succesvolle Vlaams Blok oprichtte. Filip Dewinter zag electorale potentie in Vreeswijk, totdat die een slechte beurt maakte op een manifestatie met een calorierijk buffet. ‘Mijn suiker knalde omhoog, dus ik zat tijdens Dewinters speech te knikbollen op de eerste rij’, lacht Vreeswijk, ‘in het oog van de camera's. Daarna zag hij me niet meer staan.’

Het Nederlands Blok werd geen succes en ook ‘zwarte weduwe’ Florrie Rost van Tonningen (de weduwe van NSB-voorman Meinoud Rost van Tonningen, red.) liet hem vallen, na een intrige over geld. ‘Ik vond het bijzonder om

haar te bezoeken’, zegt Vreeswijk, ‘ze droeg Duitse klederdracht, had een Duitse herder en een blonde huisknecht. Heel apart, maar ik had er niet gelijk een oordeel over.’ Met Wilders, die zijn politieke carrière in de jaren negentig begon in de Utrechtse gemeenteraad, klikte het ook niet. ‘Die zat toen nog bij de VVD en negeerde mij alsof ik besmet was.’

Volgens Jaap van Beek van onderzoeksgroep Kafka profileerde Vreeswijk zich altijd als het meer gematigde alternatief voor de felle Janmaat. ‘In het publiek uit Vreeswijk geen standpunten die je van hem zou verwachten, als je naar zijn contacten en organisaties kijkt’, reageert hij. ‘Vreeswijk laat niet het achterste van zijn tong zien.’ Overigens heeft Kafka Vreeswijk in die veertig jaar nooit zelf gesproken.

Misschien omdat hij nooit op racistische uitlatingen is betrapt, kreeg Vreeswijk als enige extreemrechtse volksvertegenwoordiger een raadspenning voor ‘aan Utrecht bewezen belangrijke diensten’. De afgelopen verkiezingen probeerde hij tevergeefs met de Anti Euro Partij en de Partij Vrij Utrecht een zetel te winnen. In opdracht van een aantal aan de PVV gelieerde raadsfracties maakt hij als fractiemedewerker soms nog analyses van de gemeentebegroting. ‘Dan blijken de misdaadcijfers soms veel slechter dan men doet voorkomen.’

Een verband tussen zijn politieke werk en wat hem zelf is overkomen, ziet hij niet. ‘Ik ben tegen discriminatie’, houdt hij vol, ‘ik behandel iedereen gelijk. Die kopvoddentax van Wilders vond ik destijds smakeloos, en wat de Belastingdienst nu heeft gedaan is misschien nog wel erger.’ ●

Deze publicatie is tot stand gekomen met steun van het Fonds Bijzondere Journalistieke Projecten.

‘Wat is dit voor sekte?’ Ook Nederlanders spanning

Wanneer het in Nederland over de islam gaat, gaat het meestal over het soennisme, dat wereldwijd en in Nederland dominant is. Over de sjiitische islam is minder bekend. Ook bij soennieten in Nederland, die het sjiisme tegelijkertijd vaak zien als een dwaling. Dit zorgt voor schuring. ‘Soennieten denken meestal: wat is dit voor sekte?’

● TAYFUN BALCIK

De ‘oersplitsing’ tussen soennieten (afgeleid van het Arabische woord ‘soenna’, dat ‘traditie’ of ‘manier van doen’ van de profeet Mohammed betekent) en sjiiten (letterlijk: volgelingen van Ali, de schoonzoon en neef van de profeet) is bijna even oud als de islam zelf.

De splitsing ontstond na Mohammeds dood, in het jaar 632. Ali's volgelingen, de latere sjiiten, vonden dat hij de nieuwe kalief moest worden. Zo bleef de opvolging binnen de familie van de profeet. Maar de meeste moslims, de latere soennieten, vonden dat de bekwaamste onder de volgelingen de leiding toebehoorde: Abu Bakr, vriend en schoonvader van Mohammed.

Er is ‘zeker sprake’ van spanning tussen soennieten en sjiiten in Nederland, die vooral uit Irak en Iran komen. Dat zegt Mohammed Alkaduhimi, directeur van een internationaal IT-bedrijf en Denk-

stadsdeelraadslid in Amsterdam Nieuw-West. Alkaduhimi heeft een sjiitische achtergrond en vluchtte als kind met zijn familie in de jaren negentig uit Irak.

‘De spanningen komen vooral voort uit onwetendheid. Soennitische moslims ervaren het sjiisme vaak als complex, het zorgt voor verwarring. Maar er is zeker ook sprake van afschuif. Dat is op internet ongefilterd allemaal te lezen.’

Dat is te zien op de website sjiiten-ontmaskerd.nl, die in 2008 is opgericht om een ‘halt toe te roepen tegen de onjuistheden en de leugens die worden verspreid door het sjiisme’.

Op de website staat onder meer: ‘Deze personen (sjiiten, red.) zijn weliswaar klein in aantal, maar de haat die zij jegens de soennieten verspreiden (op het internet) was ongekennd. Ook doen zij zich regelmatig voor als ‘soennieten’ om de onwetenden voor de gek te houden. Wij willen mensen waarschuwen voor het gevaar van dit soort zaken.’

‘Radicale predikers oordelen hard over sjiiten. Aan sjiitische kant is de toon gematigder’

nd kent soennitisch-sjiitische

DE SOENNITISCHE (LINKS) EN SJIITISCHE (RECHTS) MANIER VAN BIDDEN (BEELD: WIKIMEDIA COMMONS / ZOHEIR SEIDANLOO)

‘Soennieten weten heel weinig over sjiiten en de oorsprong van de islam’

Alkaduhimi geeft aan veel soennitische vrienden te hebben die door de stromingen heen kunnen kijken en hem kunnen vinden in het geloof. ‘We bidden, vasten en lezen samen de Koran, zonder dat er iets aan de hand is. Er is echter wel een groep die daar anders in staat.’

Neem het sjiitisch bidden in een soennitische moskee, waar hij vaak komt. Hij bidt er niet met de handen over elkaar op de buik, maar los hangend naast de benen. ‘Er komt achteraf meestal een welwillende soenniet mij de les over de islam lezen. Dat gaat soms met veel onbegrip. Ze nemen aanstoot

aan dat er andere gewoontes en gebruiken zijn binnen de islam.’

Het pijnlijkste dat hij heeft meegemaakt, is dat hij op school zijn tong moest uitsteken van een soennitische klasgenoot tijdens de ramadan. ‘Het meisje wilde kennelijk de droogte van mijn tong inspecteren, om te controleren of ik wel echt meedeed aan de ramadan. Ze was vol ongeloof toen ze er achter kwam dat sjiiten daar ook aan meedoen.’

Bovendien deelde ze Alkaduhimi mee dat ze van haar ouders niet met hem in discussie mocht gaan, omdat ze door hem ‘beto-

verd’ zou kunnen worden. Alsof hij een ‘half monster’ was, memoreert hij.

Volgens de soennitische docent Kasim Tekin, als historicus en publicist verbonden aan de islamitische stichting Hadaara, speelt het conflict tussen soennieten en sjiiten ‘niet echt’ in Nederland of Europa. ‘Er zijn nou eenmaal weinig sjiiten hier, en die leven ook heel geconcentreerd, met name in bepaalde steden in Duitsland en Groot-Brittannië’, aldus Tekin.

Op de site van Hadaara, het ‘opkomende onderzoeksinstituut voor islamitische geschiedenis en erfgoedstudies’, staat dat de stichting poogt ‘haar Nederlandstalige publiek (zowel moslims als niet-moslims) op een academisch-onderbouwde, gestructureerde en tegelijkertijd toegankelijke manier te onderwijzen over de rijke geschiedenis van de islam en moslims’. Volgens Tekin is het sjiisme politieker gedreven dan het soennisme.

‘Het sjiisme is van oorsprong

een politiek gedreven sekte. Door de eeuwen heen werd hier steeds meer religiositeit omheen gebouwd. Er staat niet echt een eenduidige religieuze leer centraal. Het is moeilijk te traceren waar de diverse sjiitische tradities op gestoeld zijn, maar in de meeste gevallen blijkt dat in hun ontstaansgeschiedenis politieke ontwikkelingen een centrale rol speelden en zowel religie als geschiedenis werden gebruikt ter legitimatie van hun zaak. Neem bijvoorbeeld dat Ali’s kleinzoon Hoessein, in diens twist om de titel van kalief, in de steek werd gelaten door zijn bondgenoten in Irak en Iran.’

Sjiiten gingen in de decennia erna steeds vaker de ‘schuld’ van alle narigheid bij zogenaamde ‘vijanden van Ali’s familie’ leggen, zegt Tekin. ‘Ook gingen ze zich steeds meer wijden aan een vermeende politiek-religieuze missie om die familie aan de macht te krijgen. Een missie waaromheen een sekte ontstond, met bijbehorende

rituelen van rouw, verering en zelfs vergoddelijking: het sjiïsme.’

Dat wil niet zeggen dat bij soennieten politiek geen belangrijke rol speelt, zegt Tekin, integendeel. ‘Toch ligt de focus bij soennitische moslims bij religie, de leer op papier. En dat die leer verspreid moet worden.’

Volgens religiewetenschapper Margreet van Es (Universiteit Utrecht) spelen spanningen tussen soennieten en sjiïten wel degelijk in Europa. Het gaat dan voornamelijk om verhalen van uitsluiting van sjiïten door soennieten. Ook noemt ze de dodelijke aanslag op de sjiitische imam Abdallah Dadou in Brussel in 2012. De dader was een radicale aanhanger van het salafisme, een ultraconservatieve stroming in de soennitische islam.

‘Toch is het lastig om algemene uitspraken te doen, omdat er zover ik weet nooit echt onderzoek is gedaan naar de spanningen hier in Nederland. Het is ook niet iets dat door de bredere samenleving wordt opgemerkt. Het is niet zichtbaar. Maar radicale predikers velen harde oordelen over sjiïten. Aan de sjiitische kant is de toon gematigder.’

Van Es kent eigenlijk maar één in Europa actieve sjiitische prediker die qua toon fel anti-soennitisch is: de in Engeland actieve Yasser al Habib, die op internet een korte tijd populair was. ‘Alleen wordt hij door de brede sjiitische gemeenschap niet echt serieus genomen.’

Van Es verklaart dit vanuit een verschil in machtsverhoudingen. ‘Sjiïten zijn een minderheid en weten vaak veel meer over soennieten dan andersom. Ze hebben ook veel meer contact met soennieten. Daarom kunnen cowboyverhalen over soennieten door sjiïten vaker aan de werkelijkheid getoetst en genuanceerd worden. De meeste soennieten zijn niet zo bezig met het sjiïsme. Toch houden veel sjiïten hun religieuze achtergrond uit angst ook voor zich. Sjiïten zijn in hun landen van herkomst vaak een gediscrimineerde of zelfs vervolgte groep. Daar kan het echt gevaarlijk zijn

‘Het conflict over wie de profeet moest opvolgen als kalief was pas veel later dan zijn dood’

om dat naar voren te brengen.’

Volgens arabist Annemiek Schlatmann (Universiteit Utrecht), gepromoveerd op sjiïten in Nederland, ‘ontwijken’ sjiïten de spanningen. ‘Vooral praktiserende sjiitische mannen gaan bijvoorbeeld niet naar salafistische moskeeën, omdat ze dan vrijwel zeker in verhitte discussies zullen komen over hun gebedshouding. Soennieten weten heel weinig over sjiïten en de oorsprong van de islam. Ze zien het meestal als een aberratie. Ze denken: wat is dit voor sekte? Ze snappen termen als *Ahl al-Bayt* (de familie van de profeet en zijn nakomelingen, red.) niet.’

De historie als strijdtoneel

Terug naar soennitisch docent Tekin en de geschiedenis, die voor een belangrijke mate als strijdtoneel fungeert voor het soennitisch-sjiitische conflict. Maar volgens hem moeten we ophouden met zeggen dat er een ‘schisma’ is ontstaan na de dood van de profeet.

‘Dat is een mythe. Het is heel lui om dat te beweren. Het conflict over wie de profeet moest opvolgen als kalief gebeurde later. Iedereen die het tegendeel beweert, volgt veel later gefabriceerde legitiematies die een eigen leven zijn gaan leiden.’

Hoe zit het dan? Volgens Tekin was de moslimgemeenschap una-

niem van mening dat Abu Bakr de kalief moest worden, nadat Mohammed was overleden. ‘Ali en Abbas (zoon van Ali, red.) vroegen zich weliswaar af wat er na de dood van de profeet met het leiderschap zou gebeuren, maar Ali ging volledig mee met Abu Bakrs verkiezing tot kalief. Ook over het kalifaat van Omar (de tweede kalief, red.) bestond unanieme overeenstemming’.

Voor de sjiitische Alkaduhimi ligt dat toch anders. ‘Sjiïten erkennen de metgezellen van de profeet Abu Bakr, Omar en Othman (de derde kalief, red.) niet als opvolger van de profeet, wel als administratieve machthebbers. Er was op dat moment inderdaad nog vrede. Het waren metgezellen en broeders.’

Waar ontstond dan de verwijdering tussen soennieten en sjiïten? Van Es zegt dat het schisma in stappen is ontstaan. ‘Heel vaak wordt naar de slag bij Karbala in 680 verwezen, toen kalief Yazid I van de Umayyaden-dynastie Hoessein ibn Ali – de zoon van Ali en de kleinzoon van de profeet – en zijn volgelingen uitmoordde. Maar al gelijk na de dood van de profeet ontstond de opvolgingskwestie. Toen was er echter nog geen sprake van twee stromingen: die ontstonden volgens veel historici pas veel later. Maar de eerste discussies begonnen toen al.’

De sjiitische Alkaduhimi bena-

drukt dat ‘Imam Ali’ door sjiïten niet alleen als ‘goed persoon’ gevolgd wordt, maar dat zijn pad na de profeet gekozen had moeten worden – niet in het laatst volgens de profeet zelf.

‘De profeet koos tijdens zijn leven ook voor Ali, op de bijeenkomst bij Ghadir Khum (in het jaar van Mohammeds dood, 632, red.). Maar Ali is niet de opvolger van Mohammed geworden. Abu Bakr werd de eerste kalief. Hoewel Ali wel zijn *beyaa* (stem van goedkeuring, red.) voor Abu Bakr en de anderen had gegeven, ontstond toen al een eerste breuk en kwam er onenigheid. Ali en zijn vrouw Fatima, de dochter van de profeet, trokken zich terug uit de maatschappij. De *beyaa* van Ali was dus een voorzorgsmaatregel ten goede van de islam, om een splitsing te voorkomen en de veiligheid van moslims te verzekeren. Maar tijdens de Slag van de Kameel in het Iraakse Basra in 656 werd het geschil ook militair uitgevochten, dus na de moord op de derde kalief, Othman. Aïsha, de weduwe van de profeet, en anderen vonden dat Ali de moordenaar van Othman had moeten berechten. Hij werd dusdanig bekritiseerd, dat het leek alsof hij als schuldige werd aange-
wezen van die moord.’

De soennitische Tekin neemt een andere aanloop naar die moord. ‘Na het overlijden van Omar kwam er een *sjoera* (vergadering, red.), waar Ali en Othman zich allebei verkiesbaar stelden. Othman werd verkozen en heel Medina, inclusief Ali, ging daarin mee. Ali werd zelfs een belangrijke adviseur en minister van Othman. Aan het einde van Othmans langdurige kalifaat brak er een opstand uit tegen hem. Het was een nieuwe, chaotische periode, met nieuwe gebieden die door de islam waren veroverd, dus er waren nieuwe groepen moslims uit andere centra. Daar zaten opportunistische relschoppers tussen en extremisten, die laatsten zouden later ‘*kha-waaridj*’ of ‘*kharidjieten*’ worden genoemd. De *kharidjieten* verklaarden anderen bij het minste en geringste tot *kafir*, ofwel tot ongelov-

vige. Allen dienden eigenlijk vooral hun eigen belangen. Ali verzette zich tegen hun opstand, zoals alle metgezellen van de profeet. Maar de khawaridj wisten Othman op brute wijze te vermoorden. Daarna werd de kundige en beheerste gouverneur van Damascus, Mouawija (de latere stichter van de Umayyaden-dynastie, red.) om hulp geroepen. Hierdoor werden de opstandelingen bang. Ze verschoelen zich vervolgens in de rangen van de snel verkozen kalief, Ali.'

Volgens Tekin is er wat er daarna gebeurt het makkelijkst te begrijpen door een vergelijking te trekken met wat er in Turkije gebeurde na de coup poging in 2016. 'De opstandelingen werden na hun uit de hand gelopen opstand de extreemste aanhangers van Ali, die na Othman de nieuwe kalief werd. Je kunt ze vergelijken met ex-Gülenisten die na de mis-

lukte coup tegen president Erdogan extreem pro-Erdogan werden, om hun besmeurde, gülenistische verleden te zuiveren of te camoufleren. Ali werd door de extremis-

ten verheerlijkt en bijna vergoddelijkt. Ali voelde zich hier niet senang bij en wilde zelfs de doodstraf invoeren tegen die vorm van vergoddelijking. Diezelfde ex-

'Vanuit de religiewetenschap is geen eenduidig antwoord op de vraag wie gelijk heeft'

opstandelingen bezorgden Ali dus eigenlijk heel veel hoofdpijn. En uiteindelijk is Ali ook door deze extremisten vermoord.'

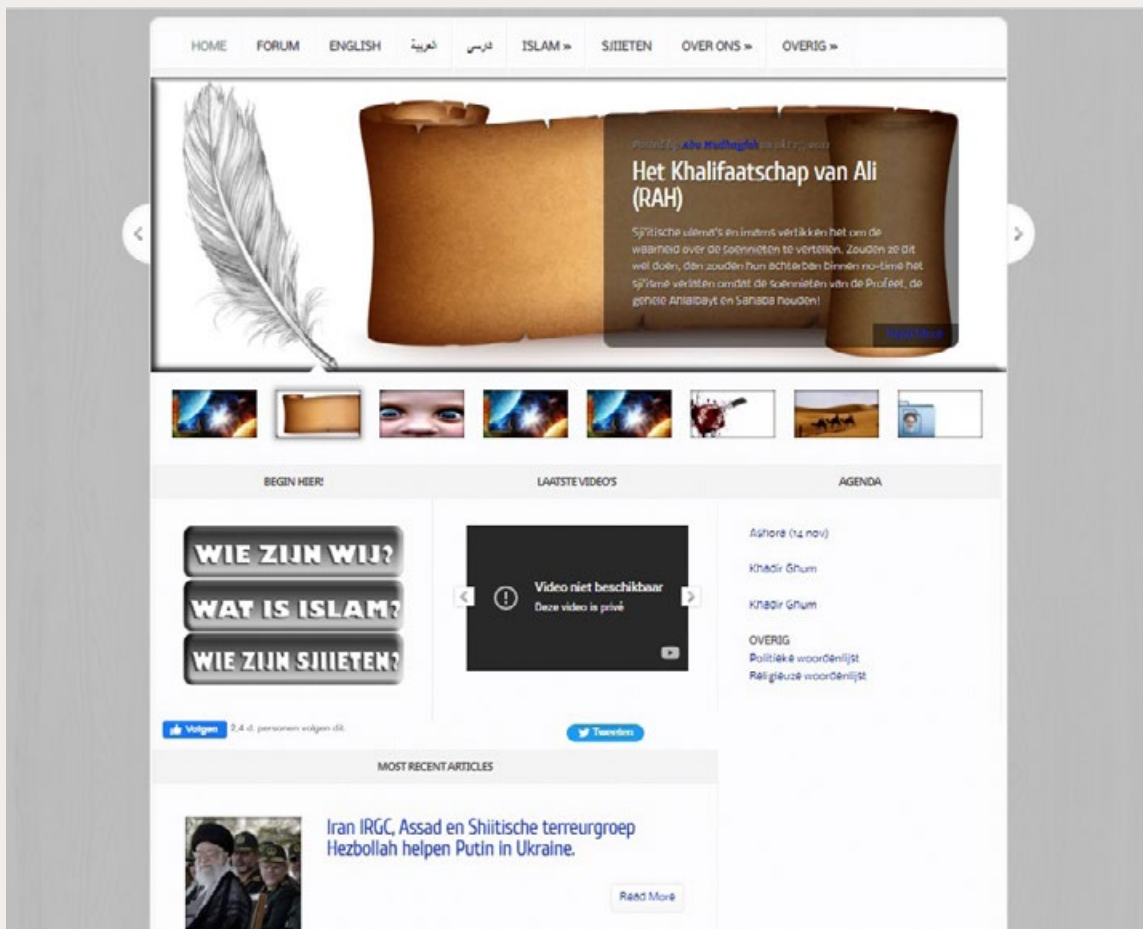
Het historische strijdtoneel lijkt nog lang niet voorbij. Van Es zegt dat het vanuit historisch-wetenschappelijk oogpunt vrijwel onmogelijk is om te zeggen wat er destijds precies is gebeurd.

'Er bestaan onder moslims verschillende visies op de vroege geschiedenis van de islam. Hoe moslims die geschiedenis weergeven, zegt vaak meer over hun soennitische of sjiitische perspectief dan over de historische werkelijkheid. Het probleem is ook dat de historische bronnen elkaar tegen spreken. Soennieten en sjiiten leggen de nadruk op verschillende gebeurtenissen, of zijn het oneens over de vraag welke overleveringen betrouwbaar zijn en welke niet.'

Van Es neemt de bijeenkomst bij Ghadir Khum als voorbeeld. Deze gebeurtenis wordt door soennieten en sjiiten heel anders geïnterpreteerd. 'Volgens verschillende bronnen zou de profeet daar zijn laatste grote toespraak hebben gehouden, de hand van Ali hebben gepakt en hebben gezegd: 'Voor iedereen die mij als *mawla* ziet, is Ali ook de *mawla*.' Soennieten zeggen dat '*mawla*' hier als 'vriend' moet worden opgevat. Sjiiten zeggen: nee, '*mawla*' gaat over politiek en spiritueel leiderschap, en de profeet wees hiermee Ali aan als zijn opvolger, in opdracht van God.'

Zulke tegengestelde visies beïnvloeden volgens Van Es hoe de verdere opvolgingskwestie wordt uitgelegd. 'Stel: je gaat er vanuit dat God Ali heeft aangewezen als toekomstig leider van alle moslims. Dan maakt dat het leiderschap van andere kaliefen bij voorbaat al illegitiem. Nogmaals: vanuit de religiewetenschap is geen eenduidig antwoord te geven op de vraag wie gelijk heeft en wie niet.' ●

De Kanttekening benaderde voor dit artikel diverse sjiitische instellingen in Nederland, maar kreeg geen antwoord op vragen.

BEELD: SJIJETEN-ONTMASKERD.NL

TAYFUN BALCIK

Programmacoördinator
bij The Hague Peace
Projects voor de Armeens-
Koerdische-Turkse
werkgroep. Lid van de
Nieuw Amsterdam Raad
(Pakhuis de Zwijger).

Minister Yesilgöz bewijst de witte arrogantie weer eens een goede dienst

In de week dat justitieminister Dilan Yesilgöz 'wokisten' tot een 'bedreiging voor de rechtsstaat' verklaarde, omdat die alles zouden willen cancelen wat hen niet aanstaat, viel het racistische n-woord op de publieke omroep, uit de mond van *Ongehoord* Nieuws-presentator Raisa Blommestijn. Zo 'woke' wordt de soep dus kennelijk niet gegeten in Nederland.

Blommestijn gebruikte het woord overigens naar aanleiding van onvervalst nepnieuws, waarin een compilatie-video werd getoond van zwart geweld op witte jongeren. Dat zou 'zwart racisme' en 'blankofobie' zijn, en daar is, volgens Blommestijn en haar gasten, nooit aandacht voor op Nederlandse televisie. Maar wat bleek? In geen enkel van de getoonde beelden is een 'racistisch motief' bewezen, factcheckte het *KRO-NCRV-programma Pointer* daags na de uitzending.

Ik vraag me werkelijk af hoe Yesilgöz het nieuws hierover – twee dagen na haar H.J. Schoolezing – tot zich heeft genomen. 'Jeetje, Raisa, zit ik net uit te leggen dat we door wokisten worden bedreigd, ga je gelijk het n-woord gebruiken op de nationale televisie. Dat past niet in het wokistische

Ze zei in 2016 al dat ze de westerse cultuur superieur vindt. Dat legt haar geen windeieren

dreigingsbeeld dat ik heb geschetst waarbij ik extreemrechts niet eens noem in de lezing en slechts één keer racisme, uiteraard plichtmatig bekritiseer. Alsof je een 'moeder aller bommen' gooit, terwijl ik net alle vredesactivisten tot vijand nummer één heb verklaard. Niet handig, dit.'

Yesilgöz zou de kritiek op het n-woord nog in haar eigen voordeel kunnen framen, door juist die kritiek als 'woke' en 'cancelcultuur' af te schilderen, met de negatieve connotatie die Yesilgöz en de haren toekennen aan woke. Dit brengt dan uiteraard wel het risico met zich mee dat de minister van Justitie antiracisme problematischer vindt dan ongeremd racisme op nationale televisie.

Maar goed. Yesilgöz heeft in 2016 al, toen nog VVD-raadslid in Amsterdam, in Café Wildschut gezegd dat ze de westerse cultuur superieur vindt aan andere cultu-

ren. Dat idee heeft haar geen wind-eieren gelegd in Nederland.

Intussen sluit het net zich rond *Omroep Nederland*. De andere omroepen hebben afstand genomen van de uitzending, zelfs *PowNed*. Bovendien heeft NPO het Commissariaat voor de Media verzocht om zich hierover uit spreken, 'in het licht van het Mediawet-artikel 2.88 lid 5: een publieke media-instelling neemt passende maatregelen om te voorkomen dat het aanbod van haar mediadiensten aanzet tot geweld of haat jegens een groep of lid van een groep'.

Dat belooft dus nog wat nieuws. Je kan er namelijk de klok op gelijk zetten dat *Omroep Nederland* en andere witte nationalistische alle mogelijke sancties tot aan de Hoge Raad zullen aanvechten onder de noemer van 'vrijheid van meningsuiting', 'ze gebruiken het zelf ook', 'het betekent 'zwart' enzovoort. Ik

ben heel benieuwd hoe de witte rechters van Nederland zich hierover gaan uitlaten.

Dan de kwestie zelf. Is het gebruik van het n-woord racisme? Of is hier sprake van een 'doodgewoon Nederlands woord', zoals Blommestijn op Twitter naderhand zelf verklaarde? Natuurlijk is het n-woord racisme, zoals 'Turkie', 'Mocro' 'brillenjood', 'smous', 'mof' en 'jap' allemaal ook racistische termen zijn. Het zijn dehumaniserende scheldwoorden, die mensen op een minachtende manier reduceren tot hun huidskleur.

Dat leden van die groepen zelf ook zulke termen gebruiken, doet daar niks aan af. Als wit persoon in een witte wereld heb je vanwege je huidskleur, maar ook historisch, maatschappelijk en politiek gezien, een andere positie dan zwarte mensen. Je ondervindt de nadelen niet van het zwart-zijn. Dus wie geeft jou het recht om te bepalen wat racistisch is of niet?

Het antwoord daarop weten we al: witte Nederlanders, witte arrogantie en witte macht. Heel veel witte Nederlanders denken dat ze hiermee ook het gelijk aan hun kant hebben. En de minister van Justitie, een vrouw van kleur, is het met hen eens. Woke is vijand nummer 1. Niet de bedreigers van artikel 1 van de grondwet. ●

CHRIS AALBERTS

Journalist en auteur van o.a. 'De puinhopen van rechts'. Doceert Media & Journalistiek aan de Erasmus Universiteit Rotterdam.

Een minister van Justitie die de rechtsstaat én de actuele politiek niet begrijpt

De Rode Hoed zat vorige maand afgeladen vol bij de H.J. Schoolezing van Dilan Yesilgöz. De inhoud ervan zijn velen alweer vergeten, behalve één punt: Yesilgöz vindt de woke-beweging een bedreiging voor de rechtsstaat. Die uitspraak doet ernstig twijfelen aan haar geschiktheid als minister van Justitie.

Zou Yesilgöz begrijpen wat een rechtsstaat is? Een vergelijking tussen woke en extreemrechts doet wonderen. Rechtsextremisten zijn erop uit de democratie af te schaffen en keuren geweld goed. Woke doet dat bij uitstek niet: het gaat om activisten die zich inzetten voor minderheden met een achtergestelde positie op het gebied van cultuur, religie, seksualiteit of gender. Deze 'wokies' maken gebruik van hun vrije meningsuiting om bestaande machtsrelaties aan de orde te stellen, zoals het idee dat Nederlanders altijd wit zijn, dat heteroseksualiteit de norm is of dat transgenders niet bestaan.

Yesilgöz sprak tegelijk uitgebreid over het beschermen van de vrije meningsuiting. Het is moeilijk het met haar oneens te zijn dat velen in de publieke ruimte – van wetenschappers tot politici en

Het weerspreken van discriminatie en haat, het vragen om juiste *pronouns*: allemaal binnen de vrije meningsuiting

journalisten – tegenwoordig last hebben van intimidatie en bedreiging. Ze worden thuis opgezocht, krijgen trollenlegers over zich heen of worden op straat geïntimideerd. Het zijn allemaal bedreigingen waar Yesilgöz geen begin van een oplossing voor wist te formuleren, anders dan dat we allemaal waakzaam moeten zijn. Tja.

Ik heb een verrassing voor Yesilgöz. Al die bedreigingen komen uit de hoek van complotdenkers en extreemrechts, groepen die ze in haar eigen lezing uitgebreid noemt. Er is ook een groep die nooit journalisten op straat lastigvalt, politici thuis opzoekt of wetenschappers het werk onmogelijk probeert te maken: de woke-beweging, die nooit verder komt dan het weerspreken van discriminatoire en haatzaaiende uitingen of het vragen om de juiste *pronouns*. Dat valt allemaal binnen de vrije menings-

uiting, iets waar Yesilgöz zich zo graag voor wil inzetten, maar kennelijk alleen als de meningen haar bevallen.

Er is nul bewijs dat de woke-beweging zich buiten de kaders van de rechtsstaat begeeft. Niemand wordt bedreigd of geïntimideerd, er is hooguit weleens een oproep om bepaalde – vooral rechtse – mensen geen platform meer te geven. Dat duidt natuurlijk niet op openheid bij wokies voor andere meningen, maar iedereen die daar een bedreiging voor de vrije meningsuiting in ziet, moet maar eens een lijstje maken van mensen die effectief zijn gecancelled. We zien rechtse politici nog steeds op Twitter, in kranten en in talkshows. Tegenstanders van woke zijn alleen maar bang dat de beweging tot een nieuwe sociale norm leidt. Het is een gotspe dat een bedreiging van de rechtsstaat te noemen.

Het is zelfs nog een stapje erger. Een dag na de H.J. Schoolezing trad het bestuur van de Amsterdamse afdeling van BIJ1 af. Dit is verreweg de meest woke partij van Nederland. Er is ruzie in de Amsterdamse fractie en er is onenigheid tussen de fractie en het afdelingsbestuur. Het gewezen bestuur maakt grote verwijten aan anderen in de partij, waaronder afrofobie en anti-zwart racisme. Dat zijn opmerkelijke verwijten waarvan je zou denken dat BIJ1 ze alleen richt op mensen buiten de eigen geleden zoals politici op de extreemrechtse flank. Ze gaan momenteel echter over personen binnen de eigen partij of beter gezegd: binnen de woke-beweging zelf.

Dilan Yesilgöz weet niet wat de rechtsstaat is en wat vrije meningsuiting betekent, maar mist ook elk inzicht in de politieke actualiteit. In Nederland is een grondoorlog gaande binnen de meest woke partij zelf. In deze beweging bestaan zoveel abstracte ideeën over wat wel en niet de juiste meningen zijn, dat men elkaar al snel in de haren vliegt en voor rotte vis uitmaakt. Dat maakt dat woke in theorie én praktijk geen bedreiging voor de vrije meningsuiting is, laat staan voor de rechtsstaat. Een minister die het omgekeerde beweert, is haar functie niet waard. ●

Gedonder om Peerke Donders: katholiek beeld in Tilburg zou racistisch zijn

Is een uit 1926 daterend standbeeld in Tilburg van de katholieke missionaris Peerke Donders (1809-1887) kolonialistisch en racistisch? Activist Kenneth Cuvalay vindt van wel. Hij wil dat het standbeeld uit het Wilhelminapark verwijderd wordt. 'Dit standbeeld zorgt voor emotionele stress bij zwarte mensen.'

HET STANDBEELD VAN PEECKE DONDEERS IN HET WILHELMINAPARK (BEELD: WIKIMEDIA COMMONS/ M. MINDERHOUD)

● EWOUT KLEI

Al in 2017, drie jaar voor de Black Lives Matter-protesten, schreef Tilburger Herman Fitters een vlammend artikel in het *Brabants Dagblad* dat het beeld van de katholieke missionaris Donders met 'de slaaf' niet meer kon.

'Ik schaam me, als wijkbewoner, elke keer weer als ik langs het Wilhelminapark fiets en die beelden-groep in mijn ooghoek zie: een fier rechtopstaande witte man die hooghartig neerkijkt op een knielende zwarte man. In zijn rechterhand houdt de geestelijke een crucifix hoog in de lucht, terwijl zijn linkerhand (in één verbonden lijn naar beneden) rust op de kruin van de armzalige op de grond. Het is niet enkel een standbeeld, het is ook een knielbeeld.'

KENNETH CUVALAY BIJ HET STANDBEELD VAN PEECKE DONDEERS (BEELD: YOUTUBE / OMROEP BRABANT)

Activist Cuvalay, tevens voorzitter van de Tilburgse afdeling van de zwarte partij Ubuntu Connected Front, die in Tilburg niet in de gemeenteraad is vertegenwoordigd, onderschrijft deze kritiek volledig. Het standbeeld geeft een verkeerd beeld van de geschiedenis van de trans-Atlantische slavernij en het Nederlandse kolonialisme, vertelt hij.

'De racistische verhoudingen van toen – waarin witte mensen hoger werden geacht dan zwarte mensen – zie je letterlijk terug in dit beeld, waarbij de zwarte persoon knielt. Dit standbeeld zorgt voor emotionele stress bij zwarte mensen, omdat het de wonden van drie eeuwen trans-Atlantische slavernij openhaalt.'

Cuvalay trekt een vergelijking met de Black Lives Matter-protesten. 'Is de hand van de missionaris op het hoofd van de naamloze geknielde zwarte man feitelijk anders dan de knie van de politie-agent in de nek van George Floyd?'

Het Tilburgse stadsbestuur schreef eind vorig jaar begrip en sympathie te hebben voor het streven van de activist, maar stelt dat het monument 'in eerste instantie het verhaal van de onbaatzuchtige barmhartigheid van een bijzondere Tilburger uitdrukt' en zeker niet 'ongelijke machtsverhoudingen' wil uitdrukken. Bezwaren door Kenneth Cuvalay en Petra Ploeg, een witte vrouw die ook actief is voor Ubuntu Connected Front, werden in juni door het stadsbestuur als niet-ontvankelijk verklaart. In augustus stapten Cuvalay en Ploeg afzonderlijk naar de rechter om het beeld alsnog te laten verwijderen. Omdat hun beroepsprocedures nog lopen wil het stadsbestuur niets zeggen over de kwestie, aldus een woordvoerder van de gemeente Tilburg.

Over the top

De kritiek van Fitters, Cuvalay en anderen wordt niet op prijs gesteld door Hein van Oorschoot, voorzitter van de Stichting Petrus Donders Tilburg. 'Maar het beeld is van de gemeente, daar gaan wij niet over. De gemeente heeft wel een keer gevraagd of het beeld naar het Peerke Donderspark kan. Dat willen wij niet. Wij zetten geen beeld in ons park neer, als mensen dit beeld niet meer in de openbare ruimte wensen te hebben.'

Je moet het beeld in zijn tijd zien, vervolgt Van Oorschoot. 'Het is een *'over the top'*-standbeeld uit de tijd van het 'rijke Roomsche leven', maar het is geen koloniaal en racistisch beeld. Het missiewerk van de kerk is tweeduizend jaar oud. Zijn

BBEELD: HEIN VAN OORSCHOOT

Willibrord en Bonifatius, die het christendom naar Nederland brachten, dan ook koloniale onderdrukkers? Ik heb de toespraken gelezen die werden gehouden tijdens de inhuldiging van het beeld in 1926. Daarin komt geen woord in voor dat je als racistisch zou kunnen duiden.'

En Cuvalay's vergelijking tussen de handoplegging door Donders met de politiekne in de nek van George Floyd, dan? Van Oorschoot: 'Die hand is een verheffende zegening. Als je zo'n vergelijking maakt, dan ben je totaal van het padje af. Dan heb echt niet begrepen wat het beeld probeert te vertellen.'

Van Oorschoot benadrukt de verdiensten van Donders. 'Hij was een arme weversjongen, die gegrepen is door het geloof. Hij wilde wat doen aan de ellendige situatie van slaven en leprozen in Suriname, de mensen daar helpen. Hun leed had hem aangegrepen.

'Is de hand op het hoofd van de zwarte man anders dan de knie in de nek van George Floyd?'

Geloofsverkondiging was een belangrijk onderdeel van zijn missie. Daarnaast was hij bezig met naastenliefde: mensen helpen, zieken bezoeken. Maar bovenal: Donders was een tegenstander van slavernij en schreef in zijn brieven kritisch over de slavernij in Suriname.'

Donders was geen activist die slavernij actief bestreed, legt Van Oorschoot uit, 'wat voor hem vrijwel onmogelijk was'. Van Oorschoot geeft een citaat van de missionaris uit 1846 om te laten zien 'dat hij niet bevreesd was zijn grote afschuw uit te spreken':

'O, had men hier zooveel zorg voor het behoud en welzijn der slaven, als men in Europa voor de lastdieren heeft, dan zou het er beter uitzien. Wee! Wee!, Suriname in de grooten Oordeelsdag! Wee! Wee! Ja, duizendmaal wee den Europeanen, den eigenaren van plantageslaven, den administrateurs, den directoren en blank-officiëren, die allen over de slaven heerschen! Ongelukkig zij, die zich met het zweet en bloed verrijken van die arme slaven, die geen verdedigers vinden dan God!'

Kenneth Cuvalay kijkt hier toch echt anders tegenaan. Peerke Donders bestreed de slavernij niet actief, want hij maakte onderdeel uit van het koloniale systeem en had een koloniale mindset, zegt hij.

'Zwarte en inheemse Surinamers werden door hem als halve wilden gezien, die het licht nog niet hadden gezien. Zo vernietigde hij heiligheden van de 'heidenen', doopte hij mensen en bekeerde hen tot het christendom. Dat is barbaars. Van Oorschoot blijft steken in 'de tijdgeest', die alle zonden van Donders 'vergeeft'. Je moet de waarheid over de geschiedenis vertellen. En de waarheid is dat Donders door en door koloniaal dacht.'

Zending en kolonialisme

Is christelijke missie en zending per definitie koloniaal, zoals Kenneth Cuvalay stelt? Erik Borgman, hoogleraar Publieke Theologie aan de Universiteit Tilburg, vindt van niet. De progressief-katholieke theoloog volgt de discussie over Peerke Donders op de voet, maar

ERIK BORGMAN (BEELD: WIKIMEDIA COMMONS / ARJAN BROERS)

'Als we onze normen en waarden gaan opleggen aan de geschiedenis, dan is het einde zoek'

alles ligt 'net iets ingewikkelder', vertelt hij.

'Je kunt vinden dat mensen bekeren tot het christendom een vorm is van geestelijke kolonisatie, maar ik sprak ook een vrouw uit Suriname die naar Donders op bedevaart gaat. Zij ziet hem als de Surinaamse Willibrord en is dankbaar voor het geloof.'

Ook de stelling 'Het christendom is koloniaal' vindt Borgman te ongenueanceerd. 'Die leuze klinkt goed, maar het klopt niet. Er zijn grote verschillen. In Congo, dat werd gekoloniseerd door de Belgen, gingen missie en kolonisatie hand in hand, maar in de Nederlandse koloniën lag dat toch echt anders. De Nederlandse autoriteiten vonden handel drijven belangrijker dan zieltjes winnen. Daarom werden de moslims in Indonesië geestelijk met rust gelaten, maar ook de 'heidense' Surinamers. Nederland was in die tijd bovendien een protestants land. Katholieken vormden een minderheid. De overheid zat niet op protestantse zendelingen, maar al helemaal niet op katholieke missionarissen te wachten. Bovendien hebben Surinamers zelf mede invulling en vorm gegeven aan hun christelijk geloof. Als je zegt dat het geloof van bovenaf is opgelegd aan de mensen, doe je het Surinaamse christendom tekort.'

Tegenwoordig denken wij anders dan Donders over heidense heiligheden, rituelen en gebruiken, vervolgt Borgman. 'Ook in de Katholieke Kerk. Dat is goed en wat mij betreft vooruitgang. Maar je kunt dat niet tegen Donders houden. Iedereen in het Westen dacht toen zo. Als we onze normen en waarden gaan opleggen aan de geschiedenis, dan is het einde zoek. Over honderd jaar zijn de normen en waarden ongetwijfeld weer anders dan nu. Hopelijk is dat dan vooruitgang. Maar je kunt ons niet verwijten dat wij denken zoals wij denken.'

Cuvalay is niet overtuigd. Christelijke Surinamers zijn volgens hem gevangen van een 'mentale slavernij', waardoor ze niet goed kunnen zien dat ze geestelijk worden onderdrukt. 'Ze zijn geïndoctrineerd door het katholicisme.' ●

**THOMAS
VON DER DUNK**

Publicist.
Cultuurhistoricus.

Staat 'woke' succes van migranten in de weg?

Het Verenigd Koninkrijk heeft sinds een paar weken met Liz Truss een nieuwe premier. De keuze waarvoor de Tories uiteindelijk stonden, nadat alle andere kandidaten in eerdere ronden waren afgefallen, herinnerde aan de uiteindelijke tweestrijd bij de Amerikaanse Democraten in 2008 tussen Barack Obama en Hillary Clinton.

Zou voor het eerst een zwarte, of voor het eerst een vrouw president van de Verenigde Staten worden? Welke emancipatiestrijd zou als eerste het pleit weten te winnen door de verovering van het hoogste ambt voor een lid van de eigen groep?

Kwam er nu symbolisch een einde aan het *'Shine my boots'* of aan het *'Iron my shirt'* – aan het 'poets mijn schoenen' respectievelijk 'strijk mijn hemd'? Twee zinnen die uitdrukking gaven aan het zolang vanzelfsprekende tweedetrang burgerschap van zwarten respectievelijk vrouwen binnen de Amerikaanse samenleving, en de even vanzelfsprekende maatschappelijke superioriteit van de blanke man, die pretendeerde de 'oer-Amerikaan' te belichamen. Van de WASP, zoals de ingeburgerde term luidde – de *White Anglo Saxon Protestant*. Want ook katholieke Ieren

Opvallend hoezeer bij de Tories mensen met een migratieachtergrond op centrale posities zijn beland

en Italianen – in de negentiende eeuw onder de Europese immigranten talrijk – telden lang niet als volwaardig mee. Maar met John F. Kennedy werd al in 1960 een katholiek in het Witte Huis gekozen. Dus die horde was al veel eerder genomen.

Helemaal vergelijkbaar is de Britse situatie uiteraard niet. Truss is niet de eerste, maar reeds de derde vrouwelijke Britse premier, waarbij zij er nog wel in moet slagen om ook een verkiezing te winnen, iets wat nummertwee-Theresa May – juist niet is gelukt. Anders dan de allereerste, Margaret Thatcher, die drie keer op een rij zegevierde.

En haar tegenkandidaat, Rishi Sunak, is niet zwart, maar heeft zijn wortels in India: het product van het Britse Empire, wat heel andere historische implicaties meebrengt dan het Amerikaanse slavernijverleden.

Nog een opvallend verschil met Obama versus Clinton indertijd: de witte vrouw gold toen als meer elitair, de zwarte man als meer volks. Hier is het eerder omgekeerd: Truss komt uit een academische familie, Sunak is gewezen zakenbankier en de schoonzoon van een Indiase miljardair.

De derde vrouw die in het Verenigd Koninkrijk tot premier brengt – in het Nederlandse koninkrijk wachten we nog steeds op de eerste. En wat opvalt: alle drie vrouwelijke premiers zijn van de Conservatives, zoals ook de enige Duitse vrouwelijke bondskanselier, Angela Merkel, tot de conservatieve CDU behoorde. Geen enkele daarentegen was links.

Uit feministisch oogpunt is dit contra-indicatief. Je zou juist van linkse partijen, die nadrukkelijker de gelijkheid van man en vrouw omarmen, in dat opzicht een voorhoederol verwachten. Maar misschien maakt juist de – soms nadrukkelijke – niet-omarming van de feministische ideologie rechtse vrouwen voor veel mannen eerder aanvaardbaar, wat hun kansen op electoraal succes vergroot. Zij profiteren indirect van een in essentie linkse emancipatiebeweging, maar willen zich er zelf niet mee associëren. In hardcore-feministische kringen levert dat dan wel eens scheve gezichten op. In zekere zin geldt ook hetzelfde

voor mensen als Sunak: politiek met een niet-WASP-achtergrond. Het is opvallend hoezeer de afgelopen jaren bij de Tories – toch als geen ander de belichaming van een naar een glorieus 'racistisch' imperiaal verleden hunkerend Groot-Brittannië – mensen met een migratieachtergrond op centrale posities zijn beland.

Sunak was minister van Financiën, zijn voorganger Sajid Javid had eveneens Indiase wortels, de ouders van zijn opvolger, Kwasi Kwarteng, stamden uit Ghana. Vergelijk dat eens met de polder-achternamen van hun drie laatste Haagse collega's: Dijsselbloem, Hoekstra en Kaag.

Opnieuw, net als bij de vrouwelijke premiers, niet wat je bij een conservatieve partij zou verwachten, omdat links zich immers veel uitdrukkelijker met antidiscriminatiewetgeving voor de belangen van migranten inzet dan rechts.

De sleutel: zoals de succesvolle Tory-vrouwen nadrukkelijk niet feministisch zijn, zijn zij nadrukkelijk niet woke. De nieuwe minister van Binnenlandse Zaken, Suella Braverman, dochter van immigranten uit India en Kenia, omschrijft zichzelf trots als 'een kind van het Britse Wereldrijk'. Dat is beslist een andere blik op het verleden dan onze huidige kijk op de schepper van ons eigen vergane wereldrijk, Jan Pieterszoon Coen. ●

HIZIR CENGİZ

Publicist.

Kunst doet wat religie nalaat

Voor de tweede keer ooit loop ik in het Mauritshuis. Het overvolle museum zou zelfs zonder al die kunst net een paleis zijn. Het behang, de trappen, het tapijt: man, wat een schoonheid. 'Waarom ben ik als kind hier nooit met bijvoorbeeld mijn moeder geweest, het is toch maar slechts op een steenworp afstand van mijn ouderlijke huis, of überhaupt in een museum?', vraag ik me af, terwijl ik met mijn handen in mijn broekzak langs de schilderijen slenter.

Bij 'De stier' (1647) van Paulus Potter blijf ik minutenlang staan en doe telkens een minustap opzij, in de hoop oogcontact met een van de twee stieren op het immense doek te kunnen maken. Ik moet denken aan mijn wijlen grootmoeder, wier gezicht of karakter ik me niet kan herinneren. Wel herinner ik me die ene vroege ochtend, waarschijnlijk net na het gebed, dat ik als ukkie met haar en de koeien naar de andere kant van mijn geboortedorp huppelde. Daar was het gras groener. Nadat moeder, mijn zussen, broer en ik voor gezinshereniging naar Nederland kwamen, heb ik mijn grootmoeder nooit meer gezien.

'Dag, stieren', zeg ik; de toeristen om me heen zullen het toch niet verstaan. Ik slenter verder.

Kunst is meer dan schoonheid. Kunst kan ook verheffend zijn

Nog langer blijf ik staan bij 'Het leven van de mens' (1662) van Jan Steen. Over dat bellenblazende jongetje, naast een doodskop, bovenaan, had mijn kunstdocent eens verteld. Steen zou ermee willen zeggen dat je op je hoede dient te zijn, want het leven in de brouwerij kan uiteenspatten. Die boodschap kreeg ik evenzeer mee in mijn rechtschappen nest. Inmiddels is het een stemmetje in mijn hoofd. En ik blijf staan bij 'Oude vrouw en jongen met kaarsen' (1617), geschilderd door Peter Paul Rubens. En bij 'Dansende boeren voor een Boheemse herberg' (1610), van de hand van Roelant Savery. En bij de lijdende Jezus, elke keer weer net anders beschilderd. Het leven van alledag – met het vee bij een boom rusten, kaarsjes aansteken met omalief, dansen en God en lijden – kan zeer mooi zijn, blijkbaar.

Een groot deel van de werken raakt aan mijn leven, mijn omge-

ving, die mij als kind al bezighield. En juist daarom was het zo goed geweest als ik hier vaker was gekomen. Kunst is namelijk meer dan schoonheid. Kunst kan immers ook verheffend zijn.

Ik weet het: verheffing is wat van vervlogen tijden. Of, zoals romancier Christine Otten schrijft in haar essay *De ander bestaat niet. Pleidooi voor moed in de literatuur*: vandaag de dag gebruiken we 'vanwege de betuttelende bijklank' niet snel het woord 'verheffing', of een variant daarop. Otten durfde als meisje niet eens te dromen dat ze schrijver zou zijn. Het was niet iets haalbaars, niet voor haar, niet voor meisjes uit een milieu als dat van haar. Dat idee hadden haar ouders en grootouders ook. Zij zagen eveneens literatuur als 'hogere' kunst.

Literatuur was voor hen 'iets waar ze niet vanzelfsprekend toegang toe' maar wel behoefte aan hadden, want 'ze wilden zich juist

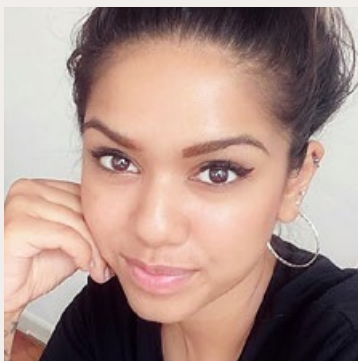
ontwikkelen en bevrijden van het juk van 'kerk, staat en kapitaal'. Zo las Ottens vader boeken en vond op die manier zijn 'uitweg'. Hij ontsteeg zijn milieu.

Het wrede is wel dat verheffing groeipijn met zich meebrengt. Otten in haar essay: 'Mijn vader werd boekhouder bij een tapijtfabriek, wat al heel wat was voor het milieu ('kansarm' zouden we nu zeggen) waarin hij opgroeide. Ondanks of misschien juist vanwege zijn opwaartse sociale mobiliteit naar de lagere middenklasse en omdat hij eigenlijk een hekel aan cijfers had en juist van taal hield, raakte hij vervreemd van zichzelf en zijn omgeving en ontwikkelde een ernstige angststoornis, waardoor hij al jong arbeidsongeschikt werd en regelmatig in psychiatrische ziekenhuizen verbleef.'

Volgens mij zit het verheffende van kunst in het simpele feit dat het je laat denken over nu, over het geluk en leed hier, en omdat het mogelijkheid biedt om jezelf vragen te stellen, om überhaupt te bevragen, om je eigen antwoorden te geven. In tegenstelling tot religie: bij God en religieuze normen mocht ik nimmer vraagtekens plaatsen; dat was des duivels, bijna blasfemie. Kunst is des te meer verheffend omdat het je laat inzien wat een mens kan scheppen, waar toe hij in staat is. ●

Nederland vol? Onzin, vindt ons panel asielopvang'

Het aanmeldcentrum voor asielzoekers in Ter Apel zit al maanden overvol, met inhumane situaties tot gevolg. Om iedereen een slaapplek te kunnen bieden, springen opvanglocaties in nabije plaatsen in. Veel gemeenten willen niet meewerken in de opvang. Toch moet Nederland volgens het Veiligheidsberaad van burgemeesters 'tot in de lengte van jaren' meer opvang realiseren dan we ooit hebben gehad. Maar hoe? Met een wet die gemeenten dwingt evenredig op te vangen, zoals de SP wil? Of is Nederland gewoon vol? We vroegen het ons panel.

Anushka Soekhradj (29), sociaal werker

'We moeten asielzoekers gelijk verspreiden over Nederland, maar ook over de verschillende Europese landen. Tegelijkertijd is niet realistisch als Nederland en als Europa om ten koste van alles iedereen op te willen vangen.

'Het is naar dat asielzoekers die Nederland binnenkomen helemaal naar Ter Apel moeten, een uithoek. De toestanden daar zijn schrijnend. Draagvlak is belangrijk. In Oost-Nederland is weliswaar meer ruimte dan in het westen van het land, maar het draagvlak om asielzoekers op te vangen is er veel lager. In de Randstad is het draagvlak er wel, maar hier is minder ruimte. Nederland heeft het probleem mede zelf gecreëerd, door azc's te sluiten toen de toestroom van asielzoekers tijdens de coronacrisis flink terugliep. Nu is er 'plots' tekort

**'Asielzoekers
gelijker
verspreiden, ook
over Europese
landen'**

aan personeel en plaatsen voor opvang.

'Over asielzoekers moeten we op een menselijke manier praten. Je slaat niet voor je plezier op de vlucht. Er is een diepe angst voor 'de ander'. Ik begrijp die vrees voor het onbekende wel, maar het is zo oneerlijk tegenover de vele goede vluchtelingen. Nederland heeft als rijk land een morele plicht. Als je het beter hebt, dek je langere tafels – dan bouw je geen hogere hekken.

'Dat Utrecht statushouders voorrang geeft bij het krijgen van een sociale huurwoning lijkt discriminerend, maar als het om echte vluchtelingen gaat ben ik daar wel voor. Jantje van dertig, die graag een woning wil, woont nu immers nog bij zijn moeder thuis die elke dag lekker voor hem kookt, en niet in een tentje bij Ter Apel.' ●

Mostafa Hilali (48), militair, actief in het maatschappelijk middenveld

'Er zijn 344 Nederlandse gemeenten. Als elke gemeente honderd asielzoekers zou opnemen, dan zou je dus zo'n 34.500 mensen kunnen opvangen. Voor kleine dorpen zou honderd mensen misschien te veel zijn, dan maak je de afspraak dat zij er vijftig opvangen en grotere gemeenten duizend of tweeduizend. Zo kan je er heel makkelijk uitkomen. Maar er zijn drie kwesties die spelen: de kwestie van mogen, kunnen en willen. 'Ten eerste: internationale afspraken kennen geen vrijblijvendheid. We moeten asielzoekers opnemen. Dat recht heeft ieder mens.

'Wat betreft het tweede punt: ik hoorde toen Nederland nog veertien miljoen inwoners had al dat het al 'vol' zou zijn. We zijn nu inmiddels zeventien miljoen

mensen sterk en nog met boordevol ruimte. Dus dat is gewoon lariekoek.

'Het laatste punt is de belangrijkste kwestie: hoe kun je mensen die hulp nodig hebben *niet* willen helpen?! Als al die Nederlandse vluchtelingen van de Tweede Wereldoorlog niet door andere landen waren opgenomen, dan waren we nu Duitstalige geschiedenisboekjes aan het lezen. Overigens werden voor de Tweede Wereldoorlog door meerdere landen Joodse vluchtelingen geweigerd en naar Duitsland teruggestuurd. We weten allemaal hoe dat voor hun is afgelopen.

'Nogmaals: Nederland is, met al haar slimme mensen, prima in staat om het asielvraagstuk op te lossen met een proportionele verdeelsleutel voor alle gemeenten. Nederland is niet vol.' ●

**'Nederland is niet
vol'**

Panel: 'Zorg voor evenredige

**Leontine Vreeke (46),
salesmanager, wijkraadslid
Katendrecht-Wilhelminapier
Rotterdam, zangeres**

'Nederlandse gemeenten moeten inderdaad hun verantwoordelijkheid nemen, als het over de opvang van vluchtelingen gaat. Dat doen ze nu niet. Daarom is er nu ook al die ellende.

'Alleenstaande mannen die vluchten worden nu gecriminaliseerd. Het zijn allemaal verkrachters en criminelen, aldus het frame. Ja, er zijn asielzoekers die vrouwen verkrachten. Maar verkrachters heb je in alle bevolkingsgroepen; nu worden asielzoekers als groep gedemoniseerd. Daarnaast: de reis naar Europa is gevaarlijk, daarom maken jonge mannen deze reis. Als ze veilig zijn aangekomen en een asielstatus hebben, dan kun-

nen ze hun gezin laten overkomen.

'Veel Nederlandse gemeenten kijken nu niet verder dan hun neus lang is. Ik heb verhalen gehoord, dankzij mijn netwerk, van een bus vol asielzoekers uit Ter Apel die naar gemeente x ging, maar weer terug moest naar Ter Apel omdat de burgemeester hen niet wilde hebben. Als elke gemeente verantwoordelijkheid neemt, dan hebben we geen opvanglocaties van 1.500 mensen, maar worden vluchtelingen gelijk verspreid over Nederland.

'Zelf vang ik een Oekraïens gezin op. In het verleden heb ik een Iraakse jongen opgevangen. Veel mensen vertellen mij dat ze ook wel een asielzoeker willen opvangen, maar ze willen ook weten hoe de gemeente hiermee omgaat, wat er wordt geregeld en wat niet. Helpt de gemeente met matrassen en dekens, bijvoorbeeld? En kun je ook met de gemeente afspreken dat je vluchtelingen voor maximaal drie of zes maanden opvangt? Er valt hier een wereld te winnen. En dan vergroot je ook het draagvlak om vluchtelingen menswaardig op te vangen.' ●

**Ibrahim Özgül (38), finance- en
project professional**

'Alle gemeenten moeten naar rato asielzoekers opnemen. En die verdeelsleutel moet door sommige gemeenten niet langs racistische lijnen worden ingevuld, worden met '0 opvangcapaciteit' of 'vol is vol'.

'Ik kan er echt kwaad om worden om die 'vol is vol'-roepers. Ze profiteren wel van ons Nederlandse belastinggeld en onze exporteconomie, waar Nederlanders met een migratieachtergrond een grote bijdrage aan leveren, maar wanneer ze zelf een keer verantwoordelijkheid moeten nemen – ho maar! Wel de lusten en niet de lasten van het buitenland. Walgelijke mentaliteit.

'Maar goed, deze asielzoekers hebben alle hulp nodig die ze maar kunnen krijgen. Ik ben het

**'Ik kan echt
kwaad worden
om die 'vol is vol'-
roepers'**

totaal oneens met de term 'gelukszoekers', die voor de luxe in het Westen huis en haard zouden hebben verlaten. Integendeel: ze hebben met gevaar voor eigen leven en die van hun kinderen die bootreis over de zee gemaakt en de klappen van Griekse, Bulgaarse, Kroatische grenswachten gevangen. Daarom moeten we juist solidair zijn met deze mensen en hen naar capaciteit opvangen per gemeente.

'We moeten ze als mensen behandelen en niet als dieren in een stal. Hoewel dieren in Nederland ook volgepakt zitten in megastallen, hebben ze tenminste nog een stal. Asielzoekers moeten buiten verpieteren in de regen. Het asielrecht is de facto gecancelled door de huidige politiek. En het trieste is dat veel Nederlanders het eens zijn met deze racistische politiek.' ●

**Dimple Sokartara (29),
communicatieadviseur**

'Gemeentes moeten asielzoekers opvangen tot zover als mogelijk. Ze moeten elke optie in overweging nemen, zoals het opkopen van onderbezette hotels en leegstaande kantoorpanden. Bewoners en gemeentes moeten solidair zijn met asielzoekers.

'Eigenlijk zouden werkgevers moeten inventariseren hoeveel werknemers daadwerkelijk naar kantoor gaan, om zo te kunnen bepalen of er – delen van – kantoren als opvanglocaties aangeboden kunnen worden. Men maakt zich

**'Gemeenten
dwingen zal niet
werken'**

druk om vervangbare zaken, terwijl huisvesting voor asielzoekers

niet anders opgelost kan worden. Ik vind dat gemeentes dit beter moeten communiceren en oplossingen moeten vinden die de bewoners van de gemeente niet raken in hun dagelijks leven.

'Gemeentes moeten asielzoekers evenredig opvangen. Maar ik vind dat het Rijk gemeentes moet belonen, niet dwingen. Dwingen zal niet werken, vooral niet in de Nederlandse cultuur. Gemeentes zullen denk ik alleen maar minder solidariteit laten zien als het opgelegd wordt.' ●

LODY VAN DE KAMP

Rabbin en publicist.

Over mensen, Moabieten en monsters

Met de secularisatie, het verdwijnen van de religieuze waarden van de Bijbel, Koran of Thora in grote delen van de samenleving, zijn ook heel elementaire boodschappen voor die samenleving verdwenen.

Beelden van op de grond slappende asielzoekers, vervuilde wc's, geen plek om je te wassen en de noodzaak om desnoods Artsen zonder Grenzen in te zetten in een land als Nederland. In ons gewone, moderne, westerse, beschaafde landje wil onze overheid ons doen laten geloven dat voor de gevestigde burger alles tot in de puntjes is geregeld. Maar in werkelijkheid zijn wij diep gezonken.

Mensen die van huis en haard zijn verdreven, vanwege de oorlog, vanwege de honger, vanwege andere erbarmelijke omstandigheden, worden zelfs het meest elementaire, waar ieder mens recht op heeft, niet langer gegund.

In de Bijbel lezen we dat het Joodse Volk, na vierhonderd jaar slavernij en onderdrukking, uiteindelijk op weg is naar een eigen plekje op deze aarde, het oude Kanaän. De Israëlieten moeten op hun lange reis daarnaartoe over het grondgebied van het land Moab reizen. Nou, de Moabieten vinden dat niet fijn. En zij benaderen de

Het weghouden van water en brood: een kleine stap naar vervloeking en vernietiging

vluchtelingen dan ook niet echt op de meest sympathieke manier. Het verhaal laat ons weten dat zij zelfs weigeren aan dat volk, dat, nogmaals, alleen maar op doortocht is, wat 'brood en water' aan te reiken.

Zoals wel vaker in de Heilige Geschriften voorkomt, legt G'd Moab de nodige sancties op na dit gedrag. Sancties dus, omdat zij geen 'brood en water' hebben verstrekt. Maar daar bleef het niet bij. De Moabieten probeerden de Israëlieten te vervloeken en te vernietigen.

De kernvraag: waarom werden de Moabbieten gesanctioneerd vanwege 'alleen maar' het niet verschaffen van brood en water? Waarom wordt niet verteld dat zij gesanctioneerd werden voor veel ergere zaken, het vervloeken en

mededogen voor de ander bestond in Moab. Het is dan nog maar een kleine stap naar vervloeking en vernietiging. De wereldgeschiedenis staat helaas vol met zulke verhalen.

Dit antwoord is op zijn minst angstaanjagend. Juist ook voor ons nu, in ons Nederland. Want niet alleen internationale verdragen, maar ook de basale, intermenselijke regels gebieden ons om voor vluchtelingen te zorgen. Het gaat hier immers om naastenliefde, respect voor de ander, de empathie met de mens in nood. We leven in angstige tijden. Er is onvoldoende medische verzorging voor vluchtelingen. Ze hebben geen bed om in te slapen. Er zijn geen sanitaire voorzieningen. En er is geen mededogen.

Het onthouden van water en brood van hen die op weg zijn naar een veilig leven. Laat het in ons Nederland in G'dsnaam niet de mores worden om ook deze eerste stappen van menslievendheid te laten verdwijnen. Ter voorkoming van nog veel kwalijker stappen. Zoals het idee dat monden die er niet meer zijn ook niet meer gevoed hoeven te worden. Omdat je hen hebt weggeduwd en uitgeput en een grote muur van onmenselijkheid om hen heen hebt gebouwd. Omdat je, G'd verhoede, van mens veranderd bent in een monster. ●

willen vernietigen van het Joodse volk?

Wel, hierom: het weghouden van water en brood, de eerste levensbehoeften, toont dat er uiteindelijk geen enkele empathie en

JASWINA ELAHI

Cultuurwetenschapper.
Onderzoeker
Grootstedelijke
Ontwikkelingen aan de
Haagse Hogeschool.

De Nederlandse selectieve empathie met vluchtelingen

Beschaafde, hardwerkende Europeanen uit de middenklasse die op 'ons' lijken. Dit is hoe sommige westerse nieuwsmedia en politici de Oekraïense burgers, die na de Russische invasie gedwongen werden hun huizen te ontvluchten, omschreven. Zo anders dan hoe de vluchtelingen uit gebieden buiten Europa worden geschetst. Maar niet alleen de omschrijving door de media verschilt, ook de enthousiaste manier waarop Oekraïense vluchtelingen zijn ontvangen in Nederland is nieuw.

Als tweede generatie dochter van Surinaamse-Hindostaanse migranten is het onderscheid tussen 'wij' en 'zij', dat overal tussen de regels doorklinkt, onmogelijk om te negeren. Weliswaar zijn we geboren en getogen in Nederland, maar onze uiterlijke kenmerken, cultuur en religie komen niet overeen met die van de Oekraïners – en dus ook niet met de Nederlander op wie zij lijken. Daarom is het voor mij een beangstigend gegeven dat de onderliggende emoties, die mensen voelen voor hun 'uiterlijke kenmerken en (verwante) cultuur', zo krachtig zijn dat het leidt tot ongelijke behandeling van mensen.

Want dát er sprake is van ongelijke behandeling, dat is evident. Daar waar de ene groep met vlag en wimpel in de kleuren geel en blauw wordt binnengehaald, wordt de andere groep geconfronteerd met vijandige protestacties en spandoeken met teksten als 'Azz, nee, nee, nee' en 'Houd Albergen schoon'. Bij de ene groep worden er landelijke en lokale inzamelingsacties gehouden, opdat zij niets tekort zullen komen, bij de andere groep worden de hoognodige tenten die geschonken zijn door een gulle stichting weggehaald door de ME, waardoor zij weer de nacht buiten zonder beschutting moeten doorbrengen.

Selectieve empathie, medeleven en solidariteit manifesteren zich ook bij het kabinet. Voor de ene groep is de overheid zelfs bereid om speciale dorpen te realiseren, zodat de gezinnen bij elkaar kunnen blijven wonen, bij de andere groep wordt de ellendige situatie in Ter Apel door diezelfde overheid aangegrepen om een nog strengere en hardere aanpak op te zetten. Dat voor Oekraïense vluchtelingen een goede opvang wordt gerealiseerd en er andere versnelde procedures zijn, zodat ze

snel kunnen meedraaien in de Nederlandse samenleving, wordt gelegitimeerd onder het mom van gemaakte Europese afspraken. Des te opmerkelijker is het dan hoe makkelijk het kabinet de situatie in Ter Apel vervolgens juist gebruikt om onder de gemaakte internationale afspraken uit te komen.

Zo wil het kabinet tijdelijk stoppen met het opnemen van mensen die volgens de Turkije-deal naar Europa mogen komen, en wordt gezinshereniging voor asielzoekers beperkt. Want dat is dan wat volgens hen nodig is om de opvang, die onder druk staat, wat lucht te geven en om de achterstanden weg te werken.

Een dergelijke reactie van de overheid viel te verwachten. Statushouders hebben al jarenlang te maken met trage hervestigingsprocedures en gezinsherenigingsprocedures.

Verschillende belangenorganisaties wijzen keer op keer op het belang van een kortere procedure. Het excuus dat telkens weer wordt gemaakt, is dat het aantal asielaanvragen een onhoudbare last legt op een systeem dat nu eenmaal overbelast is door een oplopende achterstand. Maar dat het systeem overbelast is, komt niet door de aantallen vluch-

telingen en statushouders, maar vooral door de eigen bureaucratische regels, die grotendeels erop gericht zijn om mensen af te wijzen.

Desondanks heeft de Nederlandse reactie op de toestroom van de Oekraïense vluchtelingen laten zien dat dat de regering en de Nederlandse samenleving als goed geoliede machines kunnen werken, terwijl er een hoge druk op het systeem wordt gezet door de instroom van deze mensen die op 'ons' lijken.

Nederland maakt door zijn selectieve empathie duidelijk welke levens de moeite waard zijn om te redden en welke levens naar de maan kunnen lopen. Raciale overeenkomsten en culturele verwantschap maken dat je een dikke streep voor hebt. Wanneer voor het ene ras andere maatstaven gelden dan voor het andere, dan kan er weliswaar het gelijkheidsbeginsel in de grondwet staan – artikel 1 van onze grondwet –, maar dan is dit beginsel in de praktijk een dode letter.

Zullen we daarom gewoon benoemen wat het werkelijke probleem is, waar de Nederlandse politiek en de Nederlandse samenleving mee kampen? Laten we er geen doekjes meer om winden. Het is gewoon racisme. ●

Turkije flirt weer met het Syrië van

BEELD: WIKIMEDIA COMMONS / KREMLIN.RU

Jarenlang steunde Turkije de Syrische gewapende oppositie en jihadisten tegen het – aldus Erdogan in 2017 – ‘terroristische’ Assad-regime. Maar na elf jaar oorlog, duizenden doden en miljoenen vluchtelingen zit het Assad-regime stevig in het zadel. Turkije lijkt nu 180 graden te draaien: het wil de diplomatieke banden met Syrië weer aanhalen.

● TAYFUN BALCIK

‘Politieke dialoog of diplomatie kan niet worden afgesneden tussen staten’, zei de Turkse president Erdogan onlangs over Syrië. ‘Mensen moeten kunnen terugkeren’, zei zijn minister van Buitenlandse Zaken vlak daarna, over de vier miljoen Syriërs in Turkije waar Erdogan, vlak voor de verkiezingen van 2023, mee in zijn maag zit. Ook heeft Turkije een belang in Noordoost-Syrië. De macht daar is in handen van Koerdische YPG-milities, volgens Erdogan een verlengstuk van de PKK, de Koerdische staatsvijand van Turkije. Assad kan wellicht

samenwerken met Turkije om de macht van de YPG te breken en het noordoosten terug te pakken.

Voor Fadel Abdul Ghany, directeur van het Syrische Netwerk voor Mensenrechten, komt het bericht over Turkije’s toenadering als een verrassing. ‘We hebben het over een monsterlijk regime met een dictator (Assad, red.), die duizenden Syriërs liever zag sterven dan weggaan. Het is alsof je de banden wil verbeteren met Noord-Korea. Wie zou dat nou willen?’

Ghany studeerde aan de Syrische Universiteit in Damascus. Hij verliet Syrië in 2006 om verder te studeren in de Verenigde Arabische Emiraten en het Verenigd Koninkrijk. Toen in 2011 de Syrische Burgeroorlog uitbrak, richtte hij het Syrische Netwerk voor Mensenrechten op, een NGO die oorlogsmisdaden in het land docu-

menteert en afdelingen heeft in Nederland, Frankrijk, de Verenigde Staten en Turkije. De NGO werkt samen met de Verenigde Naties en het Nederlandse ministerie voor Buitenlandse Zaken.

Het is nog koffiedik kijken of verzoening tussen Turkije en Syrië werkelijk zal plaatsvinden. Turkije wordt vooral door Rusland, dat goede banden onderhoudt met Damascus en Ankara, gepusht om deze stap te nemen, zegt Ghany. ‘Als mensenrechtenorganisatie is onze positie hierin duidelijk. Met een regime dat verantwoordelijk is voor duizenden oorlogsmisdaden en misdaden tegen de menselijkheid, die allemaal zeer goed gedocumenteerd zijn, is elke link in wezen een legitimering van die misdaden.’

De Turks-Koerdische journalist Fehim Isik is juist ‘totaal niet ver-

rast’ door deze stap van het Erdogan-regime. Hij onderschrijft dat ‘dit onder druk van de Russen gebeurt’ en dat ‘Erdogan van alles doet om politiek te overleven’. Toch gelooft Isik niet dat Turkije en Syrië zich echt met elkaar zullen verzoenen.

‘Turkije noemde Assad jarenlang een valse moordenaar en gooide olie op het Syrische vuur met interventies en bezettingen. Nu dat totaal is mislukt, vertoef Turkije al een tijdje voor de deur van Assad. Met andere woorden: Syrië heeft na tien jaar oorlog een sterkere positie. Ik denk dat Assad tot de verkiezingen van volgend jaar in Turkije de kat uit de boom zal gaan kijken. Daarna kijkt hij wel verder wat hij wil doen met Turkije.’

Koerden als speelbal

Voor politicoloog Bente Scheller van de Heinrich-Böll-Stiftung, een denktank gelieerd aan de Duitse partij Die Grünen, wekt de Turkse draai vooral verbazing. ‘Ik weet wel dat Turkije goede banden onderhoudt met het regime voor 2011, maar ik zie eerlijk gezegd niet hoe ze alle openstaande zaken tussen de twee landen sinds 2011 samen met het Assad-regime kunnen oplossen. Natuurlijk is er de Koerdische kwestie. Maar het Assad-regime heeft die kwestie altijd tegen Turkije gebruikt, ook na het Adana-verdrag uit 1998, toen Syrië beloofde de Koerdische PKK te zullen bestrijden.’ Assad is niet te vertrouwen wat dat betreft, aldus Scheller. ‘De relaties tussen Assad en de PKK gaan tot op de dag van vandaag door’.

Isik denkt daar anders over. Hij zegt dat het Koerdische vijandschap juist een punt is dat ‘beide regimes verbindt’. ‘De Koerden zijn bezorgd over de dubbele dreiging die vanuit Syrië en Turkije komt. Dat de Koerden een betere positie hebben verworven in het Midden-Oosten zit beide regimes dwars. Er is wat dat betreft al een gemeenschappelijk plan tegen-

Assad, na jaren van vijandschap

over de Koerden, waarover beide regimes het eens zijn. Maar de Koerden van nu zijn niet de Koerden van 2011. Toen werden ze door niemand serieus genomen. Nu vormen ze een gewapende macht van 100.000 militairen, die IS hebben verslagen en een autonoom gebied (in Noordoost-Syrië, red.) in handen hebben.'

Dat zowel Turkije als Syrië tegen Koerdische soevereiniteit of autonomie zijn, beaamt Scheller. 'Het Syrische regime heeft de Koerden, de Koerdische taal en cultuur altijd onderdrukt. Syrische steun aan de PKK en aanverwante organisaties is gebaseerd op het feit of deze organisaties nuttig zijn voor het Assad-regime. De PKK was de grootste provocatie voor Turkije vóór 1998. Dat is nu weer zo, vandaar dat Assad de PKK nog steeds nuttig acht. Assad acht de Koerdische partij PYD in Noord-Syrië ook nuttig, omdat ze de afspraak hadden dat de PYD de Koerdische gebieden in Syrië kalm zou houden, zodat de Syrische dictator zijn leger kon terugtrekken en inzetten op de andere fronten. Nu Assads troepen hebben gewonnen in Ghouta, Daraa, Harasta, Zuid-Idlib en Aleppo keren ze zich weer tegen de Koerden – behalve dan tegen die Koerden die Turkije provoceren.'

Voor mensenrechtenactivist Ghany zijn de Turkse motieven om met Assad in zee te gaan eigenlijk 'niet zo interessant'. 'Voor ons zijn de Syriërs belangrijk en ik wil als een Syriër denken. Maar als je mij vraagt naar de strijd tegen de PKK of PYD in Syrië, dan zeg ik dat Assad een nog groter gevaar is. Zelf als Turkije toch met de Koerden de strijd wil aangaan, dan is het nog steeds geen rechtvaardiging om met Assad samen te werken.'

Vluchtelingen-pingpong

Politicoloog Scheller is er niet van overtuigd dat er voor Turkije ook wat te halen valt rond de Syrische vluchtelingen. Zie Libanon: dat

steunde Assad, maar haalt vooralsnog bakzeil en heeft nog bijna geen Syrische vluchtelingen kunnen terugsturen. 'Slechts enkele honderden Syriërs mochten terugkeren. Syrië wil de eigen burgers niet meer terug. Dus ook al zou Turkije Syrische vluchtelingen terug willen sturen, ik zie dat niet gebeuren. Ook de Syrische vluchtelingen zelf willen niet terug naar een land dat geregeerd wordt door de Assad-familie.'

Isik is het daarmee eens. 'Natuurlijk wil Turkije zo'n vuile deal sluiten. Ze hebben hun terugkeerwensen in de bezette gebieden tot nu toe ook maar gedeeltelijk kunnen realiseren. Van de miljoen Syriërs die ze vorig jaar terug wilden plaatsen, zijn slechts 150.000 naar Syrië gegaan. En dat dus alleen maar in de door Turkije bezette gebieden in het noorden van het land, zoals Azez, Afrin en Serekani. Vier à vijf miljoen Syriërs terugsturen is andere koek.'

Ghany wijst op de Turkse verantwoordelijkheid tegenover Syrische vluchtelingen. 'Ze hebben in 2016 een verdrag gesloten met Europa, waar ze vele miljarden euro's voor krijgen. Syriërs mogen niet teruggestuurd worden volgens die overeenkomst. De Syriërs verblijven dus niet gratis in Turkije. Bovendien dragen de Syriërs in Turkije ook bij aan de economie van het land. Hen het land willen uitzetten is geen oplossing, het is een misdaad. Het gaat mijns inziens ook niet gebeuren.'

Ghany vertelt ook over de 'ontnuchterende ervaring' van Jordanië, nadat dat land probeerde de diplomatieke betrekkingen met Syrië te normaliseren. 'Assad heeft Jordanië in de rug gestoken, door grootschalig drugs en wapens te smokkelen naar het land, wat de veiligheid van de Jordanezen bedreigt. In Jordanië denken ze wel twee keer na om nog een deal met Assad te sluiten. Zo blijven er alleen maar landen over die al aan de verkeerde kant staan: Iran, Rusland, Irak en Venezuela.'

'Natuurlijk wil Turkije zo'n vuile vluchtelingen-deal sluiten'

Assads arrogantie

Volgens Scheller is het Assad-regime blij dat steeds meer landen in de regio de diplomatieke betrekkingen met Syrië willen normaliseren, maar voelen ze zich niet verplicht om er iets voor terug te doen. 'Ze denken dat alle anderen hen iets verplicht zijn. Assad en de zijnen zien zichzelf als de overwinnaars van de burgeroorlog. Ze gedragen zich er ook arrogant naar.'

Maar dit gesnoef is niet terecht, zegt Scheller. 'De Syrische macht op het slagveld was geleend. Zonder militaire steun van Rusland en Iran hadden de rebellen het regime al lang verpletterd. En toch krijgen Rusland en Iran niet alles van Syrië op een presenteerblaadje aangereikt. Het Assad-regime voelt zich niet alleen sterk tegenover zijn vijanden, maar ook tegenover zijn bondgenoten. Zo wilde Rusland toegang tot het westerse geld voor de wederopbouw van Syrië, zodat Syriërs konden terugkeren. De Russen hebben immers zoveel geïnvesteerd in Syrië, ze willen er wat voor terug. Maar op het moment dat Moskou hiervoor begon te lobbyen, lekte het regime 'confiscatiewet nummer 10' (een onteigeningswet die de bezittingen van gevluchte Syriërs tot staatsbezit maakt, red.).

Voor het regime komt het regime eerst, een existentieel overlevings-instinct. Als dat Assad en de zijnen zo uitkomt, zullen ze ook hun bondgenoten in een oogwenk verraden.'

Ghany begrijpt dat dialoog belangrijk is om tot vrede te komen. Maar met Assad is een dialoog onmogelijk, denkt hij. 'Vrede kan alleen in een land dat democratisch bestuurd wordt. Voor vrede is het belangrijk om de VN-route die is uitgestippeld te volgen, dus via een politiek proces met een overgangsregering waarin geen plek is voor Assad. Het punt is dat vooral Iran niet geïnteresseerd is in vrede. De milities van Iran zijn overal actief in Syrië, en Assad laat dit gebeuren. De vraag is waarom de wereld zich daarbij neerlegt. De Iraanse milities hebben duizenden mensen vermoord. Iran ziet Syrië liever branden, dan dat de ayatollahs zelf een stap opzij doen. Het is jammer dat er geen politieke wil is om Iran uit Syrië te gooien. De Verenigde Staten en de Europese Unie doen niets. Syrië wordt totaal genegeerd en staat niet meer op de agenda. Wat is het verschil met Oekraïne? Syrië bloedt nog steeds.'

Isik zeg dat alle Syriërs nu kennis maken met 'hoe makkelijk Turkije een groep kan verraden'. Neem nu de jihadistische anti-Assad-strijders, die Turkije jarenlang heeft gesteund. Isik legt de nadruk op de mogelijke risico's voor Turkije bij een deal met Assad.

'In Syrië zijn er twee groepen waarmee Turkije banden heeft: het Syrische Nationale Leger (het oppositieleger, red.), dat direct onder Turkse controle staat, en (jihadistische, red.) Idlib-groepen als Al Nusra en Hayat-Tahrir al-Sham. Er zou een beperkte reactie van die Idlib-groep kunnen komen als Turkije met Assad tot een overeenkomst komt. Turkije heeft zich in de nesten gewerkt en probeert er nu uit te komen. Dat gaat niet makkelijk worden.' ●

AHLAM BENALI

Schrijver.

PROTESTMARS TEGEN DE DOOD VAN MASHA AMINI (BEELD: YOUTUBE / USA TODAY)

Wat Nederland en Iran gemeen hebben: moslima's verdienen meer vrijheid

Zijn wij echt gezegend met onze vrijheid in Nederland? Kunnen we echt alles zeggen, denken en doen? Doordat we hier vrijheid vanzelfsprekend vinden, vrees ik dat wij niet meer kritisch naar deze vrijheid kunnen kijken.

In Nederland is vrijheid zo belangrijk, dat volgens de grondwet iedereen recht heeft op bijvoorbeeld vrijheid van godsdienst. Krankzinnig dus dat hier, ondanks onze zogenaamde vrijheid, nog steeds oneindig wordt gediscussieerd over 'de inpassing van de islam in Nederland'.

Sinds augustus 2019 geldt zelfs een boerkaverbod. Voorstanders zeggen dat dit voor meer 'vrijheid' voor moslima's zorgt. Is het dan zo gevaarlijk om het gezicht te bedekken? Nog niet zo lang geleden liep heel Nederland verplicht met een mondkapje. Nu, wat is dan het nut van de wet die niet meer dan 350 vrouwen in Nederland van gezichtsbedekking wilt ontdoen? Een lachwekkende dubbele standaard.

In Amsterdam vindt een raads-

Zelfs moslima's die geen boerka dragen, worden geslagen en uitgescholden in Nederland

meerderheid dat het boerkaverbod na drie jaar weer moet worden ingetrokken. De gemeenteraadsleden vrezen dat het boerkaverbod een vrijbrief kan zijn voor intimidatie en geweld tegen moslimvrouwen. Die vrees is niet ongegrond. Zelfs moslima's die geen boerka

dragen, worden geslagen en uitgescholden in Nederland.

Ik kan het weten, want mijn hoofddoek is een aantal maanden geleden ook zonder mijn toestemming afgetrokken. In Nederland mag schaars gekleed zijn geen reden zijn tot intimidatie, maar

hoe zit dat dan met vrouwen die zich juist wél willen bedekken?

Terwijl ik mij dit afvraag knippen Iraanse activisten hun haren af, uit protest tegen de dood van de 22-jarige Koerdisch-Iraanse Mahsa Amini. Zij stierf vorige maand, nadat zij was opgepakt en geslagen voor het incorrect dragen van haar hoofddoek.

Hoe kan het zijn dat deze vrouwen van dezelfde religie twee verschillende noodkreten laten klinken? In het Westen spreekt de moslimvrouw zich standvastig uit voor het mogen dragen van de hoofdbedekking, terwijl in het Oosten de vrouw het met de dood moet bekopen voor het enkel anders dragen van haar hoofddoek.

Ik vind het vermoeiend dat iedereen mijn vrijheid wil bepalen. Van wie is deze vrijheid eigenlijk? Is die van mij en Mahsa Amini? Of is deze vrijheid van de vrouw die mijn hoofddoek aftrok en van de politieagent uit Iran?

Omdat de onderdrukking van beide kanten beklemmend en beangstigend is, is het hoog tijd om te luisteren naar wat wij vrouwen zelf willen. ●

ergosana

Medisch Adviesbureau

www.ergosana.nl - i.sevinc@ergosana.nl

**Rijbewijskeuring
B,C,D, (E) groot
rijbewijs**

**Medische Keuring
Levensverzekering**

**Verzuim &
Re-integratie**

**Vaccinatiezorg
particulier /
Bedrijven**

Historicus David Wertheim: 'Joden waar je zelf staat'

BEELD: SUZANNE VAN DE KERK

● EWOUT KLEI

Joden spelen een belangrijke rol in het Nederlandse publieke debat bij totaal verschillende groepen: orthodox-protestantse christenen, moslims, linkse activisten, PVV'ers, fanatieke vaccinweigerers, complotdenkers en anderen. Joden worden gezien als het uitverkoren volk van God, als slachtoffers van de Holocaust en hedendaags antisemitisme, maar ook als onderdrukkers van de Palestijnen en de 'ultieme witte mannen'. Cultuurhistoricus David Wertheim (1970), zelf Joods,

schreef hierover een boek: *Waar gaat het over als het over Joden gaat?*

Waarom voelen zulke compleet van elkaar verschillende Nederlanders zich zo betrokken bij Joodse zaken? Gáát het wel over Joden?

'Allereerst wilde ik constateren of het ook zo is, dat veel verschillende mensen betrokkenheid voelen bij Joden. Uit mijn onderzoek blijkt dat dit inderdaad klopt. Joden zijn op een of andere manier geschikt om de eigen positie van je groep binnen Nederlandse maatschappij te definiëren. Joden zijn een vehikel om te bepalen waar je zelf staat.

En dit heeft weinig met de Joden zelf te maken.'

Waarom wordt er gekozen voor Joden als de groep waar je je tot moet verhouden om je eigen identiteit te bepalen?

'Hier zijn verschillende redenen voor. Joden vertegenwoordigen een sterk 'wij tegen zij'-gevoel. Dat zie je al in de Bijbel, maar nu ook in het Midden-Oostenconflict. Een andere oorzaak is de belangrijke rol die Joden spelen in de christelijke cultuur. Nederland is van oudsher een christelijk, protestants land. Bij veel christenen bestaat er een verlangen om terug

zijn een vehikel om te bepalen

te keren naar het oorspronkelijke christendom. En dan heb je nog de ervaring van de Tweede Wereldoorlog, waar het ook draaide om 'wij tegen zij'. De Joden worden gezien als de 'goeden', als slachtoffers van de verschrikkelijke nazi's. Daar wil je graag voor opkomen.

'Nederland is land zonder sterke nationalistische traditie, in tegenstelling tot bijvoorbeeld Frankrijk, Turkije of de Verenigde Staten. De Joden zijn een substituuut voor onze nationale traditie. We dwepen niet met vlaggen. We zijn trots op onze Joden. We zijn trots op onze liefde voor de Joden.'

Maar in geen enkel West-Europees land zijn relatief zoveel Joden vermoord als Nederland. We zijn de Joden toen behoorlijk tekortgeschoten.

'Ja, maar het gaat om een beeld, niet om de werkelijkheid. Nederland ziet zich als slachtoffer van de Tweede Wereldoorlog, en identificeert zich met de Joden als ultieme slachtoffers van deze oorlog.'

U wil het niet over antisemitisme hebben in uw boek. Waarom niet?

'Als je iets verklaart als antisemitisme, dan is dat een waardeoordeel. Dan deugt iets niet. En dan is verdere analyse overbodig. Het doel van mijn onderzoek was te ontdekken hoe het denken over Joden precies in elkaar zit. Ik wil deze ideeën begrijpen. En dan is de vraag of deze ideeën antisemitisch zijn of niet een sta-in-de-weg, want daarmee sla je de analyse meteen dood. Bovendien: die vraag over antisemitisme wordt heel vaak gesteld in andere studies. Dat werk wilde ik niet nog een keer doen.'

Toch ontkomt u niet helemaal aan de discussie over antisemitisme. 'Er bestaat een dubbele moraal ten voordele en ten

'De Joden zijn een substituuut voor onze nationale traditie. We dwepen niet met vlaggen. We zijn trots op onze Joden'

nadele van de Joden', schrijft u in de inleiding. Hoe bedoelt u dit?

'Joden liggen onder een vergrootglas. De staat Israël ook. Als Israël iets doet, dan krijgt dit meer belangstelling dan als andere landen iets doen. Als Israël iets doet, wordt dit erger gevonden. Aan de andere kant: Joodse onderwerpen krijgen op een positieve manier meer aandacht. Er is veel meer aandacht voor de misdaden die tegen Joden zijn gepleegd in de oorlog, dan Nederlandse misdaden in Indonesië tijdens de zogenoemde 'politionele acties'.

'Joden zijn dus meer dader, of meer slachtoffer. Voor de ene groep is het erger als een Jood iets doet, dan wanneer iemand anders het doet; voor de andere groep is het erger als een Jood iets overkomt, dan wanneer het een iemand anders overkomt. Israël wordt extra gehaat, maar krijgt ook extra steun die andere landen weer niet krijgen.'

Het debat over Israël is nauw verweven met het debat over Joden, stelt u ook. Maar zijn dit niet twee verschillende zaken? Niet iedere Jood steunt de bezettingspolitiek van Israël; er zijn ook Joden die de staat Israël helemaal afwijzen.

'Joden en Israël zijn zeker niet hetzelfde. Maar in het debat zijn Joden en Israël met elkaar verweven. Als je wilt begrijpen hoe men over Israël praat, ontkom je er niet aan om te kijken hoe er over Joden wordt gepraat.

'De argumenten pro en contra Israël hebben elke een eigen legitimiteit, maar in de accenten die er worden gelegd, de aandacht die er voor is, komen de Joden toch om de hoek kijken. Zo vroeg ik aan oud-premier Dries van Agt waarom hij zo pro-Palestina is. Hij begon toen meteen over de Holocaust. Dat was voor hem de reden.'

Hoe dan? Sommigen voeren de Holocaust aan als reden om pro-Israël te zijn, omdat ze de Joden een veilig land gunnen.

'Van Agt vindt het belangrijk om zijn standpunt uit te leggen, waarom het zo belangrijk is. Hij relateert het aan de Nederlandse geschiedenis. Hij schaamt zich voor de slapheid van de Nederlanders ten opzichte van hun Joodse medeburgers toen. Dat is voor hem de reden om op te komen voor een volk, de Palestijnen, dat niets met die oorlog te maken had. Want nu worden zij vergeten.

'Ik vond dat een vreemde redenering. Dat heb ik hem ook gezegd.

Maar deze redenering zie je meer, ook bij BIJ1 in haar programma. De partij is extra kritisch over Israël vanwege wat de Joden in Nederland is overkomen.'

De zogenoemde 'wappies' die zich tegen de coronamaatregelen verzetten, vergelijken de 'discriminatie' van ongevaccineerden met de Jodenvervolgving en de Holocaust. Waarom doen ze dit?

'Omdat het werkt. Omdat ze dan gehoord worden. Dat is mijn indruk. Want ze krijgen er een enorme reactie op. Veel meer dan op hun andere uitingen. Ik was naar een demonstratie van 15.000 mensen in Rotterdam die zich verzetten de coronamaatregelen. Ik heb daar geen Jodensterren gezien. Maar in het nieuws zie je ze wel.

'Voor antivaxxers is het een manier om te vertellen dat het menens is. Ze willen de ernst van de zaak benadrukken. Ze voelen dat er een regime is in Nederland, dat de bevolking wil onderdrukken. Om duidelijk te maken hoe ernstig dat is, trekken ze vergelijking met de oorlog. Tegenstanders worden vervolgens boos; dat geeft de antivaxxers aandacht.'

Ook Forum voor Democratie van Thierry Baudet trok regelmatig deze vergelijking. Wat is het motief van FvD?

'Baudet begon over de Jodenvervolgging nadat de wappies deze vergelijking al hadden getrokken. Hij doet dit, denk ik, omdat hij had gezien dat dit aandacht genereert. Baudet sprong op de kar.'

Wat doen Holocaustvergelijkingen met het coronadebat?

'Dit debat verandert in een discussie over de vraag of je Jodensterren en andere symbolen mag gebruiken, en of dit antisemitisch is of niet. Het wordt hierdoor een totaal

ander debat. Het gaat niet meer over de coronamaatregelen. Maar het zorgt wel voor aandacht voor de antivaxxers.'

Al die aandacht is vooral negatief. Dat beseffen antivaxxers toch wel?

'Ze zeggen dat ze die negatieve aandacht verschrikkelijk vinden. Maar dit bevestigt hen tegelijkertijd in hun gelijk dat de wereld tegen hen is. Boze reacties versterken juist je eigen overtuiging, je komt dan in een lus te zitten.

'Ik denk dat critici zich meer moeten focussen op de vaccinatie-standpunten van de antivaxxers, dan op hun Holocaustvergelijkingen. Antivaxxers slingeren de grootst mogelijk onzin de wereld in. Een elite die samenzweert tegen het volk om een dictatuur te vestigen, genocide, enzovoort. Hier is nauwelijks weerwoord tegen, vanwege de focus op enkele antivaxxers die Jodensterren dragen.'

FvD kwam de laatste twee jaar veelvuldig in het nieuws vanwege onfrisse uitlatingen over Joden die partijleden – vooral leden van de jongerenorganisatie – deden. Wat zit daar achter, denkt u?

'Dat is heel moeilijk te zeggen. Het is vaak een vorm van reviaanse ironie: je zegt iets zogenaamd ironisch, zodat je het lekker toch zegt, en tegelijkertijd verantwoordelijk ontloopt over wat je hebt gezegd. Maar verder zie ik dat FvD aansluit bij een internationale beweging, de *alt-right*, waarin allerlei complottheorieën over Joden weer opduiken. Het taboe van antisemitisme is aan het verdwijnen in deze kringen. Toch was er bij FvD gedoe hierover. Het is opvallend dat de partij eind 2020 splitste als gevolg van een antisemitisme-rel, niet vanwege een rel over een ander onderwerp.'

De PVV is pro-Joods en pro-Israël. Hoe komt dit?

'Wilders wilde niet in verband worden gebracht met antisemitisme en neonazisme. Dat heeft hij doelbewust buiten de deur gehouden, toen hij zijn partij oprichtte. Dit heeft geholpen om een grote partij te worden. De PVV is mainstream geworden en regeerde tussen 2010

'BIJ1 is extra kritisch over Israël vanwege wat de Joden in Nederland is overkomen'

en 2012 indirect Nederland in de zogenoemde gedoogconstructie.'

Maar is deze liefde oprecht? De PVV stemde voor het verbod op onverdoofd slachten door moslims én joden.

'Wilders profileert zich als heel pro-Joods. Daarmee maakte Wilders zijn partij heel erg Nederlands. Misschien dat de PVV vanwege haar pro-Joodse imago voor het verbod op onverdoofd ritueel slachten durfde te stemmen, omdat andere partijen de PVV toch niet met antisemitisme meer in verband zouden brengen.'

De PVV die pro-Israël is, om niet met extreemrechts in verband te worden gebracht. Dit klinkt allemaal heel strategisch.

'Ik denk dat de liefde van de PVV voor de Joden en Israël, omdat Wilders in kibboets heeft gezeten, niet helemaal opportunistisch is. Er is oprechte interesse. Daarnaast moet je de betekenissen van Wilders voor Europa niet onderschatten. In navolging van Wilders heeft ook Marine Le Pen gebroken met haar vader, omdat zij wilde dat haar partij Rassemblement National (voorheen Front National, red.) niet meer werd geassocieerd met zijn antisemitisme.

'Tegelijkertijd zien we nu dat het minder effect heeft om pro-Joods te zijn. Baudet is het niet meer en gooit antisemieten niet uit de partij. Hij vreest, in tegenstelling tot Wilders, niet meer de oude associatie tussen antisemitisme en nationalistisch rechts.'

U schrijft ook uitgebreid over de organisatie Christenen voor

Israël. Waarom dwepen deze rechtzinnige protestantse christenen zo met Israël?

'Christenen voor Israël wordt gesteund door christenen uit diverse protestantse kerken. Er zijn verschillende redenen om Israël en het Joodse volk te steunen. Veel protestanten, zo ontdekte ik, willen hun geloof verankeren via hun visie op de Joden. Ze zien in het Joodse volk, in Nederland en in Israël, de hand van God zichtbaar. Ze zien een wonder voltrekken in hun eigen tijd. De stichting van de staat Israël in 1948 is volgens hen Gods werk. De liefde voor Israël en het Joodse volk is een geloofsfundament voor veel christenen geworden.

'Er zijn hier ook theologische redenen voor. Er is een oude protestantse drive om de wortels van het christendom te bestuderen, de Joodse wortels. Daarnaast zijn Israël en het Joodse volk een antwoord op de geloofscrisis waar veel christenen mee te kampen kregen dankzij de Tweede Wereldoorlog. Veel christenen voelden zich, dankzij de oorlog, schuldig over de wijze waarop de kerk eeuwenlang met de Joden is omgegaan. Wat is de verantwoordelijkheid van de kerk en van christenen in de geschiedenis van het antisemitisme, die uiteindelijk uitmondde in de Holocaust?'

Een soort boetedoening, dus?

'Dat kan het ook zijn. Maar het is zoals gezegd soms ook veel positiever, een herkenning van de hand van God in dat volk.'

Over die antisemitisme wortels: zionistische christenen wijzen

met een beschuldigende vinger naar de vervangingstheologie, die in bepaalde christelijke stromingen wordt geleerd: dat God na de komst van Jezus voor de kerk heeft gekozen, omdat de Joden Christus hebben verworpen. Maar klinkt deze theorie niet logisch, theologisch gezien?

'De vervangingstheologie is in mijn ogen inderdaad helemaal niet zo gek. Ook de joden wijzen Jezus af, ze zien hem als een valse Messias, de echte Messias moet nog komen. Christenen op hun beurt wijzen de joodse religie af. Het christendom is niet hetzelfde als het jodendom, het is echt een andere godsdienst. Tegelijkertijd begon met de vervangingstheologie wel de anti-judaïstische traditie in het christendom, waar het moderne negentiende-eeuwse antisemitisme op heeft voortgebouwd.'

Hoe oprecht is de orthodox-protestantse liefde voor de 'Israëlieten'? Is het uiteindelijk doel niet om alle Joden te bekeren tot het christendom?

'Onder sommige protestanten is dat wel het doel. Maar andere christenen zeiden tegen mij: 'De joden zullen uiteindelijk zelf het licht wel zien.' Zij willen de joden niet actief bekeren. Dat doet God, denken ze. Ik heb bij protestantse christenen enorm veel oprechte liefde en gelukzaligheid gezien, als ze bezig waren met joodse dingen – zoals het branden van kaarsjes – of als ze met Israël bezig zijn. Deze christenen geloven dat als ze mij zien, een stukje van God zien. Als ze dichterbij de Joden zijn, dan zijn ze dichterbij God.'

Toen de PvdA nog groot was, was die nog behoorlijk pro-Israël.

Denk aan PvdA-minister van Defensie Henk Vredeling, die Israël in 1973 met wapenleveranties steunde tijdens de Jom Kippoeroorlog tegen de Arabieren. Tegenwoordig is 'links', vooral radicaal-links, kritisch op Israël. Vanwaar deze draai van 180 graden?

'Hier zijn allerlei redenen voor. Ten eerste is de politiek van Israël veranderd. Israël was een links land, nu is het een rechts land geworden. De PvdA voelde zich verwant

met de Israëlische Arbeiderspartij, maar van die partij is tegenwoordig weinig meer over. Van de PvdA ook niet, trouwens.

‘Ten tweede is rechts zich steeds sterker gaan associëren met Israël. Dat is voor links een reden om tegen te zijn, denk ik. Ten derde zijn veel linkse mensen teleurgesteld in Israël. Het land was een voorbeeld van hoe het moest, maar heeft niet voldaan aan de verwachtingen. Linkse mensen zijn teleurgesteld in de teloorgang van het ideaal.’

Is het niet vooral vanwege het antikoloniale denken dat links nu tegen Israël is?

‘Dat speelt nu een grote rol. Eerst werd Israël gezien als slachtoffer, vanwege de Tweede Wereldoorlog en de Holocaust, nu is Israël volgens links dé exponent van het westerse kolonialisme. Daarnaast is radicaal-links niet slechts tegen Israëlische nederzettingenbeleid op de Westbank, maar is Israël als staat op zich al fout. Radicaal-links wil niet terug naar de grenzen van voor 1967, maar wil geen Joodse staat meer.’

Komt dat ook omdat links zich identificeert met moslims?

‘Dat is onderdeel van het linkse discours. Moslims worden door links gezien als slachtoffers van kolonialisme. Israël is daar de exponent van.’

Hoe gaan zwarte activisten en de politieke partij BIJ1 met het Holocaustverleden om?

‘De mensen die ik heb gesproken gingen op verschillende manieren met de Holocaust en de Jodenvervolging om. Soms zien ze heel erg de ernst hiervan in en spiegelen ze zich aan het Joodse leed. Je kunt zien aan de Joden wat een trauma met mensen kan doen over de generaties heen. Van Joden kun je leren hoe je met de geschiedenis om kunt gaan, met historisch leed.’

‘Sommige zwarte activisten vinden dat de aandacht die er is voor de Holocaust er ook moet zijn voor de slavernij. Dit kan leiden tot het gevoel: onze Holocaust, de slavernij, was erger dan de ‘Joodse’ Holocaust. Vooral in de Verenigde Staten is dit denken populair, denk

‘Links ziet moslims als slachtoffers van kolonialisme. Israël is daar de exponent van’

aan de Nation of Islam (een islamitische organisatie in de VS die opkomt voor Afro-Amerikanen, red.).’

Zien linkse activisten Joden als ‘überwitte mannen’ en supergeprivilegieerde mensen, zoals hoofdredacteur en columnist Esther Voet van het Nieuw Israëlisch Weekblad stelt?

‘Dat is zeker aan de hand. Als je het hebt over privilege, en wit privilege, dan is er een gevoel dat heel veel Joden meer wit privilege genieten dan andere minderheden. Misschien is dat ook wel zo, los van het feit dat Joden ook een minderheid zijn. Dan zijn we weer beland bij mijn betoog over de twee dubbele moralen. Is er te weinig aandacht voor antisemitisme in Nederland en andere westerse landen, of is er juist overdreven veel aandacht voor?’

Daarover: vanuit islamitische, zwarte en linkse hoek was er veel kritiek op de benoeming van een Nationaal Coördinator Antisemitismebestrijding. Het kabinet zou antisemitisme erger vinden dan andere vormen van discriminatie, zoals moslimhaat, racisme en transhaat. Is deze kritiek terecht?
‘Dat vind ik een lastige vraag. Er is nu ook een coördinator racismebestrijding, die zich ook met islamofobie bezighoudt. Je kunt nu zeggen: ‘Laat antisemitisme nu ook vallen onder die aparte coördinator’, maar anderen vinden dat antisemitisme een geheel eigen problematiek heeft en daarom een eigen aanpak verdient. Daar zit ook wel wat in.’

Met die redenering kun je ook pleiten voor een aparte coördinator moslimhaat. Deze vorm van discriminatie is weer anders dan racisme tegen zwarte mensen, of homohaat.

‘Ja, dat is ook wel weer zo. Laat ik zeggen dat ik het belangrijker vind dat de verschillende vormen van discriminatie worden aangepakt, en dat beide coördinatoren hun werk goed kunnen doen.’

Voor uw boek wilde u ook Denk spreken over hun standpunten over Israël en antisemitisme. Waarom wilde de partij niet met u spreken, denkt u?

‘Denk was misschien bang dat ik ze kritisch aan de tand wilde voelen. Maar ik weet het niet, waarom ze niet met mij wilden spreken. Dit moet je toch echt aan hen vragen.’

Heeft u het gevoel dat Denk wat heeft te verbergen?

‘Nee, dat weet ik niet. Er kunnen honderden redenen zijn om mij niet te antwoorden. Maar ze hadden – wellicht – geen zin in iemand die kritisch over hen zou schrijven. Ik was echter niet op zoek naar de geheime agenda van Denk. Wel wilde ik weten waarom Israël zo belangrijk is voor Denk. Daar wilde ik antwoord op krijgen. Maar ze wilden niet met mij spreken.’

Veel jonge Marokkanen en Turken identificeren zich sterk met de Palestijnen en hun leed. Niet zelden gaat hun protestkreet gepaard met vermeend antisemitisme. Denk aan de nazi-vergelijkingen op de pro-Palestina-demonstratie waar Kauthar

Bouchallikht, nu Kamerlid van GroenLinks, ooit aan meedeed, ‘Fuck de Talmoud’ van de Marokkaans-Nederlandse rapper Appa en ‘Ik haat die fucking Joden nog meer dan de nazi’s’ van zijn collega-rapper Ismo. In hoeverre maken Nederlandse moslims een onderscheid tussen Israël en Joden, tussen antizionisme en antisemitisme?

‘Ze benadrukken de hele tijd zelf, de mensen die ik heb gesproken, het verschil tussen antisemitisme en antizionisme. Of hun antizionisme een hondenfluitje is en dat ze eigenlijk antisemitisch zijn, dat weet ik niet. Wat ik wel weet, is dat veel moslims voelen dat zij als minder worden gezien dan de Joodse gemeenschap in Nederland. Ze hebben het gevoel dat Israël uit de wind wordt gehouden vanwege de Holocaust, terwijl moslims veel meer recht hebben op empathie, omdat zij het veel moeilijker hebben in Nederland. Ze verwijten Nederland een dubbele moraal: ons land komt op voor de Joden, maar vergeet de moslims. Dat zie je ook in het buitenlandse beleid van Nederland terug, vinden ze, omdat Nederland Israël zou steunen en de Palestijnen aan hun lot zou overlaten. Palestina herinnert veel moslims aan hun eigen situatie. Zij voelen zich ook onderdrukt.’ ●

Pro-Palestijnse rapper Lowkey: ‘T

LOWKEY SPREEKT OP EEN PALESTINA-DEMONSTRATIE IN LONDEN, 2021 (BEELD: YOUTUBE)

● EWOUT KLEI

De Irakees-Britse rapper Lowkey (artiestennaam van Kareem Dennis) was vorige maand in Nederland voor een optreden op het ‘antikolonialistische’ Arts of Resistance Festival in de Melkweg in Amsterdam. Lowkey (36) zet zich in voor de Palestijnse zaak, via zijn teksten – zoals in het uit 2009 stammende *Long Live Palestine* –, optredens en campagnes. Maar pro-Israëliische tegenstanders beschuldigen hem van antisemitisme. Sommigen eisen zelfs dat zijn muziek van Spotify wordt verwijderd. We vroegen hem naar zijn strijd voor Palestijnse rechten.

Wat is jouw persoonlijke motivatie voor deze strijd?

‘Mijn vader is Brits, mijn moeder heeft een Ira-

kese achtergrond. Palestina en Irak hebben een eeuwenlange historische relatie. Mijn familie in Irak heeft in 1948 Palestijnse vluchtelingen geholpen, die slachtoffer waren van de Nakba (de etnische zuivering op de Palestijnen door zionistische militie, red.). Mijn betrokkenheid met Palestina zit dus in mijn bloed. Daarnaast gaat het hier om een universeel probleem. De wijze waarop Israël als koloniale macht de Palestijnen onderdrukt, lijkt heel erg op de wijze waarop de Engelsen, de Fransen en de Nederlanders hun koloniën vroeger hebben onderdrukt. Volkeren die vroeger zijn gekoloniseerd door westerse machten identificeren zich daarom met de Palestijnse kwestie. Het leeft breed, over de hele wereld.’

Zijn mensen die zich met Palestina identificeren niet vooral moslim en links?

‘Wellicht. Maar mensen sympathiseren niet alleen met Palestina omdat ze een geloofsband voelen met hun Palestijnse broeders of zusters, of omdat ze een betere wereld willen. We moe-

‘Het zelfbeschikkingsrecht van de Palestijnen wordt niet gerespecteerd’

ten Palestina bekijken vanuit het perspectief van de dekolonisatie. Het zelfbeschikkingsrecht van de Palestijnen wordt niet gerespecteerd. Andere onderdrukte volken voelen daarom die connectie met de Palestijnen.’

In 2009 reisde je naar de Westelijke Jordaanoever om geld in te zamelen voor de wederopbouw van de Gazastrook. De Israëliische

weestatenoplossing is geen optie'

autoriteiten hebben je het toen behoorlijk lastig gemaakt. Wat is er precies gebeurd?

'Ze hebben mij vastgehouden toen ik probeerde de Palestijnen te bezoeken. Dat was overigens niet heel onverwacht. Ik ben toen ondervraagd, wat trouwens – dat wil ik benadrukken – helemaal niet zo bijzonder is. Dit overkomt anderen ook; Palestijnen op dagelijkse basis. Na een tijdje ben ik vrijgelaten, gelukkig, maar niet veel later werd ik weer opgepakt. Dat hadden de Israëlische autoriteiten misschien beter niet kunnen doen: er is toen een petitie gestart om mij vrij te laten, die internationaal veel aandacht trok. Ik ben toen vrij snel opnieuw vrijgelaten.'

Wat doe je op dit moment voor de Palestijnen?

'Ik maak nieuwe nummers over Palestina. Daarnaast voer ik acties in het Verenigd Koninkrijk tegen Britse bedrijven die producten maken die gebruikt worden door het Israëlische leger. Ze werken op deze manier mee aan het continueren van de apartheid.'

Veel pro-Palestijnse activisten zijn tegen een tweestatenoplossing. Ben jij dat ook?

'De tweestatenoplossing is inderdaad geen optie, want Israël wil helemaal geen Palestijnse staat. De Westelijke Jordaanoever is bezet en Israël blijft maar illegale nederzettingen bouwen. Als je als Palestijn wilt reizen door de Westbank, moet je langs allemaal Israëlische controleposten. Enzovoort. De Palestijnse Autoriteit is nauwelijks onafhankelijk. Daarom is een tweestatenoplossing nu niet realistisch meer. Israël controleert alles.'

Wil je dan een éénstaatoplossing? Eén Palestina?

'Daar heb ik geen mening over. Ik ben geen Palestijn. Ik ben niet degene die hierover beslissen mag. De Palestijnen moeten zelf kunnen bepalen in welke staat ze willen leven.'

Eerder dit jaar wilde de pro-Israëlische 'We Believe in Israel'-campagne jou cancelen op Spotify, vanwege 'problematische content'. Vanwege je song *Long Live Palestine II*, bijvoorbeeld. Dat nummer stelt dat Israëliërs die Palestijnse baby's vermoorden hopelijk worden gebombardeerd met witte fosfor en kanker krijgen, en dat Israël niet koosjer is volgens het jodendom. En je associeert Joden, volgens critici, met geld en duistere lobby's. Wat vind je van deze kritiek?

'Iran is slachtoffer van het westerse imperialisme'

'Hier moet ik even wat rechtzetten. De passage die je noemt komt uit de song *Long Live Palestine II*, en dat nummer heb ik niet geschreven (de betreffende tekst in het nummer wordt ook niet door hemzelf uitgesproken, maar door een mede-rapper, red.). Maar dat maakt lobbyisten die mij als antisemiet willen wegzetten niet uit. We Believe in Israel is een hele foute club, waar de Israëlische lobby achter zit. Deze lobbygroep heeft ook links met wapenfabrikanten. De pro-Israëllobby probeert critici van Israël te framen als antisemieten. Daar zijn ze – helaas – vaak heel succesvol in.'

Ik las ook dat je heel kritisch bent over de Oekraïense president Volodymyr Zelensky, omdat hij aan de macht geholpen zou zijn door een rijke Joodse oligarch. Ben je niet bang dat je het je pro-Israëlische critici makkelijk maakt, door te wijzen op iets wat lijkt op een Joods complot? Je kunt nu makkelijk worden weggezet als een antisemiet.

'Het is geen antisemitische complottheorie. Igor Kolomoiski, de oligarch die Zelensky heeft gefinancierd, is een Israëlisch staatsburger. Hij financierde ook het beruchte extreemrechtse Azov-bataljon. Gerenommeerde internationale media, waaronder *the Daily Beast*, hebben hierover geschreven. Ik verzin geen complotten. Alles wat ik zei is waar.'

Je zei het in een interview bij het Iraanse Press TV. Waarom leen je je voor deze propagandazender van een theocratische dictatuur die zich schuldig maakt aan ernstige mensenrechtenschendingen? Neem de onderdrukking van de Arabische, soennitische minderheid in het land.

'Je kritiek vind ik onterecht. Ik ben ook op al Jazeera geweest, terwijl dit de staatszender is van Qatar. Ook ben ik op de BBC geweest, terwijl

de directeur van de BBC geld heeft gedoneerd aan de Conservatieve Partij.'

Je kunt het Iraanse regime toch niet op één lijn stellen met de conservatieve regering van Boris Johnson? In Iran worden jaarlijks honderden mensen opgehangen. Iran is geen rechtsstaat, kent geen vrijheid van meningsuiting. Het Verenigd Koninkrijk is, ondanks alle fouten en gebreken, wel een democratische rechtsstaat.

'Is dat wel zo? De Britse minister van Binnenlandse Zaken, Priti Patel, heeft ingestemd met de uitlevering van de Australische WikiLeaks-oprichter Julian Assange aan de Verenigde Staten. Ik zie hierin geen principieel verschil tussen het VK en Iran. Maar is wel een ander belangrijk verschil: Iran is geen imperialistische macht. Het VK en de VS zijn dat wel. Iran is slachtoffer van het westerse imperialisme, de westerse sancties. Die moeten dan ook stoppen.'

Je steunde de radicaal-linkse parlementariër Jeremy Corbyn als leider van Labour. Hij was erg populair onder linkse activisten, vanwege zijn steun voor Palestina. Sta je nu nog steeds achter Labour, nu de partij onder leiding van Keir Starmer meer naar het politieke midden is opgeschoven?

'Labour heb ik nooit gesteund. Ik steunde Corbyn wel. Labour is nu een totalitaire partij geworden, een totalitair systeem. Mensen worden uit de partij gegooid omdat ze niet pro-Starmer zijn. Labour gelooft niet in de vrijheid van meningsuiting.'

Je bedoelt linkse activisten die ervan worden beschuldigd antisemitische uitlatingen te hebben gedaan, nietwaar? Toen Corbyn nog Labour-leider was, spraken critici van een antisemitismecrisis bij de partij.

'Slechts een heel klein deel van de Labourleden wordt antisemitisme voor de voeten geworpen, dat noem ik geen antisemitismecrisis. Bovendien worden er onder Starmer nu bovengemiddeld veel mensen met een Joodse achtergrond uit Labour gegooid. Onder de vlag van antisemitismebestrijding zijn zij geroyeerd. Dát is antisemitisme.'

Deze geroyeerde Joodse leden waren vast heel kritisch over Israël?

'Ja. Ik ken natuurlijk niet van alle geroyeerde leden hun verhaal, maar inderdaad: kritiek op Israël wordt niet gewaardeerd, ook niet als Joodse leden deze kritiek uitspreken.' ●

Interview.

Samira Rafaela (D66 Europa): 'Monitor lidstaten op hun racismewetgeving'

● EWOUT KLEI

Onlangs hield Europese Commissie-voorzitter Ursula von der Leyen haar jaarlijkse Staat van de Unie-speech, waarin ze haar prioriteiten voor komend jaar uiteenzette. Logische aandachtspunten: de oorlog in Oekraïne, de Oekraïense vluchtelingen, de hoge gasprijzen en het klimaat. Maar hoe zit het met migranten uit het Midden-Oosten en Afrika? En hoe belangrijk is racismebestrijding voor de EU? We vroegen het Europarlementariër Samira Rafaela (D66)

Wat vond u van de speech?

'In de speech voelde ik een nieuwe impuls om het Europese project te versterken. Von der Leyen had een focus op de strategische autonomie van Europa. Die moeten we versterken, vind ik ook. Het fundament waarop Europa is gebouwd, is het idee dat nooit meer oorlog is op ons continent. Europa zorgt voor vrede. Ik vond het goed dat Von der Leyen perspectief biedt voor de Balkan en voor Georgië om in de toekomst EU-lid te worden. Haar speech was een hernieuwde en versterkte commitment aan de democratische waarden waar we voor staan. De toespraak geeft de Europese Unie de energie die ze nodig heeft. De EU is meer dan een economische unie. Het is een waardengemeenschap.

'Eigenlijk heb ik geen kritiek op deze speech. De focus op Oekraïne was goed. Daar vraagt deze tijd ook om.'

'Wetgeving zorgt ervoor dat mensen juridisch sterker staan, tegen racisme en tegen andere vormen van discriminatie'

Ursula von der Leyen wil dat staten in de Westelijke Balkan, Oekraïne, Moldavië en Georgië in de toekomst EU-lid zullen worden. Is dat een verstandig idee? En moet Turkije, nog steeds een kandidaat-lidstaat, in de toekomst ook lid worden van de EU?

'Laten we beginnen met Turkije. De onderhandelingen zijn nu bevroren. Natuurlijk werken we aan betere relatie met Turkije. Maar dit moet

van twee kanten komen. Op dit moment komt er weinig impuls vanuit Turkije om de onderhandelingen te herstarten, om EU-lid te kunnen worden.

'Ten aanzien van die andere landen: het perspectief van het EU-lidmaatschap moet zeker behouden worden. Tegelijkertijd moeten we ook constateren dat er in deze landen nog veel moet gebeuren. Ze moeten voldoen aan de Kopenhagen-criteria. De landen moeten democratisch genoeg zijn en de mensenrechten hoog in het vaandel hebben.'

Von der Leyen hekelde kwaadwillige inmenging in Europese democratieën van autocratische regimes. Ze noemde China bij naam, dat een onderzoeksinstituut van de Vrije Universiteit van Amsterdam financierde dat de mensenrechten relativeerde. Ook Rusland – via nepnieuws – en Turkije – via het bedreigen van journalisten en dissidenten – proberen onze democratie te ondermijnen. Wat moet Europa hier tegen doen?

'We moeten als Europa gewoon heel scherp zijn op alle actoren. Ik denk dat we heel naïef zijn geweest, ook over China. Het gaat China niet alleen maar ook over handel. Daarnaast moeten we als EU ook scherp blijven op de kwaadwillige inmenging uit andere landen. Denk hierbij niet alleen aan Rusland of Turkije, maar ook aan de invloed van ultraconservatieve christenen uit de Verenigde Staten. Zij bedreigen de vrouwenrechten en willen abortus terugdraaien, en zijn ook tegen LHBTI-emanci-

patie. Daarom is het belangrijk dat de EU vrouwenrechtenorganisaties en LHBTI-organisaties financieel steunt.

‘We moeten goed met onze EU-burgers in contact blijven. Burgers moeten toegang krijgen tot betrouwbaar nieuws. Daarom moet de EU journalisten beschermen, alsmede mensenrechtenverdedigers. Dat hoort ook bij de taak van Europa.’

Von der Leyen zei ook dat we onze democratieën moeten beschermen tegen aantasting van binnenuit. Ze noemde Polen en Hongarije niet expliciet, maar doelt op hen. Hoe zorgen we ervoor dat zij weer liberale democratieën worden? Kan het Europees Parlement hier iets in betekenen?

‘Pas nog constateerde het Europese Parlement dat Hongarije geen democratie meer is. Het is triest dat dit geconstateerd moest worden. Ik vind dat EU-landen die de rechtsstaat dusdanig ondermijnen dat ze geen rechtsstaat meer zijn geen recht hebben op EU-subsidies. Hongarije heeft geen recht meer op de miljarden uit het coronanoodfonds, vind ik. En het land moet minder structurele EU-subsidies krijgen. Ook Polen moet worden aangepakt. Dat kan de Europese Commissie doen.’

‘Verder is het belangrijk dat de inbreukprocedures doorgezet worden tegen landen die de regels van de democratische rechtsstaat overtreden. Wij als Europees Parlement hameren hierop bij de Europese Commissie, om landen die in de scheef gaan aan te pakken.’

Aan het onderwerp racismebestrijding, waar u zich al jaren hard voor maakt, maakte Von der Leyen geen woorden vuil. Wat moet de EU doen tegen racisme?

‘In reactie op de dood van George Floyd in 2020 heeft het Europees Parlement een debat over racisme gevoerd. Vervolgens is de Europese Commissie met een antiracisme-actieplan gekomen. Lidstaten moeten worden gemonitord, vind ik, zodat ze hun antiracismewetgeving goed op orde hebben. Want wetgeving zorgt ervoor dat mensen juridisch sterker staan, tegen racisme en tegen andere vormen van discriminatie.’

‘Het toeslagenschandaal in Nederland heeft racistische aspecten. Mensen met een niet-westerse afkomst werden door de Belastingdienst significant strenger aangepakt. Dit raakt een nieuwe generatie jongeren.’

‘Die pushbacks kunnen niet. De Europese Commissie moet optreden’

‘Racisme moet als onderwerp op de agenda blijven. Het mag niet worden ondergesneeuwd door andere belangrijke onderwerpen. Als gevolg van racisme doen mensen het slecht op de arbeidsmarkt, krijgen ze moeilijker werk. Dit leidt tot armoede.’

Vorig jaar pleitte u voor een inbreukprocedure tegen Nederland naar aanleiding van de toeslagenaffaire. Hoe staat het daar nu mee?

‘Het is heel goed dat de Europese Commissie de toeslagenaffaire op het oog heeft. Ze weten wat er gebeurd is. Belangrijk is dat slachtoffers gecompenseerd worden. Vorig jaar heb ik deze kwestie in het Europees Parlement geagendeerd.’

‘Belangrijk is dat de algoritmen van risico-profilering tot fouten kunnen leiden, omdat je selectief kijkt naar bepaalde groepen. Dat is verkeerd. Daarnaast zijn nog steeds niet alle ouders gecompenseerd, wat kwalijk is. Ik hoop dat Nederland alle ouders compenseert.’

‘Als Nederland daarin faalt? Ik houd het in de gaten, en de Europese Commissie ook.’

In Ter Apel moeten vluchtelingen buiten het aanmeldcentrum slapen en is onlangs een baby overleden? Bent u van plan om een nieuwe inbreukprocedure tegen Nederland te starten?

‘Het is verschrikkelijk wat er gebeurd is, dat die baby is overleden. De Europese Commissie heeft aangekondigd te willen weten wat er is gebeurd, en hoe het is gebeurd. Dat is een goed signaal. Elke lidstaat heeft een zorgplicht. Nederland ook. Er moet serieus naar dit incident gekeken worden. Als er bepaalde rechten worden geschonden, dan moet de Europese Commissie daar serieus naar kijken.’

Von der Leyen besteedde in haar speech veel aandacht aan Oekraïense vluchtelingen. Maar er was geen aandacht voor de vluchtelingen uit landen als Syrië, Afghanistan, Somalië en Eritrea. Over de illegale pushbacks door Griekenland, die vluchtelingen terugduwt naar Turkije, zweeg ze. Wat doen u en uw fractie Renew Europe om de pushbacks te voorkomen?

‘Het moge duidelijk zijn dat D66 en Renew zeggen: ‘Die pushbacks kunnen niet.’ De Europese Commissie moet optreden tegen lidstaten die de fout ingaan, die mensenrechten schenden. Dit zeggen we ook in het Europees Parlement. Onze focus ligt nu vooral bij Frontex, de Europese grenswacht. Deze organisatie kijkt weg. Het functioneren van Frontex staat nu hoog op onze agenda.’

‘Pushbacks zijn mensonterend. Ik mis de menselijke maat. Het verhaal van vluchtelingen die worden teruggeduwd doet mij pijn als politica, maar ook als mens. Het gaat ook over kinderen, kleine kinderen. We hebben hier de afgelopen jaren de verschrikkelijke beelden van gezien.’

De Europese Commissie wil arbeidsmigranten uit Afrika en het Midden-Oosten naar de EU halen. Het Nederlandse kabinet – waar ook D66 aan meedoet – wil dat niet. Wat is uw positie hierin?

‘Het is denk ik belangrijk om te kijken hoe D66 hiernaar kijkt. Mijn partij is voor tijdelijke arbeidsmigratie uit deze landen, en zoekt ook naar manieren om doodgevaarlijke routes te vermijden. D66 wil veilige, legale routes, meer humanitaire visa verstrekken en ook meer vluchtelingen in Europa opvangen via de VN-organisatie UNHCR.’

BEELD: EUROPEAN UNION 2021

‘We moeten op een andere manier naar migratie kijken. Naar de kwaliteiten van mensen. We zijn als mensen met elkaar verbonden in deze wereld. We moeten op een positieve manier kijken hoe we elkaars kapitaal kunnen benutten.’

U twitterde dat Europa meer moeten samenwerken met Latijns-Amerika en Afrika. Hoe ziet u die samenwerking voor zich?

‘In de handelsbetrekkingen met de Latijns-Amerikaanse regio, maar ook met Afrika, zijn er handelsbarrières. We moeten investeren in nieuwe handelsakkoorden. We moeten meer doen om klimaatverandering tegen te gaan en om mensenrechten te beschermen. Verder moet armoede breder worden aangepakt, en dat kan mede als we kennis en ervaring met elkaar delen. Beide continenten hebben veel potentie. Daardoor ontstaat er een win-win-situatie. Voor hen en voor de Europese Unie.’

‘Er is nu een groot project voor Afrika: Global Gateway. We willen investeren in de infrastructuur van Afrikaanse landen. Daarmee scheppen we ook werkgelegenheid. We willen handelsbarrières wegnemen, zodat er meer kansen komen voor Afrikaanse ondernemers,

er meer werkgelegenheid ontstaat. In de huidige tijd zijn er veel mogelijkheden in Afrika, mede dankzij de ontwikkeling van informatietechnologie. Afrika moet meer zelfvoorzienend zijn, vooral op het gebied van voeding. Ook willen we kleine boeren helpen om zelfvoorzienend te zijn. Veel boeren zijn vrouw, dus we komen zo ook voor de vrouwenrechten op.’

‘Voor het Europees Parlement rapporteer ik over Chili. We hebben het voor elkaar gekregen dat in de overeenkomst met Chili een apart hoofdstuk komt over gender, waarin ook aandacht is voor vrouwelijke ondernemers. Verder zijn de mensenrechten van inheemse volkeren in Chili voor ons een prioriteit. Als ik in Chili ben, verbaas ik mij erover hoe ver ze zijn, onder andere in de manier waarop ze energie weten op te wekken. We investeren in ondernemerschap en steunen veel jonge mensen.’

Ten slotte: hoe gaat het nu met de samenwerking tussen u en D66-fractievoorzitter Sophie in 't Veld, dik vijf maanden na het geruchtmakende NRC-bericht dat de verhoudingen tussen jullie danig zijn bekoeld?

‘We zijn allebei goed bezig voor D66, Sophie en ik.’ ●

‘Verschrikkelijk, dat die baby in Ter Apel is overleden. Als er bepaalde rechten worden geschonden, dan moet de Europese Commissie daar serieus naar kijken’

Cineast Yazan Rabee vluchtte uit de dictatuur

BEELD: YAZAN RABEE

● JESSE VOORN

Sinds Yazan Rabee (28) vijf jaar geleden Syrië ontvluchtte, had hij een terugkerende droom. Hij rent door lege straten, achtervolgt door de agenten van de Syrische president Assad, maar hij kan zijn huis niet meer vinden. Een realistische droom, die dicht bij de werkelijkheid ligt: hij groeide op in een dictatuur. Meer vluchtelingen hebben die nachtmerrie. Rabee maakte er de film *Back* over. Zijn andere film, *Beyond the Sun*, gaat over het gevangeniswezen in Syrië. Met deze twee films debuteert hij op het Nederlands Film Festival.

Hoe was het om zelf op te groeien in een dictatuur als Syrië en mee

te doen aan protesten?

‘Als kind heb je niet echt door dat er een dictatuur is. Als kind denk je, door de opvoeding en door school, dat Assad de enige is en dat hij de God van alles is. Veel kinderen denken zo, ik dus ook. Totdat in 2011 ongewapende en vredelievende demonstraties begonnen tegen Assad, mensen die voor vrijheid stredden. Ik zag op televisie wat er aan de hand was en hoe het regime daar weer op antwoordde, namelijk door op mensen te schieten en mensen te arresteren. Toen pas begon het voor mij duidelijk te worden wat de situatie was in Syrië. Mensen werden er gewoon onderdrukt en konden niks zeggen. Ik groeide op in een wereld waarin de muren oren hebben. Dat betekent dat je altijd moet oppassen als je met iemand praat. Het is gevaarlijk om kritiek te leveren op de zittende macht. Ik ben toen mee gaan demonstreren in Aleppo, dat was

in 2012. Ik was toen zeventien.’

Waarom ben je gevlucht?

‘Die opstand escaleerde in een oorlog. Het werd gevaarlijk. Iedere dag kon je zonder reden worden opgepakt en afgevoerd. Dat zag ik om me heen gebeuren en het zou mij en mijn familie ook kunnen overkomen. Mensen zijn gevlucht vanwege de dreiging, om zichzelf en hun familie te redden. Maar de grootste reden om te vluchten was de psychologische onderdrukking die Assad en zijn regime op de bevolking uitoefenden. Er heerste altijd angst, vandaar die dromen. Dat laat ik ook in mijn film *Back* zien. Daarin vertel ik dat mensen steeds dezelfde terugkerende droom hebben, waarin ze wegnemen, achtervolgt door agenten van Assad, en waarin ze denken dat ze veilig zijn ergens, maar dan ineens terug zijn in Syrië. Misschien komt het door de revolutie of het regime

dat er al lang is, want sinds de jaren zeventig worden mensen in Syrië psychisch onderdrukt.’

Je bent Syrië ontvlucht via Turkije en toen in Nederland terechtgekomen.

‘Ik studeerde civiele techniek en wilde daarmee doorgaan, maar mijn vader wilde dat we weg gingen uit Syrië, vanwege de onveilige situatie. Ik vond de psychologische onderdrukking daarbij het ergste. Dat zag mijn vader en van hem moesten we toen naar Europa. De weg naar Europa leidt eigenlijk altijd door Turkije en daar bleven we ruim twee jaar. Ik wilde ook verder studeren en dat kon in Europa. Mijn vader ging toen vooruit naar Nederland, dan konden we ook voor gezinshereniging gaan. Sinds december 2016 woon ik in Nederland. Taal was een obstakel, maar ik heb de taal binnen een jaar geleerd en ben in 2018 aan de Sint Joost Academie in Breda begonnen met een kunstopleiding. Dit jaar ben ik afgestudeerd.’

Hoe is het om in vrijheid te leven, terwijl alle generaties voor jou in Syrië in permanente angst en machteloosheid leefden?

‘Ja, dat is moeilijk. Ik denk er iedere dag aan, dat ik hier goed leef. Dan denk ik aan die mensen en weet ik dat ik niets kan doen. Dat voelt machteloos. Ik kan alleen films maken. Maar het heeft geen zin om hier bij de pakken neer te gaan zitten, of er verdrietig om te zijn. Daar is niemand mee geholpen. Ik ga door en probeer films te maken, op een manier waarvan ik denk dat die goed is. Films voor de echte Syriër. Hopelijk kunnen ze mijn films zien en hebben ze er steun aan. Ik heb nog wel contact met een paar mensen in Syrië, maar daar wil ik niet veel over kwijt. Het is interessant om te zien hoe ze daar nog kunnen leven. Iedere dag is voor hen slechter dan de vorige.’

Syrië, maar bleef dromen over

Lukt het dan ooit om echt vrij te zijn?

'Tja. Ik heb nog te maken met de consequenties van het opgroeien in Syrië en de dictatuur van Assad. Wat ik heb meegemaakt blijft bij me, maar ik geef het een plaats door er films over te maken. Nu kan ik zeggen wat ik wil zeggen en maken wat ik wil maken, zonder dat ik bang hoeft te zijn voor gevolgen. Ik probeer de hele waarheid te vertellen. Ik zie wel, je leeft maar één keer. Maar veel Syrische mensen hier in Nederland durven nog steeds niet veel te zeggen, zelfs niet als ze weten dat niemand met hen meeluistert. Een politieke mening wordt niet snel geuit.'

Veel andere vluchtelingen hebben dezelfde droom. Wat zegt dat?

'Mijn broer, een neef en een oude vriend uit Aleppo hadden die droom allemaal. Het is een droom die veel mensen hebben die ergens voor op de vlucht zijn. Niet alleen uit Syrië, maar ook uit andere gebieden. Ook Joden die de Tweede Wereldoorlog hebben overleefd. Deze droom gaat over doodsangst, over trauma en ontwortelen. Ik dacht dat ik de enige was met die droom, maar het bleken er veel meer. Ik ben er toen wat onderzoek naar gaan doen en wilde er een film over maken. Dat is *Back* geworden. Die film is gebaseerd op mijn eigen ervaring. Ik stel de vraag hoe het komt dat zoveel mensen die nachtmerrie hebben.'

Heb je daar antwoord op gekregen?

'Het is het regime zelf, van 1970 tot nu toe. Dat is de reden. De Assads hebben een systeem gecreëerd om mensen bang te maken, een bepaalde manier om om te gaan met het volk. Dat is de grootste oorzaak van die doodsangst en het trauma dat mensen hebben.'

Wat hoop je met de film te

'Dat landen weer contact hebben met het regime, alsof er niets meer aan de hand is, maakt me boos'

bereiken?

'Ik ben geïnteresseerd in de psychologie van mensen in het algemeen. Dat sluit goed aan bij hoe ik films wil maken. Maar ik wil ook vertellen dat mensen niet alleen gevlucht zijn voor de raketten en soldaten, maar juist vanwege de psychologische terreur. Ik hoop dat kijkers dat zien.'

Heb je die droom nu nog steeds?

'Nee, tijdens het draaien van de film is het gestopt. Ik hoor ook van anderen dat het minder wordt, als ze op een veilige plek zijn. Uiteindelijk is het weg.'

Ook over de beruchte Syrische gevangenen maakte je de film *Beyond the Sun*. Het Assad-regime 'runt een goelag-systeem' tegen de eigen Syrische bevolking, aldus de Nederlandse genocide-professor Ugur Ümit Üngör (NIOD). Welke nieuwe bevindingen deed jij op?

'Ik doe altijd onderzoek voor een film. Ik ging ooit in het Duitse Potsdam naar een museum, dat vroeger een Russische gevangenis was. Die gevangenis lijkt op de Syrische gevangenen. De Stasi (de Oost-Duitse inlichtingendienst, red.) had die manier van onderdrukken van de Russen geleerd, en de Russen leerden dat ook aan de Syrische machthebbers. Syrië lijkt veel op de oude Sovjet-Unie. Wat ze daar toen met gevangenen deden

dat doen ze in Syrië nu nog steeds, zoals martelen. Dat was nieuw voor mij.'

Hoe kan deze film ons perspectief op Syrië, de vluchtelingen en de wereld veranderen?

'Ik laat zien wat de mensen ervaren en hebben ervaren. Ik hoop dat mensen zien dat het Syrische regime slecht is, dat Assad geen goed persoon is. Maar ik zie de laatste tijd dat landen (waaronder Turkije en Gaza) weer contact hebben met het regime, alsof er niets meer aan de hand is. Dat maakt me boos, want de situatie is er nog steeds heel erg. Je hebt er de sterke kant, het regime, en de zwakke kant, het volk. Andere landen zien dat niet. Die zien de opstandelingen als terroristen en menen dat het regime aan de goede kant staat. Maar het regime deed en doet nog steeds vreselijke dingen tegen het volk. Mensen moeten niet vergeten dat Syrië een dictatuur is.'

Moet het Westen dit land blijven behandelen als een paria?

'Assad heeft vreselijke, onmenselijke, onvergeeflijke misdaden begaan tegen het Syrische volk. Je kunt nu niet doen alsof er niets aan de hand is. Ik hoop dat het Westen ook niet vergeet dat Assad een oorlogsmisdadiger is.'

Er gaan stemmen op om Syrië als veilig land te bestempelen en

vluchtelingen te laten terugkeren. Wat vind je daarvan?

'Dat vind ik vreselijk. Het gaat hier om een regime dat al meer dan vijftig jaar het volk onderdrukt. Assad is nu sterker dan ooit. Ik word echt boos als ik dat hoor.'

Assad blijft nog wel even in het zadel. Moeten Syriërs daarmee leren leven? Of moeten ze tegen hem blijven vechten?

'Dat vind ik een lastige vraag. Wat mij betreft moet hij sowieso weg. Ik vind dat Syriërs door moeten vechten, maar je kunt ook vechten zonder de wapens op te nemen. Ik vecht op mijn manier door films te maken. Maar het echte vechten heeft weinig nut denk ik. Er gaan alleen maar meer mensen dood. Mensen kunnen niet veel doen, ze hebben het geprobeerd. Maar dit land is niet voor Assad, het is voor de Syriërs. Dat zullen veel Syriërs ook zeggen. Er is nu minder vrijheid dan ooit. De grootste supporter van Syrië is Rusland. Dat moeten we nooit vergeten. Je ziet wat Rusland nu doet met Oekraïne. Ik wil niet dat mensen vergeten dat Rusland dit ook in Syrië heeft gedaan, maar dan samen met Assad. Ze hebben bombardementen uitgevoerd en geholpen om met sterke hand het land in hun greep te houden.'

Intussen probeert Syrië via influencers het land weer aantrekkelijk te doen lijken voor toerisme. Een Nederlands reisbureau biedt zelfs weer reizen aan naar Syrië. Een kwalijke ontwikkeling?

'Ik vind van wel. Als toerist kun je er gewoon heen, maar voor vluchtelingen is Syrië absoluut niet veilig. Mensen die naar Syrië op vakantie gaan, weten niet veel over de plek waar ze heen gaan (over de oorlog en Assads misdaden, red.). Dat geldt in Nederland ook. Misschien dat ze anders niet zouden gaan.' ●

Film *White Berry* draagt bij aan m

BEELD: FILM 'WHITE BERRY'

Albinisme, een erfelijke aandoening waarbij onvoldoende melanine wordt gemaakt, geeft kinderen van zwarte ouders een witte huid. Dat zorgt bij buitenstaanders weleens voor gefronste wenkbrauwen. De Nederlandse film *White Berry* wil daar iets aan doen.

● ANNE-ROSE HERMER

De in Rotterdam opgenomen film *White Berry* gaat over Grace. Ze zit nog op de middelbare school, waar ze het niet makkelijk heeft omdat ze uit een Oost-Afrikaans land komt én albinisme heeft. In veel landen in Oost-Afrika wordt er op mensen met albinisme gejaagd, omdat medicijnmannen geneeskrachtige poeders maken van hun botten. Vaak overleven ze een aan-

val op hun leven niet. Daarom is Grace op haar vijfde met haar ouders en broer gevlucht en in Nederland terecht gekomen. Maar ondanks het pittige onderwerp zitten er ook veel leuke dansscènes én humor in *White Berry*.

Altijd anders dan anderen
Grace voelt zich buitengesloten. Voor haar gevoel hoort ze nergens bij. Ze lijkt niet op haar familie, omdat ze door haar albinisme veel lichter is. Mensen met albinisme

hebben immers een zeer lichte huidskleur vanwege het gebrek aan pigment. Grace is niet echt wit en mensen met Afrikaanse roots weten niet wat ze met haar aan moeten. Sommige witte medescholieren noemen haar een freak. Ook jongeren die hun wortels in Afrikaanse landen hebben, vinden haar er raar uitzien.

Eigenlijk hoort ze nergens bij, behalve dan bij haar moeder en broer. Die letten extra goed op haar. Thuis kan ze op steun reke-

nen. Ook heeft zij, net als veel mensen met albinisme, een visuele beperking. Op school mag ze daarom langer over proefwerken doen. Kortom: Grace is altijd anders dan anderen. Precies wat je als adolescent niet wilt. Je wilt er juist bij horen.

Hoofdrolspeelster Latifa Mwazi (2001) vertoont overeenkomsten met Grace. Mwazi heeft albinisme en ze komt van oorsprong uit Congo. Haar ouders en broer zijn met haar gevlucht toen ze amper een jaar oud was. Voor oorlogsgeweld, maar ook omdat dit voor haar beter was. Felle zon is heel slecht voor mensen met albinisme.

‘De zon in Nederland is écht niet te vergelijken met de felle zon in Afrika,’ garandeert Mwazi. ‘Gelukkig is mijn huid niet zo supergevoelig als van sommige andere mensen met albinisme. Maar als ik naar het strand ga, of als het 26 graden of warmer is, dan moet ik een serieuze zonnebrandcrème gebruiken.’

eer begrip voor albinisme

‘In Tanzania denken sommigen dat drankjes met poeder van botten van mensen met albinisme geluk brengen’

Mwazi begrijpt Grace van binnen uit, al was ze zelf wat minder rebels. ‘Ik besprak alles met mijn moeder en broer. Grace wordt op school gepest. Ik niet, maar ik heb wel nare opmerkingen naar mijn hoofd gekregen. Het heeft een tijd geduurd voordat ik mijzelf had gevonden. Daar heeft Grace ook moeite mee, wat ik begrijp. Grace heeft het moeilijker gehad dan ik. Ik ontdekte bovendien dat mensen uit Afrika mij wel degelijk als Afrikaans beschouwen.’ Bovendien is albinisme in Congo geaccepteerd en wordt er niet op hen gejaagd, dus Mwazi kan veilig op familiebezoek. Grace kan dat niet.

In *White Berry* komt Grace op een dag in aanraking met een paar meiden die iets ouder zijn dan haar; samen vormen ze een dansgroep. Dankzij hen bloeit Grace op. Langzaam durft ze wat meer voor zichzelf op te komen. Ze draagt haar bijzondere haar altijd in vlechtjes onder een pet. Maar daar komt langzaam verandering in tijdens de zoektocht naar zichzelf en naar zelfacceptatie.

‘Adolescenten zijn vaak zoe-kende’, vertelt filmmaker Sia Hermanides (1986). Ze omschrijft adolescentie als een ‘vormende periode’ en als ‘een snelkookpan waarin je je in korte tijd enorm kunt ontwikkelen’. Adolescentie is een levensfase die vaak terugkeert in het werk van Hermanides. De filmmaker maakte de korte film *Afua* (2019), de bekroonde serie *Voetbalmeisjes* (2016) en was betrok-

ken bij de tv-serie *Papadag* (2017-2020). *White Berry* is haar eerste lange speelfilm.

De inspiratie voor haar nieuwe film deed Hermanides op in Tanzania, waar ze filmlessen gaf. Ze ontdekte hoeveel gevaar mensen met albinisme in bepaalde Afrikaanse landen lopen.

‘In Tanzania denken sommigen dat drankjes waarin poeder van de botten van mensen met albinisme zijn verwerkt geluk brengen. Daarom worden ze in verkiezingstijd extra vaak aangevallen. De albinojagers krijgen van de medicijnmannen veel geld voor de botten waarmee de drankjes worden gemaakt. Rijke politici die geluk nodig hebben, betalen hier hoge bedragen voor.’

Hermanides zag ook de TED Talk met Diandra Forrest, het eerste Afro-Amerikaanse albinomodel dat tekende bij een invloedrijk modellenbureau. Vooral haar opmerking dat ze zich altijd anders voelde, hield Hermanides bezig.

‘Ik wist direct dat ik geen film wilde maken over het fysieke geweld waar mensen met albinisme in sommige Afrikaanse landen mee te maken hebben, maar over hun mentale worsteling met wie ze zijn, hun identiteit.’

‘It takes a village to make a movie’

Latifa Mwazi is erg tevreden over het resultaat. Ze meent dat ze met *White Berry* bijdraagt aan meer begrip voor albinisme. ‘Ik denk van

wel. Ik hoop in ieder geval van wel.’ Ze wil dat meer jongeren de film gaan zien.

Haar rollen in de films *Afua* en *White Berry*, allebei van regisseur Sia Hermanides, hebben Mwazi zelfverzekerder gemaakt. ‘Je wilt het graag goed doen, de regisseur blij maken. Zo moest ik in mijn rol op de juiste manier boos worden. Ik ben meer gaan durven. Ik werkte als model, maar ik ben aangenomen bij de Theaterschool in Utrecht en begin in september aan de opleiding.’

In feite zijn Grace én Mwazi allebei heldinnen, zegt Hermanides. ‘Ik vond haar via een modellenfoto op internet. Het liefste wilde ik voor de rol van Grace een meisje met albinisme van Afrikaanse afkomst, maar ik wist niet of Latifa [Mwazi] kon acteren. Bij de screentest merkte ik gelijk dat de camera duidelijk van haar hield. Ze heeft een enorme *screen presence*

naar welke muziek Grace zou luisteren. Latifa heeft een playlist op Spotify voor mij gemaakt met geschikte nummers, onder andere van de Duitse rapper Albi X, die van Congolese afkomst is. Uiteindelijk heeft hij zelfs drie nummers voor de film geschreven. Ook de cast en crew hebben veel bijgedragen aan de inhoud en stijl van *White Berry*. Ik zeg altijd: ‘It takes a village to make a movie!’

White Berry wordt sinds twee maanden vertoond, onder meer in film- en muziektheater Lantaren-Venster in Rotterdam. De Rotterdamse Ninny Duarte Lopes en haar dochters hebben meegewerkt aan *White Berry* en zagen het eindresultaat voor het eerst.

Lopes: ‘Zelf ben ik van Kaapverdische afkomst. Mensen met albinisme lopen niet in elk Afrikaans land gevaar. In Kaapverdië is albinisme geaccepteerd. Maar het is goed dat de film vertelt dat die

‘Aan het einde van de film blijkt dat je gewoon goed bent zoals je bent’

én aanleg om te acteren. Ze ontwikkelde zich tijdens de opnames van *Afua* heel snel. Sowieso was het voor heel veel acteurs in *White Berry* hun debuut.’

Het script voor de film werd geschreven door Sia Hermanides en Ilse Ott, maar Mwazi heeft ook invloed gehad. ‘De scène waarin Grace door haar visuele beperking (iets waar mensen met albinisme ook last van hebben, red.) langer over een proefwerk mag doen was haar input, plus dat ik haar vroeg

acceptatie helaas nog niet lang overal geldt.’

Haar veertienjarige dochter Noraly was figurant. ‘*White Berry* is mooi én interessant.’ Ze vindt dat veel mensen de film moeten zien. Haar oudere zus Celine (26) is blij dat er veel Rotterdammers in de film te zien zijn met onderbelichte talenten. Het gaat om artiesten die in beperkte kring bekend zijn. ‘Aan het einde blijkt dat je gewoon goed bent zoals je bent. Dat vind ik heel mooi.’ ●

De Swarte Bladzijden.

BEELD: DEBBIE F. COST

Discriminatie: als thema is het meer in de media dan ooit. Hoe gaan we met dit fenomeen om? Gaat het de goede of de slechte kant op? Tijd om de tijdgeest te toetsen. Gijs de Swarte spreekt ervaringsdeskundigen en topwetenschappers over de stand van zaken en persoonlijke pijnpunten.

Gilbert Williams: 'Ik zie hier parallellen met de burgerrechtenbeweging in de VS'

● GIJS DE SWARTE

Gilbert Williams (1971) is voorzitter van de Stichting Multicultureel Netwerk, co-host van de podcast *The Bridge A (No) Fara*, onderzoeker en beleidsmaker op het gebied van diversiteitszaken. Op de sociale media houdt hij zich nadrukkelijk bezig met dezelfde thematiek.

Om maar meteen met de deur in huis te vallen: wat zijn de meest pijnlijke momenten die je zelf hebt meegemaakt?

'Dat mensen aan je haren gaan zitten of over je huid wrijven, 'om te kijken of het afgeeft'. Dat soort zaken. En het bekende gedoe in de horeca. Met witte vrienden: 'O ok, jullie horen bij elkaar'. En zonder witte vrienden, als ik vraag: 'Zijn jullie nog open?' 'Nee, en vooral niet voor zwarten.' Dat gebeurt. Wat ik heb meegemaakt, dat hebben de meeste jongens van kleur wel meegemaakt.'

Dus dat viel mee, vind je?

'Relatief gezien wel... maar ik kan je vertellen dat bepaalde zaken wel blijven hangen. Dingen die je gewoon nooit meer vergeet, omdat je niet als mens gezien werd maar als... als 'type' waaraan allerlei negatieve connotaties vastzitten.'

Vertel zoals je wil...

'Jochies in Utrecht, jaar of twaalf, dertien, die kattenkwaad uithalen in de bouw. Gebeurt overal, elke dag. Over hekken klimmen, op een terrein lopen waar je niet mag

'Er staat een nieuwe mondige generatie op die zich de kaas niet van het brood laat eten'

komen, vuurtjes maken, vuurwerk afsteken. Zoals dat gaat, was er een buurman die het had gezien. Terreinopzichters achter ons aan. En ik hoorde het gesprek, met een witte jongen: 'Ja ik heb jou ook wel gezien, maar wat jij doet maakt me niet uit. Ik moet die zwarte hebben.' Dat kwam aan. Ook al begrijp je niet helemaal wat er echt gaande is, je weet dat je als 'anders' gezien wordt – en niet op een leuke manier. Je weet dat je er niet bij hoort.'

Wat voor invloed hebben dat soort gebeurtenissen op je gehad?

'Mijn vader was leraar. Hij had me al gedetailleerd verteld hoe wreed de slavenhandel was, en hoezeer

ontmenselijking daaraan ten grondslag lag. Dus ik ging niet geslagen door het leven ofzo. Ik ging netjes naar school, Europese Studies succesvol afgerond en alles kwam dus goed...'

Je hebt je tijdens je studie intensief met racisme en de Amerikaanse burgerrechtenbeweging bezig gehouden. Tot welke inzichten leidde dat?

'Ik ben steeds duidelijker gaan zien dat het natuurlijk niet zomaar over en uit was na de afschaffing van de slavernij. En dat we nog steeds leven met de gevolgen daarvan. Dat de geschiedenis ons heeft geleid naar het nu heersende institutionele racisme. Dat is werkelijkheid. We zien het terug op de

woningmarkt, op de arbeidsmarkt, in de zorg, in de taal, de toeslagen-affaire en de zo verhitte Zwarte Piet-discussie. Ga maar door. Het zit nog altijd in ons collectieve bewustzijn.'

De laatste jaren wordt racisme als thema weer belangrijker. En jij roert je nadrukkelijk in de discussie. Zie je enige vooruitgang?

'Ja. En dat is een parallel met de Amerikaanse burgerrechtenbeweging in de jaren vijftig en zestig. Er staat een nieuwe mondige generatie op die zich de kaas niet van het brood laat eten. Het is een proces van verandering, waarbij forse standpunten worden ingenomen. Dat schuurt altijd, maar het bewustzijn neemt toe.'

Michael Jackson zingt in *Black or White* (1991): 'I'm not gonna spend my life being a color.' Dat is, zou je denken, een wat achterhaald standpunt, hier en nu.

'Voor mij wel. Helaas. Actie is nodig omdat de huidige stand van zaken slachtoffers maakt. Mijn route met de Stichting Multicultureel Netwerk is workshops organiseren, communiceren, begrip voor diverse achtergronden bevorderen, biculturele jongeren met het bedrijfsleven in contact brengen. Daar sta ik voor. Het is geen boos activisme, het is ook niet gebaseerd op een klaagzang. Het geeft me energie. We worden allemaal beter van een inclusieve samenleving. Er is meer dan hoop. Ik zie verbetering.' ●

‘Wij zijn geen criminelen. Wij zijn vluchtelingen.’

Elke maand gaat *de Kanttekening* in gesprek met vluchtelingen en statushouders in Nederland. Hoe zijn ze hier gekomen? En hoe hebben zij hun nieuwe leven in Nederland opgebouwd? Deze maand: de Afghaanse Abdul Hameed Noshin (37). Kort nadat de Taliban in 2021 aan de macht kwamen, vluchtte hij met zijn gezin naar Nederland. Hij werkt nu als vrijwilliger bij een kringloopwinkel in het Gelderse Twello.

● SHAWINTALA BANWARIE

BEELD: ABDUL HAMEED NOSHIN

Het was half augustus toen de Afghaanse Abdul Hameed Noshin hoorde dat het Taliban-leger de macht in zijn stad Kabul weer overnamen. De laatste keer dat de Taliban aan de macht waren in Afghanistan – tot 2001 – leed het land onder dagelijkse aanslagen, intimidatie van burgers en onderdrukking.

‘Mijn familie en ik waren echt bang dat ze ons zouden vermoorden. We hebben de Nederlandse ambassade in Kabul gevraagd om ons te evacueren en naar Nederland te brengen’, zegt Noshin.

Toen de troepen van de Taliban in 2001 Afghanistan verlieten, werkte Noshin op het militaire kantoor in Kabul. Hij werkte in het leger tot zijn 22ste jaar. Met de komst van het nieuw regime was er veel behoefte aan geschoolde mensen. Het was de droom van Noshin om voor de internationale organisaties te werken, zodat hij steun en gerechtigheid zou kunnen bieden aan de mensen die in Afghanistan wonen. Met het nieuwe regime kon hij eindelijk aan een nieuwe start werken.

‘Ik begon mijn studie aan de Tabish-universiteit in Kabul. Na een paar jaar behaalde ik mijn bachelor in rechten en politiek. En toen ik eindelijk afstudeerde, kon ik het leger verlaten en aan de slag gaan met internationale organisaties.’

Terwijl Noshin begon te werken als chauffeur voor de politiemissie van de Europese Unie, kreeg hij eindelijk de kans om een betere en veiligere toekomst op te bouwen voor hem en zijn gezin. Noshin woonde met zijn vrouw en vijf kinderen in Kabul. ‘Met mijn werk als chauffeur kon ik mijn gezin financieel onderhouden en een goede opleiding voor mijn kinderen betalen. Werken met de EU-politiemissie was ook veiliger voor mij, omdat ik dan Kabul niet hoefde te verlaten. Buiten Kabul reizen is erg gevaarlijk, want je zou kunnen worden gepakt door Taliban-officieren.’

Hij vervolgt: ‘Voordat ik met mijn bachelor begon, toen ik 22 was, vroegen de Taliban me om bij hun leger te komen. Maar ik weigerde. Ze proberen veel jonge Afghaanse mannen te rekruteren. Maar ondanks mijn jonge leeftijd wist ik heel goed dat de acties van de Taliban

tegen mijn religie, de islam, zijn. Ze vechten niet voor de islam, ze vechten om een slecht imago van de islam aan de mensen te laten zien. Ze doen veel verkeerde dingen, zoals geweld tegen burgers plegen. Maar de islam is juist een vreedzame religie. Toen ik weigerde me bij de Taliban aan te sluiten, dreigden ze me te vermoorden.’

Een lange en erbarmelijke reis

Zijn baan bij de EU gaven hem en zijn gezin de kans om naar Nederland te vluchten. ‘Nederland maakt deel uit van de EU, en collega’s uit Nederland hoorden over de verschrikkelijke situatie in Afghanistan. Ze hadden de Nederlandse regering gevraagd om de mensen in Afghanistan die voor de politiemissie van de EU werkten te helpen. We waren erg blij toen we een e-mail ontvingen waarin stond dat ze mij en mijn familie gingen evacueren.’

Maar de reis van hun huis in Kabul naar het vliegveld verliep niet zonder problemen. Overal in Kabul waren Taliban-controleposten. De Taliban zochten naar Afghansen die werkten voor het leger en internationale organisaties –

uchtelingen. En we hebben rechten'

zoals Noshin deed voor de EU. 'We waren erg bang om deze controleposten te passeren.'

Zijn meest angstaanjagende moment tijdens het reizen naar het vliegveld was toen hij zijn oudste zoon verloor. 'Ik vluchtte samen met mijn moeder, mijn vrouw en mijn vijf kinderen. Toen mijn jongste kind ziek was, ging ik naar de winkels op zoek naar medicijnen. Mijn oudste zoon, die toen veertien jaar was, kwam me zoeken, maar toen konden we hem niet meer vinden. Wij werden nerveus: misschien was hij ontvoerd? Ik kon niet alle plaatsen doorzoeken, omdat de Taliban naar mij op zoek waren. We vroegen de mensen om ons te helpen en mijn zoon terug te vinden. Gelukkig vonden we hem vlakbij de winkel.'

Het duurde drie dagen om de tien kilometer van zijn huis naar het vliegveld te passeren, vanwege de vele controleposten. Ze kwamen aan op het vliegveld, toonden de e-mail aan de militairen en het bewijs van de werkgever van Noshin.

'Ze accepteerden mijn verzoek om geëvacueerd te worden naar Nederland. We voelden ons echt gelukkig en dankbaar tegenover God, dankbaar voor Nederland en de mensen in Nederland. Het was zo moedig dat ze ons kwamen helpen. Als Nederland geen actie had ondernomen, hadden mijn familie en ik nu niet meer geleefd.'

Nadat hun documenten waren goedgekeurd, vlogen met een militair vliegtuig van Kabul naar Islamabad. 'In Islamabad hebben we anderhalf uur op de grond gezeten, omdat er geen stoelen waren. Na het ellenlange wachten kwamen we aan op een speciale slaapplek en ze boden ons eten aan. We moesten een nacht in Islamabad blijven, ze gaven ons wat dekens en kussens, daarna kwamen we met het vliegtuig van Pakistan naar Nederland.'

Toen Noshin en zijn gezin in Amsterdam aankwamen, voelde alles anders: 'Het is een veilig en fijn land. De mensen waren erg aardig, gaven ons wat te eten. Ze brachten ons naar Harskamp (vlakbij Ede, red.), een militair kamp dat werd gebruikt om vluchtelingen op te vangen. We deden een coronatest en moesten vijf dagen in quarantaine blijven. Na vijftien dagen kwam de IND ons onderzoeken. Na een maand kregen we eindelijk onze vijfjarige verblijfsvergunning. Ik zal de vriendelijkheid van het personeel nooit vergeten.'

Maar de reis was nog niet klaar. En net als veel Afghaanse families moesten Noshin en zijn familie maandenlang in kampen verblijven. Onder erbarmelijke omstandigheden. 'We werden overgebracht naar een kamp in de buurt van Nijmegen, in Heumensoord. Er waren

'We woonden maandenlang met z'n 72' en in één tent'

grote tenten voor gezinnen, ongeveer twaalf gezinnen werden in elke tent geplaatst. Dat betekent dat ongeveer 72 mensen in één tent woonden.'

Dit duurde vier maanden. 'Hoewel het veilig was, voelden we binnen in de tent te veel wind. Vooral tijdens de winter kon het erg winderig en koud worden. En omdat er veel families in zo een kleine ruimte verbleven, hoorden we veel lawaai van de andere mensen die bij ons woonden. Elke dag hoorden we kinderen huilen, mensen van andere families praten. We hadden totaal geen privacy.'

Omdat de kinderen het Nederlandse eten niet gewend waren, deden ze een speciaal verzoek om eten van buiten het kamp mee te nemen. Maar dat mochten ze niet doen, vertelt Noshin, ook al konden de kinderen niet al het voedsel eten dat werd verstrekt. 'De kinderen hadden honger, maar hadden geen andere optie dan het voedsel accepteren en hopen dat de kinderen het zouden opeten. Als we voedsel van buiten het kamp zouden proberen te verzamelen, zouden ze ons slechte beoordeling geven. En daardoor zouden we misschien geen asiel krijgen.'

Het was niet echt een fijne plek, zegt Noshin. 'Het kamp moest ons van gezondheidszorg voorzien. Maar er waren slechts drie verpleegkundigen voor duizend mensen. Tijdens de nacht was er niemand van de verpleegkundigen. Een keer viel een vrouw in het toilet, waarschijnlijk door hoge bloeddruk, en het duurde twee uur voordat de ambulance arriveerde.'

Noshin vertelt goede herinneringen te hebben aan de mensen in Nijmegen. 'Ze hoorden over de noodopvang en besloten goederen zoals kleding in te zamelen en aan ons te doneren. Soms nodigden ze een aantal Afghaanse fami-

lies uit voor lunch en diner. We vergeten nooit hoe vriendelijk en gastvrij zij waren.'

Voelt als een ander Afghaans dorp

Na vier maanden gingen hij en zijn gezin naar een noodkamp in de buurt van de luchthaven van Enschede. Hier werd de situatie er niet beter op. Noshin: 'Ik weet nog dat mijn moeder in de badkamer viel en veel pijn had. Omdat we bang waren dat ze haar enkel zou hebben gebroken, heb ik het personeel van het kamp vaak gevraagd om haar naar het ziekenhuis te brengen. Maar ze zeiden dat het snel goed zou komen en gaven haar wat paracetamol.'

Pas veertig dagen later, toen Noshin eindelijk zijn huis in Twello had ontvangen, kregen ze de kans om het ziekenhuis te bezoeken. 'Daar kwamen ze erachter dat het gebroken was.'

In totaal duurde het zes maanden vanaf aankomst in Nederland voordat ze hun eigen huis kregen. 'De mensen in Nederland zijn zo aardig. Ze gedragen zich vriendelijk. Als ik iets nodig heb, proberen ze me te helpen. Twello is een fijne plek om te wonen en met aardige mensen is alles goed.'

Sinds Noshin zijn eigen huis heeft, voelt hij zich alsof hij weer terug is in Afghanistan, vanwege de vriendelijkheid van de mensen. 'De Nederlandse cultuur heeft alles om mensen tevreden te stellen. Het voelt alsof ik in een ander Afghaans dorp woon, alleen met een andere taal. Het is echt leuk voor mij en mijn familie.'

Hij is net begonnen als vrijwilliger in een tweedehandswinkel om sneller de Nederlandse taal te leren en zijn nieuwe leven hier op te bouwen. Ook is hij vrijwilliger bij de Nederlandse NGO Afghanistan War Victims' Voices, een organisatie die mensenrechtenschendingen meldt bij het Internationaal Gerechtshof. Om de cultuur te leren, sloot hij zich aan bij de Afghaanse gemeenschap in Apeldoorn. Op dit moment helpt hij andere Afghaanse families die zich hebben gevestigd in de omgeving van Twello, Apeldoorn, Vaassen en Deventer. 'We hebben ons cultureel centrum in Apeldoorn. Nu is het mijn dagelijkse taak om gezinnen te helpen die een eigen huis hebben in de buurt.'

Noshin wenst dat zijn kinderen hier veilig kunnen opgroeien en studeren. En dat ze wat voor Nederland terugdoen. De Nederlandse gastvrijheid werkt wel anders dan de Afghaanse, merkt hij. 'In de Afghaanse cultuur, als je een gast ontvangt, maak je een eettafel. Je hoeft bij ons nooit te vragen om mee te eten. Maar bij Nederlandse gezinnen moet je vragen of je mee mag eten en een afspraak maken.' Hij glimlacht. ●

dK.Academie

voor **€29,95** p.m.

Maandelijks
opzegbaar

dK.Academie is de community van lezers van het crossmedia-platform de Kanttekening.

Als actieve members staan we maandelijks stil bij een actueel of relevant thema, zoals terrorisme, geld, modern China of de Nederlandse rechtsstaat. Het gekozen thema ondersteunen we met het volgende:

- Maandelijks een boek (Elementaire Deeltjes van Amsterdam University Press, waarover bijvoorbeeld Nederlands Dagblad recenseert: "beter dan Google en Wikipedia samen") ter waarde van €9,99 per titel.
- Toegang tot de luistercolleges van Home Academy ter waarde van €12,50 per maand.
- Abonnement op de zaterdagkrant of het maandblad van de Kanttekening (naar keuze maandelijks te switchen) inclusief digitale toegang ter waarde van €12,95
- Toegang tot maandelijkse meet-ups met boeiende sprekers en schrijvers, inclusief één introductie per keer.
- Interessante kortingen op culturele evenementen, films, theaters, musea, concerten, optredens en exposities.

Bovendien besteden we in de Kanttekening uitgebreid aandacht aan het thema van die maand. Je leest dan stukken van bekende en minder bekende schrijvers, allen experts in het desbetreffende vakgebied.

Word nu onderdeel van dK.Academie voor slechts €29,95 per maand.

In samenwerking met:

